

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ (ΕΔΚΑ)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΤΑ ΝΕΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΔΡΟΥ**

Εκπονητής:
Παπαϊωάννου-Μανδηλαράς Ιωάννης

Επιβλέπων:
Κοτσαμάνης Βύρων

ΒΟΛΟΣ 2009

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 7357/1
Ημερ. Εισ.: 22-07-2009
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΜΧΠΠΑ
2009
ΠΑΠ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	σελ. 1
Η δομή της εργασίας	σελ. 2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο	σελ. 3
1.1 Έννοιες και ορισμοί	σελ. 3
1.2 Τα αίτια της μετανάστευσης	σελ. 6
1.3 Τα μεταναστευτικά ρεύματα από και προς την Ελλάδα, σύντομη ιστορική αναδρομή	σελ. 8
1.4. Τα πρόσφατα μεταναστευτικά ρεύματα προς την Ελλάδα, βασικά δεδομένα	σελ. 13
1.5 Η μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα	σελ. 16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο	σελ. 18
2.1 Άνδρος	σελ. 18
2.2 Η ιδιαιτερότητες του πληθυσμού της Άνδρου: η εγκατάσταση των αρβανιτών στο νησί	σελ. 20
2.3 Το δημογραφικό προφίλ των αλλοδαπών στην Άνδρο	σελ. 28
2.4 Το εκπαιδευτικό προφίλ των αλλοδαπών στην Άνδρο	σελ. 41
2.5 Το εργασιακό προφίλ των αλλοδαπών στην Άνδρο	σελ. 44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο	σελ. 76
3.1 Το ερωτηματολόγιο	σελ. 76
3.2 Ανάλυση των συλλεχθέντων δεδομένων	σελ. 79
3.2.1 Το προφίλ των ερωτώμενων	σελ. 79
3.2.2 Μετανάστευση	σελ. 82
3.2.3 Νομιμοποίηση	σελ. 84
3.2.4 Εργασία	σελ. 84
3.5 Κατοικία	σελ. 86
3.6 Οικονομικά	σελ. 87
3.7 Θέματα Κοινωνιολογικού ενδιαφέροντος	σελ. 87
3.8 Σχέδια για το μέλλον	σελ. 89
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο	σελ. 95
Συμπεράσματα	σελ. 95
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ. 105
16. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	σελ. 108

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η πτυχιακή εργασία μας εξετάζει τα νέα μεταναστευτικά ρεύματα προς στην Ελλάδα και ειδικότερα στο νησί της Άνδρου. Επιχειρεί καταρχάς να αναδείξει, με την ανάλυση των δεδομένων της τελευταίας απογραφής (2001) το προφίλ των αλλοδαπών της Άνδρου (με τον διαχωρισμό τους σε τρεις μεγάλες ομάδες αναλόγως της χώρας προέλευσής τους), να το συγκρίνει με αυτό των Ελλήνων κατοίκων του νησιού και να προσμετρήσει τις πρώτες άμεσες επιπτώσεις από την εγκατάσταση των αλλοδαπών στην δομή του πληθυσμού του νησιού. Εν συνεχεία, επικεντρώνεται στην ανάλυση των χαρακτηριστικών των απασχολούμενων αλλοδαπών στην Άνδρο με την διεξαγωγή έρευνας πεδίου με την χρήση ερωτηματολογίου, συλλέγοντας και αναλύοντας τις απαντήσεις των ερωτωμένων σε μια σειρά από θέματα που άπτονται των κοινωνιολογικών δομών και για τα οποία η απογραφή πληθυσμού προφανώς δε συλλέγει δεδομένα. Στόχος της εργασίας είναι αφενός να προβλέψει τυχόν αλλαγές στο προφίλ των αλλοδαπών από το 2001 μέχρι σήμερα (προβλέψεις οι οποίες θα επιβεβαιωθούν ή όχι από την ανάλυση της απογραφής του 2011) και αφετέρου να εξετάσει κατά πόσο οι αλλοδαποί στην Άνδρο έχουν ενσωματωθεί στην Άνδριώτικη κοινωνία. Το νησί της Άνδρου και συγκεκριμένα ο Δ. Άνδρου όπου έγινε η επιτόπια έρευνα επιλέχτηκαν για αρκετούς λόγους. Καταρχάς ο ερευνητής διέμενε για 18 χρόνια στο δήμο, γεγονός που έκανε την έρευνα ευκολότερη αφενός γιατί ο ερευνητής γνώριζε το νησί και αφετέρου γιατί γνώριζε ανθρώπους να τον βοηθήσουν. Η μελέτη σε μία συμπαγή ενότητα, όπως είναι τα νησιά, είναι ευκολότερη, ειδικά στην επιτόπια ερευνά αποφεύγονται πολλά προβλήματα όπως για παράδειγμα κάποιιοι που εργάζονται σε έναν δήμο να διαμένουν σε άλλο. Τέλος το νησί της Άνδρου επιλέχτηκε γιατί παρουσιάζει κάποιες ιδιαιτερότητες. Όπως θα δούμε στην ιστορική αναδρομή του νησιού το νησί στο παρελθόν εποικίστηκε από Άρβανίτες. Η εποίκηση σε συνδυασμό με την ενετοκρατία χώρισε το νησί σε τρία 'φυλετικά' μέρη. Ο διαχωρισμός εν μέρει ισχύει μέχρι σήμερα και το γεγονός αυτό κάνει θελκτική τη μελέτη στο νησί.

Η δομή της εργασίας

Όσο αφορά τη δομή της εργασίας αρχικά (**πρώτο κεφάλαιο**) θέτουμε τις βασικές έννοιες και ορισμούς (αλλοδαποί/μετανάστευση) και εν συνεχεία γίνεται μια σύντομη αναφορά στα μεταναστευτικά ρεύματα από και προς την χώρα μας και εκτίθενται συνοπτικά δεδομένα για τους απογραφέντες αλλοδαπούς στην Ελλάδα. Στο **δεύτερο κεφάλαιο** επικεντρωνόμαστε στην Άνδρο. Μετά από μια σύντομη αναδρομή στον παρελθόν του νησιού και στον εποικισμό του από τους Αρβανίτες, εξετάζουμε, με βάση τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής τα δημογραφικά, οικονομικά και εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά των αλλοδαπών και τα συγκρίνουμε με αυτά των Ελλήνων. Εξετάζοντας τις ομοιότητες και τις διαφορές Ελλήνων-αλλοδαπών (αλλά και τις διαφορές των αλλοδαπών ανάλογα με τη χώρα προέλευσης τους) η εργασία μας στοχεύει να αναδείξει το προφίλ των οικονομικών μεταναστών στην Άνδρο και επιχειρούμε να προσμετρήσει την επίδραση των αλλοδαπών στον πληθυσμό του νησιού. Τέλος, **στο τρίτο κεφάλαιο**, αναλύουμε τα δεδομένα των απαντήσεων που συλλέξαμε με βάση ερωτηματολόγιο που συμπληρώθηκε από ένα τμήμα των παρευρισκομένων οικονομικών μεταναστών στον δήμο Άνδρου το 2009. Με το ερωτηματολόγιο αυτό συλλέξαμε κυρίως πληροφορίες για μια σειρά θεμάτων που άπτονται των κοινωνιολογικών δομών. Τέλος, στο **τελευταίο κεφάλαιο** εκθέτουμε τα βασικά συμπεράσματα της εργασίας μας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

1.1 Έννοιες και ορισμοί

Για να σαφηνιστούν όσα θα ακολουθήσουν, στο σημείο αυτό συνοπτικά αναφέρονται ορισμένες διακρίσεις μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών αλλοδαπών (εξαιρουμένων των υπηκόων της ΕΕ καθώς δεν χρειάζονται κάποια αποσαφήνιση) οι οποίοι διαμένουν και εργάζονται σήμερα στην Ελλάδα¹:

• **Μετανάστες**: Είναι υπήκοοι κρατών εκτός ΕΕ που έχουν εισέλθει νόμιμα ή παράνομα (λαθρομετανάστες) στην Ελλάδα με σκοπό την εγκατάσταση και την ανεύρεση προσωρινής ή μόνιμης εργασίας.

• **Εθνοτικοί Έλληνες**: Ανήκουν εν μέρει στην κατηγορία "μετανάστης" εφόσον είναι ελληνικής καταγωγής και ασπάζονται το Ορθόδοξο Χριστιανικό δόγμα. Μια σημαντική ομάδα εθνοτικών Ελλήνων μεταναστών, οι Βορειοηπειρώτες, είναι Αλβανοί υπήκοοι, κυρίως από τη νότιο Αλβανία (βόρειο Ήπειρο), αλλά αυτοπροσδιορίζονται (και αναγνωρίζονται από το ελληνικό κράτος) ως Έλληνες από εθνοτική και πολιτισμική άποψη.

• **Αιτούντες άσυλο**: Είναι υπήκοοι κρατών εκτός ΕΕ που εισέρχονται στην Ελλάδα νόμιμα ή παράνομα ζητώντας να αποκτήσουν την ιδιότητα του πρόσφυγα επειδή φοβούνται ότι θα διωχθούν στην χώρα προέλευσής τους εξαιτίας της φυλετικής τους ταυτότητας ή πολιτικών και θρησκευτικών πεποιθήσεων.

• **Πρόσφυγες**: Είναι αλλοδαποί που αποκτούν την ιδιότητα του πολιτικού πρόσφυγα από το ελληνικό κράτος ή από την ελληνική αντιπροσωπεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Στην Ελλάδα από τις **29.573** αιτήσεις και προσφυγές ασύλου που εξετάστηκαν το 2008, το προσφυγικό καθεστώς αναγνωρίστηκε σε μόλις **14** περιπτώσεις κατά την πρωτοβάθμια

¹ Περισσότερες πληροφορίες στην ιστοσελίδα

http://www.migrantsingreece.org/files/RESOURCE_57.pdf

διαδικασία και σε **344** κατά τη δευτεροβάθμια εξέταση. (Μαϊλή Ε., Ριζοσπάστης της Κυριακή 21 Ιούνη 2009 σελ. 17)

• **Παλινοστούντες**: Είναι υπήκοοι χωρών εκτός ΕΕ οι οποίοι κατάγονται από την Ελλάδα ή περιοχές εκτός των συνόρων του ελληνικού κράτους που είχαν άλλοτε δεχθεί την επίδραση του ελληνικού πολιτισμού. Η πλειοψηφία των ατόμων που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία αισθάνονται ότι έχουν "επιστρέψει" στην "πατρική γη" και είναι Πόντιοι ή Ρωσσοπόντιοι, δηλαδή μετανάστες από την περιοχή του Πόντου στη νότια ακτή της Μαύρης Θάλασσας μέχρι τις πρώην Σοβιετικές δημοκρατίες. Οι Πόντιοι αποκτούν την ελληνική υπηκοότητα φθάνοντας στην Ελλάδα.

• **Επαναπατρισθέντες**: Είναι Έλληνες μετανάστες οι οποίοι επιστρέφουν οικειοθελώς στην Ελλάδα μετά από μια περίοδο μόνιμης εγκατάστασης στο εξωτερικό. Τα μέλη αυτής της κατηγορίας μπορεί να είναι Έλληνες πολίτες ή να έχουν αποκτήσει την υπηκοότητα της χώρας που τους φιλοξένησε. Τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών ανήκουν στην κατηγορία αυτή.

Η μετανάστευση δεν είναι μια διαδικασία εύκολο να οριστεί καθώς επηρεάζεται από ποικίλους παράγοντες. Σύμφωνα με τον Eisenstadt ως μετανάστευση ορίζουμε τη φυσική μετάβαση ατόμων και ομάδων από μία κοινωνία σε κάποια άλλη, σύμφωνα με τον Saunγ μετανάστευση θεωρούμε κάθε γεωγραφική μετακίνηση μεγάλου αριθμού ατόμων ενώ σύμφωνα με τους Castles και Kosack τη μεταφορά ανθρώπινου κι εργατικού δυναμικού από μία περιοχή σε κάποια άλλη (Χλέτσος και άλλοι, 2005). Οι λόγοι που μπορεί να προκαλέσουν το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι πολλοί μεν, εξαρτώνται δε από τις συνθήκες που επικρατούν στον τόπο διαμονής ή στο τόπο αποδημίας κάθε φορά.

Η μετανάστευση μπορεί να χαρακτηριστεί από διάφορους επιθετικούς προσδιορισμούς. Ανάλογα τον προσδιορισμό μπορούμε να διαχωρίσουμε τη μετανάστευση σε κάποια βασικά είδη. Τα βασικά **είδη μετανάστευσης** που χρησιμοποιούνται είναι τα εξής²:

² Περισσότερες πληροφορίες στην ιστοσελίδα www.apodimos.com

• **Ατομική ή Ομαδική**: όπου στην πρώτη περίπτωση μεμονωμένα άτομα ή στη δεύτερη ομάδες ατόμων εγκαταλείπουν τον τόπο τους και εγκαθίστανται σε κάποιον άλλο.

• **Εσωτερική ή Εξωτερική** όπου η μετανάστευση γίνεται μέσα στα σύνορα ενός Κράτους ή εκτός αυτών.

• **Εκούσια ή Αναγκαστική** όπου ο μετανάστης παίρνει την τύχη στα χέρια του και μεταναστεύει με σκοπό να βελτιωθούν οι συνθήκες διαβίωσής του ή όπου λόγω των πολιτικών, θρησκευτικών ή άλλων διώξεων αναγκάζεται να μεταναστεύσει.

• **Προσωρινή ή Μόνιμη** όταν η μετανάστευση γίνεται σε ορισμένο χρονικό διάστημα, ανάλογα με τον χρόνο που απαιτείται για την διευθέτηση των υποθέσεων, καθώς υπάρχει πάντα η πρόθεση της επανόδου. Όταν η μετανάστευση είναι αδύνατον να καθοριστεί χρονικά ή είναι αβέβαιης διάρκειας και δεν υπάρχει πρόθεση επανόδου από τον μετανάστη, τότε θεωρείται μόνιμη. Σχετικά, η «Εθνική Στατιστική Υπηρεσία» της χώρας ορίζει σαν προσωρινή την μετανάστευση σε μια χώρα του εξωτερικού για παραμονή μικρότερη από ένα έτος ή την αναχώρηση λόγω ναυτολόγησης και σαν μόνιμη την μετάβαση σε μια ξένη χώρα για εγκατάσταση που διαρκεί πάνω από ένα έτος.

• **Ηπειρωτική ή Υπερπόντια** ή διαφορετικά **Ενδοηπειρωτική ή Διηπειρωτική** ανάλογα στον πρώτο και παλιότερο διαχωρισμό, με το αν στην μετακίνηση από χώρα σε χώρα, παρεμβάλλεται ή όχι θάλασσα (συνήθως αν η χώρα της μετανάστευσης ανήκει σε άλλη ήπειρο). Σήμερα, γίνεται πιο επιλεκτική διάκριση με το δεύτερο διαχωρισμό ανάμεσα στις μεταναστεύσεις και διατηρείται πιο έντονη η εικόνα της ενότητας ή της ασυνέχειας της γεωγραφικής περιοχής όπου κινείται συνήθως ο μετανάστης.

1.2 Τα αίτια της μετανάστευσης

Τα **αίτια της μετανάστευσης** είναι πολύμορφα. Οι άνθρωποι μεταναστεύουν αναζητώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Ειδικότερα μεταναστεύουν για οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς, θρησκευτικούς και πολιτιστικούς λόγους.

Τα βασικά κίνητρα που ωθούν τους ανθρώπους στη μετανάστευση δεν έχουν αλλάξει στο πέρασμα των αιώνων. Ως πρώτοι μετανάστες μπορεί να θεωρηθούν μερικοί από τους πρώτους κάτοικους του πλανήτη. Μετακινήθηκαν για να βρουν τροφή, για να επιβιώσουν. Αργότερα, από την αρχαιότητα ακόμα, λειτούργησαν και άλλα κίνητρα για τις μετακινήσεις τους όπως, η θρησκευτική καταδίωξη, η πολιτική καταπίεση, οι οικονομικές δυσκολίες και η επιθυμία ν' αποφύγουν τις κυρώσεις κάποιου νόμου.

Προσπαθώντας να συνοψίσουμε μπορούμε να πούμε ότι τα βασικά αίτια που οδηγούν τον άνθρωπο στη μετανάστευση ήταν και είναι τα παρακάτω³:

- **Το Περιβάλλον**, καθώς η γεωγραφική θέση ήταν πάντα η κυριότερη αιτία κατοίκησης ή όχι ενός τόπου έτσι έγινε και η αιτία μετοίκησης σε άλλον. Η παραμονή πολλών ανθρώπων σε εδάφη που δεν μπορούν να προσφέρουν σε όλους τα προς το ζην αναγκάζουν κάποιους από αυτούς να μετοικήσουν. Από την άλλη η ευφορία κάποιων περιοχών έχει μαγνητίσει πολλούς που αναζήτησαν στη γη τους περισσότερες ευκαιρίες.

- **Οι Πληθυσμιακές πιέσεις** ταυτόχρονα με την περιορισμένη έκταση γης (όπως για παράδειγμα σε νησιά ή οάσεις) έχει αναγκάσει πολλούς να εγκαταλείψουν την εκάστοτε περιοχή.

- **Οι Φυσικές καταστροφές**. Ηφαιστεια, ξηρασία, παγετός, πλημμύρες, πυρκαγιές, σεισμοί, τυφώνες έχουν καταστρέψει στο πέρασμα του χρόνου γόνιμες περιοχές, ακόμα και ολόκληρες εκτάσεις και έχουν αναγκάσει τους πληγθέντες να μετοικήσουν.

³ Περισσότερες πληροφορίες στην ιστοσελίδα www.apodimos.com

• **Η Θρησκευτική καταδίωξη.** Από τις διώξεις των Χριστιανών από τους Ρωμαίους μέχρι το ολοκαύτωμα του τρίτου ράιχ και ακόμα και σήμερα ένα μεγάλο πλήθος ανθρώπων μεταναστεύει για να διατηρήσει τη θρησκευτική του ελευθερία.

• **Τα Πολιτικά κίνητρα.** Οι μεταναστεύσεις λόγω πολιτικών κινήτρων συναντώνται συχνά ακόμη στην εποχή μας αλλά δεν είναι νεότερες των μετακινήσεων λόγω θρησκευτικών καταδιώξεων. Από τους ηττημένους Τρώες που μετανάστευσε υπό τον Αινία ίδρυσαν τη Ρώμη μέχρι τους Έλληνες στο Παρίσι ή όπου αλλού κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής δικτατορίας του Παπαδόπουλου.

• **Τα Εργασιακά αίτια.** Όπου η έλλειψη εργασίας σ' ένα τόπο αναγκάζει πολλούς να αναζητήσουν τόπους με περισσότερες ευκαιρίες για ανεύρεση εργασίας.

• **Τα Οικονομικά αίτια.** Οι υψηλότερες αμοιβές στις χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου είναι η κύρια αιτία μετανάστευσης της εποχής μας.

• **Άλλοι κοινωνικοί λόγοι.** Όπως οικογενειακοί για παράδειγμα μπορούν να γίνουν αίτια μετανάστευσης.

Πέρα από τα παραπάνω αίτια που αναλύθηκαν και αποτελούν συνήθως λόγους για εξωτερική μετανάστευση υπάρχουν και κάποια άλλα τα οποία οδηγούν σε εσωτερική μετανάστευση και πιο συγκεκριμένα στην αστυφιλία. Για αυτά αρκεί μια ονομαστική αναφορά και όχι περαιτέρω ανάλυση καθώς η εσωτερική μετανάστευση δεν αποτελεί αντικείμενο της εργασίας. Τα κυριότερα είναι: η βιομηχανική ή εμπορική ανάπτυξη μιας χώρας, οι μέθοδοι καλλιέργειας, η εποχιακή ανεργία, ο μαγνητισμός των μεγάλων πόλεων και των μητροπόλεων καθώς και άλλα.

Όσο αφορά τη μελέτη της μετανάστευσης είναι αναπόφευκτο οποιοσδήποτε μελετητής να μην προβεί σε συγκρίσεις. Για να γίνουν οι συγκρίσεις και να προκύψουν αποτελέσματα χρησιμοποιούνται τρία μοντέλα εξέτασης του φαινομένου της μετανάστευσης. Αυτά είναι:

• **Γραμμικό μοντέλο:** Όπου ακολουθείται και μελετάται η πορεία του μετανάστη

• **Συγκλίνον μοντέλο:** Όπου είναι και το συνηθέστερο μοντέλο σύγκρισης. Η σταθερά για τη μελέτη και τη σύγκριση είναι ο τόπος φιλοξενίας. Αυτό είναι

που θα χρησιμοποιήσουμε και αργότερα για να συγκρίνουμε ομάδες μεταναστών που έχουν μετοικήσει στην Ελλάδα.

• **Αποκλίνον μοντέλο:** Το τελευταίο αυτό μοντέλο είναι το αντίστροφο του συγκλίνοντος μοντέλου. Σταθερά είναι ο τόπος που οι μετανάστες αφήνουν πίσω. Θα το χρησιμοποιούσαμε αν αντικείμενο της σύγκρισης ήταν οι Έλληνες μετανάστες που πέρασαν τον Ατλαντικό με αυτούς που για παράδειγμα έφυγαν για τη Γερμανία (Green, 2004: 43-50)

1.3 Τα μεταναστευτικά ρεύματα από και προς την Ελλάδα, σύντομη ιστορική αναδρομή

Το τέλος της πρώτης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα βρίσκει την Ελλάδα να ολοκληρώνει ένα μακρόχρονο δημογραφικό κύκλο. Έχει πλέον ολοκληρώσει τη δημογραφική μετάβασή της και δεν διαφέρει, με τις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες του σύγχρονου κόσμου. Συγκεκριμένα έχει προσδόκιμο ζωής 79,66 έτη (CIA World Factbook εκτ. 2009) που είναι και από τα υψηλότερα στην Ευρώπη, έχει γονιμότητα 1,37 παιδιά ανά γυναίκα (CIA World Factbook εκτ. 2009), στα ίδια επίπεδα δηλαδή με τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες και γηράσκει με δείκτη γήρανσης (ο δείκτης γήρανσης είναι πόσοι ηλικιωμένοι 65+ αντιστοιχούν σε 100 παιδιά 0-15) 114,3 (2001) με μέσο όρο E.E 98 για την ίδια χρονιά (για το 2009 η εκτίμηση του world factbook της CIA για την Ελλάδα είναι 134,52). Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα έχει τον τρίτο μεγαλύτερο δείκτη γήρανσης μετά τις Ιταλία και Ισπανία και παρουσιάζει αύξησή του από το 1981 96,6%, μετά από Ισπανία (163,3%), Πορτογαλία (126%), και Ιταλία (112,1%). Τέλος πριν την ιστορική αναδρομή στη μεταναστευτική ιστορία της Ελλάδας ένα άλλο στατιστικό στοιχείο που πρέπει να σημειωθεί γιατί έχει το μερίδιο του σε αυτή είναι ότι η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από άνιση γεωγραφική κατανομή πληθυσμού. Αναλυτικά η Αττική ενώ καταλαμβάνει το 3% της συνολικής έκτασης της χώρας φιλοξενεί το 35% (3,8 εκατομμύρια ανθρώπους από τα συνολικά 11 εκατομμύρια κατά την απογραφή του 2001) του πληθυσμού της, όταν το 1940 φιλοξενούσε μόλις το 16%.

Η ιστορία του τόπου αυτού συνδέεται με τη μετανάστευση από τους πρώτους αιώνες που κατοικήθηκε. Αρχικά ο Έλληνας άπλωνε τις ρίζες του ως άποικος και από το 19^ο αιώνα και τη σύσταση του Ελληνικού κράτους ως μετανάστης.

Από τις δεύτερο μισό λοιπόν του 19^{ου} αιώνα οι Έλληνες μεταναστεύουν προς τα βαλκανικά αστικά κέντρα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας (κυρίως τη Ρουμανία), την Κωνσταντινούπολη, τη Μικρά Ασία, την Αίγυπτο και ακόμα τη Νότιο Αφρική. Τα τέλη όμως του 19^{ου} αιώνα η αυτοκρατορία πλήττεται συνεχώς, χάνει τα εδάφη της και τα κέντρα της παύουν να είναι θελκτικά για τον Έλληνα. Έτσι το μαζικό ρεύμα φυγής που πραγματοποιείται τότε έχει ως προορισμό την Αμερική των ευκαιριών. Από το 1888 ως το 1919 η Ελλάδα των 2,5 εκατομμυρίων χάνει στο πλέον αισιόδοξο σενάριο το 15-20% του πληθυσμού της. Με καταμετρημένες 347,5 χιλιάδες εξόδους (14% του τότε πληθυσμού της Ελλ) εκ των οποίων το 96% κατευθύνθηκε προς τις ΗΠΑ η Ελλάδα χάνει αυτή την περίοδο το ζωτικότερο κομμάτι της καθώς η μετανάστευση είναι επιλεκτική. Εννιά στους δέκα μετανάστες της περιόδου είναι άντρες 15-44 ετών και προέρχονται κυρίως από περιοχές της Πελοποννήσου, των Κυκλάδων και άλλων νησιών. Στις 19 Μαΐου του 1921 στις ΗΠΑ ένας νέος μεταναστευτικός νόμος θέτει εθνικά επιτρεπόμενα όρια, περιορίζοντας τη μετανάστευση στο 3% κάθε εθνότητας που ζούσε στην Αμερική από το 1910. Έτσι ανακόπτεται το μαζικό ρεύμα που είχε ξεκινήσει από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα.

Το 1922 η Ελλάδα γνώρισε τη λέξη επαναπατρισμός. Οι μαζικοί επαναπατρισμοί των Ελλήνων δεν ήταν θεληματικές επιλογές αλλά έμμεσοι ή άμεσοι εξαναγκασμοί εξαιτίας κυρίως πολιτικών γεγονότων. Πολιτικά γεγονότα βάλουν την Ελλάδα όλο τον 20^ο αιώνα. Τα πολιτικά γεγονότα ξεκίνησαν ελέω βαλκανικών πολέμων το 1912, συνεχιστήκαν με την συμμετοχή της Ελλάδας στον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο με το πλευρό των συμμάχων και κατέληξαν στη Μικρασιατική εκστρατεία το 1919. Η ήττα του 1922 με την καταστροφή της Σμύρνης δημιούργησε το πρώτο μεγάλο ρεύμα επαναπατρισμού. Από τη δυτική Μικρά Ασία, τον Πόντο και την Καππαδοκία εκδιώχθηκαν 1,4 εκατομμύρια Έλληνες.

Κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου διακόπτεται η εξωτερική μετανάστευση ενώ ακολουθεί δεύτερη περίοδος μαζικής φυγής (1945-1977) με 1,3 μεταναστευτικές εξόδους ήτοι «μόνιμους μετανάστες» ενώ η καθαρή μετανάστευση της περιόδου αφορά περίπου 650.000 άτομα.

Οι μετανάστες των μεταπολεμικών ετών πραγματοποιούν, αρχικά και μέχρι το 1955 περίπου, αυτό που ονομάσαμε στο πρώτο κεφάλαιο υπερπόντια μετανάστευση. Κατευθύνονται κυρίως προς τις ΗΠΑ αλλά και προς τον Καναδά και την Αυστραλία. Επίσης υπάρχει μια άλλη κατηγορία μεταναστών, πολύ μικρότερου μεγέθους συγκριτικά με την πρώτη, των πρώτων μεταπολεμικών ετών. Αυτή απαρτίζεται από παιδιά κουμμουνιστών ή και ακόμα οικογένειες ολόκληρες που κατέφυγαν στη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας και σε άλλες ανατολικοευρωπαϊκές χώρες κατά τον εμφύλιο πόλεμο (1946-1949) αλλά και μετά τη λήξη αυτού.

Μετά το 1955 η Δυτική Γερμανία άρχισε να καλεί για τα εργοστάσια της δυναμικό από το εξωτερικό, με το όρο «φιλοξενούμενοι εργάτες» (*Gastarbeiter*) και προς τα εκεί κατευθύνθηκε ένα μεγάλο ρεύμα από την Ελλάδα. Μετά από την εξέλιξη αυτή η Δυτική Γερμανία απορροφά το 85% της ευρωπαϊκής μετανάστευσης.

Οι έξοδοι της περιόδου (27.000 ετησίως) με δύο αιχμές την τετραετία 1962-1965 (με ετήσιο αριθμό 108.000) και τη διετία 1969-1970 (με ετήσιο αριθμό 92.000), αφαιρούν το 1/3 του ετήσιου φυσικού ισοζυγίου (+80.000), ενώ η εισροή ομογενών μετριάζει κάπως τις αρνητικές επιδράσεις της μαζικής φυγής. Συγκεκριμένα μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο πραγματοποιήθηκαν ανάλογες αναγκαστικές μετακινήσεις Ελλήνων με αυτές του 1922. Τη δεκαετία του 1950 ήρθαν από την Κωνσταντινούπολη 350 χιλιάδες, το 1952 με την πτώση του Φαρούκ 300 χιλιάδες από την Αίγυπτο. Οι Έλληνες που είχαν καταφύγει στις πρώην Σοβιετικές Χώρες μετά τη φιλελευθεροποίηση των καθεστώτων επέλεξαν το δρόμο της επιστροφής κατά το τελευταίο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα.

Η επιλεκτικότητα της εξωτερικής μετανάστευσης της περιόδου 1945-1977 είναι πολλαπλή. Το 65% των μεταναστών ήταν άνδρες, το 60% άγαμοι και το 80% στις πιο παραγωγικές ηλικίες 15-44 ετών με μέσο όρο τα 27 έτη. Το 45% ήταν μη ενεργοί και το 80% αυτών από αγροτικές και ημιαστικές περιοχές. Το τελευταίο σε συνδυασμό με την αστυφιλία οδήγησε στην ερήμωση και την καταστροφή της ελληνικής υπαίθρου.

Την πρώτη υποπερίοδο (1945-1955) οι τόποι εξαγωγής μεταναστών ήταν η Πελοπόννησος, η Ήπειρος και τα νησιά, ενώ όταν άρχισαν τα ενδο-ευρωπαϊκά ταξίδια ο συγκεκριμένος χάρτης άλλαξε ριζικά. Η Μακεδονία έγινε ο καταρχήν εξαγωγέας ανθρωπίνου δυναμικού και σε μικρότερο βαθμό η Θεσσαλία, η Ήπειρος, τα νησιά του Αιγαίου Πελάγους και η Θράκη.

Συνολικά από το 1821 ως το 1970 σε διάστημα 150 χρόνων δηλαδή 1.800.000 μετανάστες έφυγαν από την Ελλάδα. Από αυτούς μόλις το 28% της συνολικής μετανάστευσης πραγματοποιήθηκε μέχρι τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (1821-1940) ενώ το 72% από το τέλος του πολέμου και μετά και ιδιαίτερα το διάστημα 1955-1970.

Η έξοδος ανακόπτεται προσωρινά στις αρχές του 70' για να συνεχιστεί με ηπιότερους ρυθμούς μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 80'. Ταυτόχρονα από τα μέσα της δεκαετίας του 70' αρχίζει το αντίστροφο ρεύμα. Αρχίζει δηλαδή η μαζική παλιννόστηση των μεταναστών της προηγούμενης περιόδου. Εκτιμάται ότι 630 χιλιάδες άτομα επέστρεψαν μεταξύ 1971 και 1985 και επέλεξαν ως τόπο διαμονής τους τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα επί το πλείστον (70%) ενισχύοντας το πρόβλημα της άνισης γεωγραφικής κατανομής. Η παλιννόστηση συνεχίστηκε και την περίοδο 1985-1991 με 160 χιλιάδες παλιννοστούντες πάντα κατ' εκτίμηση.

Η δεκαετία του 80' είναι μια μεταβατική περίοδος καθώς συνυπάρχει περιορισμένη μετανάστευση από την Ελλάδα και κυρίως από τη Θράκη, με την παλιννόστηση όπως προαναφέρθηκε (τόσο από τους μετανάστες των προηγούμενων περιόδων όσο και των ομογενών προσφύγων από τις χώρες

του υπαρκτού σοσιαλισμού) καθώς και με την είσοδο ξένων μεταναστών εργαζομένων κυρίως από ασιατικές και αφρικανικές χώρες.

Τέλος στην ιστορική αυτή αναδρομή τα τελευταία χρόνια από το 1990 μέχρι σήμερα η παλιννόστηση και τα ρεύματα εξόδου ατονούν και σταματούν εντελώς στην ουσία (αν εξαιρεθούν ίσως οι βορειοηπειρώτες, οι οποίοι σύμφωνα με τα στοιχεία του αλβανικού κράτους είναι 58 χιλιάδες, ενώ σύμφωνα με αριθμούς βορειοηπειρωτικών συλλόγων 300 με 500 χιλιάδες), ενώ εντατικοποιούνται τα ρεύματα εισόδου με την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και τις συνεχείς κρίσεις στην Αλβανία που οδήγησαν χιλιάδες Αλβανούς μετανάστες στην Ελλάδα (όπως και ομογενείς βορειοηπειρώτες).

Πριν το επόμενο κεφάλαιο που θα περιγράψει την τωρινή κατάσταση στην Ελλάδα εκτενέστερα θα ήταν χρήσιμο εδώ να αναφερθούν κάποιες επιπτώσεις και συμπεράσματα (τα σημαντικότερα περιληπτικά καθώς από μόνα τους τα συμπεράσματα και οι επιπτώσεις θα μπορούσαν να είναι αντικείμενα πτυχιακής εργασίας) από την αναδρομή στην μεταναστευτική ιστορία της Ελλάδας.

Πρώτα απ' όλα τα μαζικά ρεύματα φυγής έλυσαν πρόσκαιρα το οξύ πρόβλημα ανεργίας και υποαπασχόλησης που έπληττε τη μεταπολεμική Ελλάδα. Επίσης οι μετανάστες με την αποστολή εμβασμάτων στις οικογένειες πίσω συνέβαλαν θετικά στην αύξηση των συναλλαγματικών αποθεμάτων και στη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών.

Οι αρνητικές συνέπειες από την έξοδο ήταν η αποστέρωση του ζωτικότερου κομματιού του πληθυσμού από τις αγροτικές και ημιαστικές περιοχές που οδήγησε σε δημογραφική συρρίκνωση. Επίσης αρνητικό της εξόδου ήταν οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι Έλληνες της διασποράς σε αλλόγλωσσες χώρες με όλες τις δυσκολίες της προσαρμογής σε τέτοια περιβάλλοντα.

Το ισοζύγιο των θετικών και αρνητικών συνεπειών δεν γίνεται να ξεκαθαριστεί. Είναι υποκειμενικό θέμα και ο καθένας μπορεί να δώσει διαφορετικό συντελεστή βαρύτητας στην κάθε συνέπεια.

Όσο αφορά τις συνέπειες από τη παλιννόστηση το αρνητικό εντοπίζεται στο ότι κοινωνία και αγορά εργασίας δεν ήταν προετοιμασμένες να δεχτούν τόσο πληθυσμό και στα θετικά συγκαταλέγεται ότι πρόσφυγες προερχόμενοι από ανεπτυγμένα περιβάλλοντα συνέβαλαν στην ανάπτυξη της χώρας (Κοτζαμάνης και άλλοι, 2006: 1-5).

1.4. Τα πρόσφατα μεταναστευτικά ρεύματα προς την Ελλάδα, βασικά δεδομένα

Μετά την πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων στις αρχές του 1990 η Ελλάδα ήταν ένας από τους πόλους έλξης για τους εκατοντάδες χιλιάδες πρώην ανατολικούς πολίτες που θα έψαχναν περισσότερες ευκαιρίες στη δυτική «ανεπτυγμένη» Ευρώπη. Το μεγάλο ρεύμα παράνομης, κυρίως, μετανάστευσης που δημιουργήθηκε προκάλεσε στην Ελλάδα δυσκολίες σε πολλούς τομείς. Από την άσκηση μεταναστευτικής πολιτικής μέχρι και στη συλλογή στοιχείων για τους μετανάστες.

Μετά από χρόνιες παράνομες εισόδους αλλά ακόμα και παράνομες απελάσεις η Ελλάδα καθυστερημένα έθεσε σε εφαρμογή το 1997 το πρόγραμμα νομιμοποίησης παράνομων μεταναστών. Η λεγόμενη λευκή κάρτα διάρκειας 6 μηνών δόθηκε σε όλους τους υποψηφίους, 327 χιλιάδες τον αριθμό, και έτσι αποκτήθηκε η δυνατότητα για μία πρώτη μέτρηση του φαινομένου. Τη λευκή, ακολούθησε η πράσινη κάρτα διάρκειας 1-3 ετών, που όμως (χώρα των γραφειοκρατικών προβλημάτων που δημιουργήθηκαν) προαπαιτούσε πολλά πιστοποιητικά και ο αριθμός των αιτήσεων (228 χιλιάδες) δεν ενδείκνυται για συμπεράσματα. Το 2001 ένας νέος μεταναστευτικός νόμος συνοδεύτηκε από 368 χιλιάδες αιτήσεις για νομιμοποίηση εκ των οποίων 220 χιλιάδες έγιναν δεκτές.

Σύμφωνα με την απογραφή του Μαρτίου του 2001, διέμεναν στην Ελλάδα περίπου 11 εκατομμύρια άνθρωποι (10.964.020) από τους οποίους 762.191 ήταν αλλοδαποί (οι έχοντες διπλή υπηκοότητα, ελληνική και οποιαδήποτε άλλης χώρας, απογράφονται ως Έλληνες). Σε αυτούς περιλαμβάνονταν 46.869 πολίτες από άλλες χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (πριν την διεύρυνση).

Από τους 762.191 αλλοδαπούς, 415.552 ήταν άνδρες ενώ 346.639 γυναίκες (54,5%- 45,5%) ενώ το 73% προερχόταν από πρώην σοσιαλιστικές δημοκρατίες (των βαλκανικών συμπεριλαμβανομένων) και το 13% από τις πλέον ανεπτυγμένες χώρες. Το 54% εργαζόταν και το 59% δήλωνε διάρκεια παραμονής στη χώρα μικρότερη των 5 ετών. Ο αριθμός των αλλοδαπών αντιστοιχούσε στο 7% του πληθυσμού της χώρας, εκτιμήσεις σήμερα κάνουν λόγο για 9-10%. Οι μισοί αυτών βρισκόταν στην Αττική ενώ δεύτερη σε συγκέντρωση ήταν η Μακεδονία (48,6% και 13,1% αντίστοιχα). Οι υπόλοιπες περιφέρειες παρουσίαζαν μικρότερες αναλογίες. Ειδικότερα, το 1/4 αυτών κατανέμεται σε πέντε περιφέρειες, (Πελοπόννησος, Κρήτη, Στερεά Ελλάδα, Δυτική Ελλάδα και Θεσσαλία των οποίων η συμμετοχή κυμαινόταν από 4,0% μέχρι 6,3%), το 3,7% στο Ν. Αιγαίο, από 2,0% μέχρι 2,6% κυμαινόταν η συμμετοχή σε Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Ήπειρο και Ιόνια Νησιά, ενώ στο Β. Αιγαίο και την Δυτική Μακεδονία βρισκόταν αντίστοιχα το 1,3% και το 1,2% αυτών.

Πολύ μεγαλύτερη από την μέση συμμετοχή των μεταναστών στον πληθυσμό είχαν οι περιφέρειες των Ιονίων Νήσων, του Ν. Αιγαίου και της Αττικής, (9,1%, 9,3% και 9,8% αντίστοιχα), ενώ λίγο μεγαλύτερη από την μέση είχε και η περιφέρεια Πελοποννήσου (7,5%).

Ο πληθυσμός των αλλοδαπών εντασσόταν στην συντριπτική του πλειοψηφία (περίπου 80%) στο ηλικιακό φάσμα των 15-64 ετών, ήταν δηλαδή εν δυνάμει οικονομικά ενεργός πληθυσμός. Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής, 90% των αλλοδαπών εργαζόταν με σχέση εξαρτημένης εργασίας και μόνο 6,5% αυτόαπασχολούταν. Περίπου 25% των αλλοδαπών απασχολούταν στις οικοδομές, 20% στις λεγόμενες άλλες υπηρεσίες, συνήθως

δηλαδή σε οικιακές εργασίες, φροντίδα ηλικιωμένων και παιδιών, 17.5% στον αγροτικό τομέα και λίγο περισσότερο από το 15% σε τουριστικές και εμπορικές υπηρεσίες. Το ποσοστό εγκατάστασης στην Ελλάδα για λόγους εργασίας ήταν 54%. Ακολούθησε ως δεύτερος σημαντικότερος λόγος εγκατάστασης η οικογενειακή επανένωση (100.000 άτομα περίπου). Τρίτος σημαντικότερος λόγος ο επαναπατρισμός και η παλιννόστηση, τον οποίο δήλωσαν περισσότεροι από 50.000 απογραφέντες.

Από τους 762.191 καταγεγραμμένους αλλοδαπούς περισσότεροι από τους μισούς (438.036, 57% του συνόλου) ήταν Αλβανοί πολίτες. Οι περισσότεροι από αυτούς (54%) δήλωσαν ότι ήρθαν στην Ελλάδα για να εργαστούν, περίπου 70.000 (15%) ήρθαν στη χώρα για οικογενειακή επανένωση και περισσότεροι από 10.000 (2.3%) ως παλιννοστούντες. Περίπου 1/3 των Αλβανών εργαζόταν στον κατασκευαστικό τομέα και 20% στον αγροτικό.

Δεύτερη πολυπληθέστερη ομάδα (με πολύ μεγάλη διαφορά από την πρώτη), είναι οι Βούλγαροι με 35.104 καταγεγραμμένους το 2001 από τους οποίους η μεγάλη πλειοψηφία (περισσότερα από 27.000 άτομα) δήλωσαν ότι εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα για λόγους εργασίας. Ένα τρίτο των Βούλγαρων πολιτών εργαζόταν στον αγροτικό τομέα ενώ άλλο ένα τρίτο περίπου (29%) στις οικιακές και άλλες υπηρεσίες.

Μετά τη Βουλγαρία ακολούθησαν κατά σειρά μεγέθους οι έξι εθνικότητες: Γεωργία, Ρουμανία (με περίπου 20.000 άτομα η καθεμία), Ρωσική Ομοσπονδία (17.535), Ουκρανία, Πακιστάν και Ινδία (με λίγο περισσότερους από 10.000 εγγεγραμμένους η καθεμία). Επίσης μεταξύ των νέων κρατών μελών της Ε.Ε. (μετά το 2004) οι Κύπριοι αποτελούσαν την μεγαλύτερη ομάδα (17.426) ακολουθούμενοι από τους Πολωνούς (12.831).

Μεταξύ των οικονομικά ανεπτυγμένων χωρών που ανήκουν στην Ε.Ε., σημειώνουμε τους Γερμανούς και Βρετανούς με 11.806 και 13.196 άτομα αντίστοιχα. Μεταξύ των οικονομικά ανεπτυγμένων χωρών που δεν είναι μέλη της Ε.Ε. οι πολίτες των ΗΠΑ αποτελούν τη μεγαλύτερη ομάδα με 18.140 περίπου άτομα. Είναι βεβαίως πιθανό κάποιοι από τους Αμερικανούς ή Γερμανούς

πολίτες να είναι ελληνικής καταγωγής. Είναι είτε μετανάστες πρώτης γενεάς που επέστρεψαν στην Ελλάδα μετά την συνταξιοδότηση τους είτε απόγονοι Ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία ή τις ΗΠΑ που επέστρεψαν στην χώρα είτε μόνοι τους είτε με την οικογένεια τους (γονείς, αδέρφια).

Γενικές εκτιμήσεις υπολογίζουν τον αριθμό των μεταναστών πάνω από 1.000.000 σήμερα. Μάλιστα σε επί μέρους περιοχές η συγκέντρωση τους φτάνει το 25%. Δυστυχώς τα στοιχεία πάντα είναι ελλιπή για το θέμα όπως και η πληροφόρηση που δίνουν οι κρατικοί φορείς σε υπηρεσίες (όπως το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής απ' όπου προέρχονται τα περισσότερα νούμερα και οι εκτιμήσεις της ενότητας) που ασχολούνται με το θέμα. Ακόμα και η απογραφή του 2001 που ήταν μια φιλότιμη προσπάθεια να καταγραφούν και οι μη νόμιμοι μετανάστες, υπολογίζεται ότι δεν κατάφερε να εγγράψει κάπου 100 χιλιάδες (Κοτζαμάνης και άλλοι, 2006: 6-13.) .

1.5 Η μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα

Ο επίσημος στόχος της ελληνικής **μεταναστευτικής πολιτικής** είναι ο περιορισμός της μετανάστευσης. Η άσκηση όμως της μεταναστευτικής πολιτικής δεν συνάδει με το στόχο της. Αν πραγματικά επιθυμούσε το κράτος να περιορίσει τη μετανάστευση τότε θα ασκούσε μια ενεργητική πολιτική και όχι την πολιτική του *laissez faire* που είναι και το μεγαλύτερο μέσο παθητικής πολιτικής. Τα τελευταία είκοσι χρόνια που προέκυψε η μετανάστευση η μεταναστευτική πολιτική είναι παθητική. Δεν έδρασε αλλά αντέδρασε σε καταστάσεις που είχαν ήδη παγιωθεί, δεν κυνήγησε τα οφέλη που προσφέρει το εργατικό δυναμικό στην αγορά εργασίας, αλλά κυνήγησε τους μετανάστες, δεν είδε μια λύση, μέσω μετανάστευσης-αφομοίωσης, στο δημογραφικό πρόβλημα της χώρας αλλά καλλιέργησε την ξеноφοβία και το ρατσισμό, τέλος κλείνει την πόρτα στα παιδιά της δεύτερης γενιάς μεταναστών, που μένουν παιδιά χωρίς πατρίδα. Η Ελλάδα σήμερα χρειάζεται μια ενεργητική μεταναστευτική πολιτική η οποία να διαχειριστεί την μετανάστευση, ανοίγοντας

δρόμους για την ένταξη των αλλοδαπών που κατοικούν ήδη στη χώρα αλλά και για τη νόμιμη έλευση νέων μεταναστών.

Η ελληνική μεταναστευτική πολιτική δυστυχώς δεν μπορεί να πάρει μια καλύτερη κατεύθυνση ακολουθώντας τις επιταγές της ευρωπαϊκής ένωσης. Όλοι μαζί οι ευρωπαίοι ηγέτες κλείνουν την πόρτα στην μετανάστευση προσπαθώντας να χτίσουν έναν ευρώ-κλοιό γύρω από τα σύνορα της ΕΕ. Βέβαια σε επί μέρους θέματα μπορεί να παραδειγματιστεί και να ακολουθήσει τακτικές μεμονωμένων κρατών. Όπως μία πρώτη κίνηση θα μπορούσε να ήταν το δικαίωμα ψήφου σε τοπικές εκλογές, όπου ακολουθώντας το παράδειγμα των Ολλανδία, Ιρλανδία, Δανία, Βέλγιο, Αυστρία, Ισπανία, Πορτογαλία (που έχει δώσει δικαίωμα ψήφου και στις εθνικές εκλογές) και Σουηδία (από το 1975!!!) θα μπορούσε να έχει παραχωρήσει σε ξένους που δεν προέρχονται από χώρες της ΕΕ.

Τέλος σε αυτό το κεφάλαιο και πριν τις (στατιστικές- ιστορικές κλπ) αναφορές στην Ανδρο ίσως βρίσκει τη θέση της μια γενική σύγκριση των δύο μεγάλων ομάδων αλλοδαπών που θα μας απασχολήσουν αργότερα. Η μία είναι η ομάδα των Αλβανών μεταναστών και η άλλη είναι οι αλλοδαποί από τις ανεπτυγμένες χώρες.

Οι δυο αυτές ομάδες έχουν σημαντικές διαφορές. Η πρώτη ήρθε στην Ελλάδα να εργασθεί και να ψάξει για καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Η δεύτερη ήρθε επί το πλείστον να απολαύσει τους καρπούς της εργασίας της. Μεγάλο μέρος της δεύτερης ομάδας αφορά συνταξιούχους οι οποίοι με τις συντάξεις τους και τα αποθέματα τους ήρθαν να ζήσουν στη χώρα μας για δύο ουσιαστικούς λόγους. Ο πρώτος λόγος είναι ότι με τα χρήματα που έχουν, στην Ελλάδα αναβαθμίζεται το βιοτικό τους επίπεδο (η Ελλάδα είναι πλέον μια 'ακριβή' χώρα αλλά παραμένει 'φθηνότερη' από πολλές ανεπτυγμένες χώρες), ο δεύτερος είναι σχετικός με την γεωμορφολογία και το κλίμα του τόπου. Μεγάλο μέρος λοιπόν των αλλοδαπών από τις ανεπτυγμένες χώρες μετοικεί στην Ελλάδα και κυρίως στα ελληνικά νησιά, για να απολαύσει τις συνθήκες του μεσογειακού κλίματος και τις ελληνικές θάλασσες με λιγότερα έξοδα από όσα θα είχαν στη χώρα τους ως μόνιμοι κάτοικοι. Από τις

περιγραφές των δύο ομάδων προκύπτει και μια δεύτερη διαφορά η οποία αφορά την ηλικιακή δομή των δύο ομάδων (οι μεν επί το πλείστον εργαζόμενοι, οι δε συνταξιούχοι), καθώς οι πρώτη είναι εμφανώς νεότερη της δεύτερης. Υπάρχουν όμως και άλλες διαφορές, τις οποίες θα δούμε αναλυτικότερα αργότερα. Επίσης διαφορετικός είναι ο τρόπος ζωής τους και η αντιμετώπιση από τον ντόπιο πληθυσμό. Η πρώτη ομάδα αντιμετωπίζει το ρατσισμό πολλών, η δεύτερη κανένος. Η πρώτη ομάδα δημιούργησε «κοινότητες», η δεύτερη όχι. Κοινό τους είναι ότι είναι ξένοι μεταξύ τους σε ένα ξένο τόπο και γι' αυτό και αντικείμενο μιας τέτοιας εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.1 Άνδρος

Η Άνδρος είναι το βορειότερο νησί των Κυκλάδων. Με έκταση 379,7 τετραγωνικά χιλιόμετρα είναι το δεύτερο μεγαλύτερο μετά τη Νάξο και το μήκος των ακτών της είναι 176 χιλιόμετρα. Η απόσταση από το λιμάνι της Ραφήνας είναι 37 ναυτικά μίλια όπου τα συμβατικά εμπορικά πλοία τη διανύουν σε 2 ώρες. Βρίσκεται νότια της Εύβοιας, από την οποία χωρίζεται με τον πορθμό του Καφηρέα ή Κάβο Ντ' όρο (πλάτος 7 ναυτικά μίλια) και βόρεια της Τήνου με την οποία χωρίζεται από το Στενό (μήκους 0,8 ναυτικών μιλίων). Έχει μέγιστο μήκος 39 χιλιόμετρα και μέγιστο πλάτος 16,7 χιλιόμετρα⁴.

Πρωτεύουσα του νησιού είναι η Άνδρος ή Χώρα. Διοικητικά χωρίζεται σε τρεις δήμους (το μόνο Κυκλαδονήσι). Τον δήμο Άνδρου, το δήμο Υδρούσας και το δήμο Κορθίου. Από άποψη πληθυσμού βρίσκεται στην πέμπτη θέση μετά τις Σύρο, Νάξο, Θήρα και Πάρο με 10.009 κατοίκους (πραγματικός πληθυσμός) κατά την απογραφή του 2001, ενώ στην απογραφή του 1991 ο

4

http://www.oikade.gr/news_detail.asp?NewID=000000000002576.EL&NwcID=00000000000015.

EL για περισσότερες πληροφορίες

πληθυσμός του νησιού ήταν 8.781 κάτοικοι. Εδώ πρέπει να αναφερθεί ότι η εικόνα των νησιών των Κυκλάδων κατά την απογραφή δεν είναι και η πραγματική εικόνα. Ο πληθυσμός των νησιών είναι ιδιαίτερα ευμετάβλητος. Αν για παράδειγμα η απογραφή του Μαρτίου μας δείχνει 10 χιλιάδες κατοίκους τότε κατά τον Ιανουάριο αυτοί δεν πρέπει να ξεπερνούν του 8 ενώ κατά το μήνα Αύγουστο λόγω καλοκαιρινών διακοπών αυτοί μπορεί να φτάνουν τους 50 ή και παραπάνω.

Το νησί έχει πλούσια ιστορία. Κατοικήθηκε πριν από το 3000 π.Χ. Πρώτος κάτοικος και βασιλιάς θεωρείται ο Άνδρος που έδωσε και το όνομα του στο νησί. Οι περίοδοι τις αρχαιότητας που ακολούθησαν άφησαν στην Άνδρο σπουδαία κληρονομιά. Πλούσια αρχαιολογικά μουσεία που μαζί με αυτά της σύγχρονης τέχνης έχουν καταστήσει την Άνδρο μόνιμη πολιτιστική πρωτεύουσα των Κυκλάδων. Η Βυζαντινή περίοδος που ακολούθησε άφησε στο νησί τουλάχιστον πέντε (πέντε εξακριβωμένοι αλλά και τοιχώματα γύρω από άλλους) ναούς από το 11^ο αιώνα και μετά.

Με την άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1204 από τους σταυροφόρους η Άνδρος έπεσε στην κυριαρχία των Ενετών. Στην περίοδο της Ενετοκρατίας ανήκει και ο εποικισμός των Άρβανιτών που θα απασχολήσουν επόμενο κομμάτι της εργασίας, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν κυρίως στο βόρειο τμήμα της Άνδρου. Ενετικός πίνακας του 1470 αναφέρει πως η Άνδρος κατοικείται από 2000 ανθρώπους, ενώ τουρκική αναφορά του 1567 μιλά για 1800 κατοικίες Ρωμιών και Άρβανιτών, καθώς και για 50-60 σπίτια Φράγκων.

Η τουρκική κατάκτηση της Άνδρου έγινε το 1566, ενώ κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας η Άνδρος γνώρισε σπουδαία άνθηση στη ναυτιλία της που τη συνεχίζει μέχρι σήμερα.

Η Άνδρος συμμετείχε ενεργά στην επανάσταση του 1821. Αξίζει να αναφερθεί ότι 37 Ανδριώτες ήταν μέλη της Φιλικής Εταιρείας. Στις 10 Μαΐου 1821, ο Θεόφιλος Καΐρης ύψωσε στο νησί το λάβαρο της Επανάστασης κι έτσι άρχισε μια νέα περίοδος για την Άνδρο. Η Άνδρος ενσωματώθηκε στο νεοσύστατο Ελληνικό κράτος το 1829, μαζί με τα υπόλοιπα νησιά.

Το 1923 έως το 1927 η Άνδρος είχε το δεύτερο λιμάνι σε νηολογήσεις μετά τον Πειραιά. Όμως η Άνδρος είχε μεγάλες απώλειες κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η άρνηση των Ιταλών να παραδοθούν στους Γερμανούς το 1943 οδήγησε σε βομβαρδισμούς και σε μεγάλες απώλειες στην Άνδρο.

Οι κάτοικοι της Άνδρου αν και κατά καιρούς είχαν μεταναστεύσει για να κερδίσουν ένα καλύτερο βιοτικό επίπεδο, λόγω της ανεπτυγμένης ναυτιλίας και τις λύσεις που αυτή προσέφερε, οι έξοδοι ήταν λιγότεροι από άλλα μέρη της Ελλάδας. Είχαν μεταβεί στην Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη, την Αλεξάνδρεια και άλλα κοσμοπολίτικα κέντρα. Άργότερα πολλοί μετέβησαν σε Πειραιά και Αθήνα. Από τις αρχές του 20ου αιώνα σημειώθηκε μετανάστευση στις ΗΠΑ και τον Καναδά.

Τα κτίσματα στην Άνδρο δεν υπακούουν στους τυπικούς κανόνες της αιγαιοπελαγίτικης αρχιτεκτονικής, καθώς στο νησί συνυπάρχουν τόσο παραδοσιακά όσο και νεοκλασικά κτίσματα. Ειδικά στην παλαιά Χώρα δεσπόζουν τα παλιά αρχοντικά σπίτια (Η ιστορία της Άνδρου είναι σύνθεση από 5 ιστοσελίδες που αναφέρονται στη βιβλιογραφία).

2.2 Η ιδιαιτερότητα του πληθυσμού της Άνδρου: η εγκατάσταση των αρβανιτών στο νησί

Πότε ακριβώς εγκαταστάθηκαν Άλβανοί στην Άνδρο δεν γνωρίζουμε. Ο Δημήτριος Π. Πασχάλης στο βιβλίο του «η ιστορία της νήσου Άνδρου» αναφέρει ότι δεν έγινε η εποίκηση πριν το 1425. Σίγουρο είναι (Γιοχάλας, 2000: 13) ότι εκεί ήταν στις αρχές του 16ου αιώνα καθώς υπάρχει αναφορά ότι στις 24 Σεπτέμβρη του 1510 Τούρκοι επιτέθηκαν στο χωριό Αμόλοχος ("Molaca") των Αλβανών της Άνδρου. Η εγκατάσταση αυτή των Αλβανών στην Άνδρο τοποθετείται στα τελευταία χρόνια διακυβέρνησης του νησιού από τον Pietro Zeno (1384-1427), τον ικανότερο και ενεργητικότερο από όλους τους

Φράγκους ηγεμόνες της Ανδρου και ο οποίος επανειλημμένως είχε χρησιμοποιηθεί σε διπλωματικές αποστολές της Βενετίας.

Το 1402 οι Βενετοί που κατείχαν την Εύβοια και τις Κυκλάδες κάνουν προκήρυξη καλώντας Αλβανούς ή και άλλο γένος, να εγκατασταθούν σε διάστημα μέχρι δύο ετών στην Εύβοια. Στους επήλυδες, που θα ήταν απαλλαγμένοι από κάθε εμπράγματη και προσωπική αγγαρεία, οι Βενετοί θα παραχωρούσαν ακαλλιέργητες δημόσιες εκτάσεις, κατάλληλες όμως για καλλιέργεια τις οποίες θα μπορούσαν οι Αλβανοί να κληροδοτήσουν στους απογόνους τους, εφόσον είχαν. Ήταν όμως και αυτοί υποχρεωμένοι να μην εγκαταλείψουν την Εύβοια χωρίς την άδεια των βενετικών αρχών. Επίσης κάθε αλβανική οικογένεια ήταν υποχρεωμένη να διατηρεί τόσα άλογα όσους άντρες περιελάμβανε και όλοι μαζί να υπερασπίζονται το νησί από κάθε κίνδυνο και επιβολή.

Γνωρίζουμε ότι τότε εγκαταστάθηκαν στην Εύβοια Αλβανοί από τη Λιβαδειά και τη Θεσσαλία. Με τον τρόπο αυτό οι Βενετοί εξασφάλιζαν τη στρατιωτική άμυνα της Εύβοιας και ταυτόχρονα κάλυπταν πληθυσμιακά κενά της περιοχής με την παρουσία πληθυσμού βιολογικά ακμαίου, κατάλληλου και για καλλιέργεια της γης.

Η κατανομή του αλβανικού πληθυσμού από τις βενετικές αρχές έγινε σε περιοχές της Νοτίου Εύβοιας δηλαδή από το σημερινό Αλιβέρι μέχρι τα λεγόμενα χωριά του Καβοντόρου, οπότε από την Κάρυστο θα μπορούσαν να περάσουν και να εγκατασταθούν στη Βόρειο Άνδρο. Εάν λάβει κανείς υπόψη του ότι την περίοδο εκείνη ηγεμών της Άνδρου ήταν ο Pietro Zeno (Πέτρο Ανδρέα Ζένο κατά τον Πασχάλη), που έχαιρε μεγάλης εκτιμήσεως στη Βενετία, της οποίας είχε πλήρως ασπασθεί την εξωτερική πολιτική, είναι φυσικό να δεχτούμε ότι για τους ίδιους λόγους που οι Βενετοί επεδίωξαν την εγκατάσταση των Αλβανών στην Εύβοια, για τους ίδιους λόγους θα πραγματοποιήθηκε και η εγκατάσταση τους στην Άνδρο. Δεν είναι σίγουρο εάν και πότε ο Zeno διατύπωσε δημόσια πρόσκληση για εγκατάσταση Αλβανών στη Β. Άνδρο (κάτι τέτοιο ισχυρίζεται ότι έγινε ο Πασχάλης). Είναι όμως βέβαιο ότι χωρίς την άδεια

του ηγεμόνα του νησιού κανείς δεν θα μπορούσε να εγκατασταθεί από μόνος του σ' αυτό και μάλιστα μαζικά.

Ενδεχομένως ο αριθμός των τριακοσίων αλβανικών οικογενειών από την επικράτεια του Ατζαγιόλι που προστέθηκε στους ήδη εγκατεστημένους προγενέστερα Αλβανούς της Νοτίου Εύβοιας να δημιούργησε ένα πληθυσμιακό πλεόνασμα, το οποίο οι Βενετοί διευκόλυναν να απορροφηθεί από την Άνδρο. Πέρα από την εγκατάσταση από την Εύβοια, εάν πραγματοποιήθηκε εγκατάσταση Αλβανών από την Αττική δεν είναι γνωστό. Δεν μπορεί πάντως να αποκλειστεί τέτοιο ενδεχόμενο.

Με την εγκατάσταση των Αλβανών εξασφαλιζόταν η ενίσχυση του πληθυσμού στο νησί και η καλλιέργεια ανεκμετάλλευτων εκτάσεων γης, ενώ ταυτόχρονα ολοκληρώνονταν και από την απέναντι πλευρά του Καφηρέα ο έλεγχος και η επιτήρηση των στενών του Καβοντόρου για τον εντοπισμό πειρατών που δημιουργούσαν προβλήματα τόσο στα ταξιδεύοντα πλοία όσο και στην ευρύτερη παράκτια περιοχή.

Τους δύο βασικούς πυρήνες της πρωτοεγκατάστασης των Αλβανών στην Άνδρο αποτέλεσαν τα σημερινά χωριά του Αμολόχου και της Άρνης, στην οποία δημιουργήθηκαν 4-5 μικροοικισμοί. Τα δύο αυτά βασικά σημεία προσφερόταν για τη δημιουργία χωριού, γιατί είχαν άφθονο νερό, διέθεταν εκτάσεις κατάλληλες για καλλιέργεια, δεν ήταν ορατά από τη θάλασσα και συνεπώς δεν θα γινόταν εύκολα αντιληπτά από πειρατές, είχαν όμως σχετικά εύκολη και γρήγορη πρόσβαση στις ακτές.

Με βάση τις ελληνικές ονομασίες των αλβανικών οικισμών, και τα ελληνικά τοπωνύμια της ευρύτερης περιοχής, όπου εγκαταστάθηκαν οι Αλβανοί στο νησί, τοπωνύμια που επιβίωσαν και μέσω της ελληνικής γλώσσας και της αρβανίτικης, πρέπει να δεχτούμε ότι οι περιοχές εκείνες ήταν εν μέρει κατοικημένες από Έλληνες. Η εγκατάσταση των Αλβανών δηλαδή ενίσχυσε προϋπάρχοντες μικροοικισμούς Ελλήνων, τους οποίους σιγά σιγά, λόγω και της αριθμητικής υπεροχής, συγχώνευσαν και αφομοίωσαν οι επήλυδες. Αυτό

φαίνεται και από την παρουσία στα χωριά αυτά ελληνικών, ανδριακών επωνύμων.

Το Σεπτέμβρη του 1510 επιτέθηκε ο τουρκικός στόλος εναντίον της Αμόλοχου όπως προαναφέρθηκε και είχε ως συνέπεια μέρος του αλβανικού πληθυσμού να εγκαταλείψει λίγο αργότερα το νησί. Το 1521 εμφανίζονται Αλβανοί της Άνδρου στη Σικελία.

Όπως αναφέραμε οι δύο πρώτοι οικισμοί των Άλβανών στην Άνδρο ήταν τα χωριά Άμόλοχος και Άρνη. Ο Άμόλοχος αναφέρεται ως χωριό των Άλβανών ήδη το 1510 και η Άρνη το 1576. Προξενεί εντύπωση ότι ακόμη και σήμερα τα χωριά αυτά δεν αποτελούν συγκροτημένους οικισμούς με μια βασική πλατεία, όπου συνήθως υπάρχει η εκκλησία, το καφενείο, και ένα δύο μικροκαταστήματα για μια στοιχειώδη διακίνηση προϊόντων. Τα σπίτια στον Αμόλοχο είναι αραιά. Μάλιστα η Άρνη δεν αποτέλεσε παρά το σύνολο 4-5 μικροοικισμών. Στα κτήματα τους αρχικά έφτιαχναν καλύβες όπου έμεναν κατά την περίοδο του θερισμού και αλωνίσματος ή συγκομιδής. Οι καλύβες αντικαταστάθηκαν από πέτρινα "κονάκια". Με αυτόν τον τρόπο δημιουργήθηκαν σιγά σιγά μόνιμοι οικισμοί που σήμερα όμως οι περισσότεροι είναι εγκαταλειμμένοι. Ακόμα και σήμερα στη βόρεια Άνδρο υπάρχουν περί τα χίλια «αρβανίτικα» σπίτια ενώ σε κάποια χωριά έχουν μείνει αρβανίτικα ιδιώματα.

Οι Γίδες αναφέρονται το 1600 απ' όπου ίσως δημιουργήθηκε το Βιτάλι. Το Μπατασί και το Άπροβάτου δημιουργήθηκαν από την Άρνη και την Κατάκοιλο κατά τους μεταεπαναστατικούς χρόνους. Η Βουρκωτή αναφέρεται το 1566 και μάλλον προήλθε από την Άρνη.

Οι Τούρκοι αντικατέστησαν τους Φράγκους το 1566 στην κατοχή της Άνδρου (στην ουσία το 1537) και έγιναν ο κοινός εχθρός Ελλήνων και Άλβανών. Αυτοί βοήθησαν χωρίς να το θέλουν στη βαθμιαία αλλά αποφασιστική εσωτερική καμπή που θα οδηγήσει τους Άλβανούς στην ταύτιση του ψυχισμού τους με τους Έλληνες. Χρειάστηκε να περάσουν από τότε εκατό και πλέον χρόνια για να γίνουν οι Άλβανοί Αρβανίτες, με τη

σημερινή έννοια της λέξης, δηλαδή να μεταβληθούν σε μια αρβανιτόφωνη ελληνική ψυχή.

Για να φτάσουμε, να έχουμε την Άνδρο χωρισμένη σε 3 διαφορετικά «φυλετικά» μέρη. Την Αρβανίτικη Άνδρο (προς την πλευρά της Ραφήνας ιδιαίτερα στο Γαύριο). Την Βενετσιάνικη Άνδρο δηλαδή την περιοχή της Χώρας. Και τέλος τα Ορεινά χωριά, πιστά στην τοπική Ανδριώτικη διάλεκτο (Όλες οι παραπάνω πληροφορίες για τους Αρβανίτες και τα Αρβανίτικα χωριά της Άνδρου προέρχονται από: Γιοχάλας, 2000: 13-26 και Πασχάλης, 1995: 149-162).

Σύμφωνα με το Δημήτρη Λιθοξόο και πιο συγκεκριμένα «Τα χωριά των Αρβανιτών στη Νότια Ελλάδα(1879-1907)⁵»: Ο υπολογισμός του αρβανίτικου πληθυσμού της Ελλάδας στα τέλη του 19ου και στις αρχές 20ου αιώνα, τότε δηλαδή που η αρβανίτικη γλώσσα ήταν σε καθημερινή χρήση (σύμφωνα με όλες τις αξιόπιστες μαρτυρίες της εποχής), στηρίζεται στο άθροισμα του πληθυσμού 410 αρβανίτικων χωριών.

Το σύνολο των Αρβανιτών της χώρας ανερχόταν το 1879 σε 176.120 άτομα και το 1907 σε 236.707. Οι αριθμοί αυτοί, ως ποσοστό επί τοις εκατό του συνόλου του πληθυσμού της Ελλάδας, ήταν 10,65 % και 9% αντίστοιχα. Στον αριθμό των Αρβανιτών δεν υπολογίζονται όσοι ζούσαν σε αστικά κέντρα. Οι επίσημες πληροφορίες της Στατιστικής Υπηρεσίας για τον πληθυσμό των Αρβανιτών ήταν 58.916 ή 3,56 % για το 1879 και 50.975 ή 1,94% για το 1907.

Από τα 410 αρβανίτικα χωριά στο σύνολο της χώρας τα 17 βρίσκονται στη Άνδρο και το 1907 αριθμούσαν 5.227 κατοίκους. Συγκεκριμένα κατά αλφαβητική σειρά και με τον πληθυσμό τους κατά την απογραφή του 1879 και του 1907:

⁵ Αναλυτικά στην ιστοσελίδα: <http://www.freewebs.com/onoma/arvanites.htm>

Πίνακας 1: Τα αρβανίτικα χωριά της Άνδρου και ο πληθυσμός τους κατά το 1979 και το 1907.

ΧΩΡΙΑ	1979	1907
Άγιος Πέτρος	193	160
Αμόλοχος (Αμμόλοχος)	357	214
Απροβάτου (Άνω Απροβάτου)	763	593
Άρνη	371	308
Βαρίδι	340	205
Βιτάλι	353	221
Βουρκωτή	400	420
Γαύριο	430	442
Γίδες	236	157
Καλυβάρι	327	216
Κατάκοιλος	638	456
Λιβάδεζα (Άγιος Συμεών)	130	90
Μακροτάνταλο	681	444
Μπαλαίοι	679	334
Μπατσι	318	451
Πάνω Γαύριο (Άνω Γαύριο)	502	242
Φελός (Επάνω Φελλός)	487	274
ΣΥΝΟΛΟ	7.205	5.227

Πηγή: <http://lithoksou.net/arvanites.html>, ίδια επεξεργασία

Η εκτενής αναφορά στους Αρβανίτες έγινε γιατί όπως είπαμε στην αρχή η Άνδρος παρουσιάζει κάποιες ιδιαιτερότητες. Είναι εμφανές ακόμη και σήμερα ότι το νησί είναι τρία διαφορετικά μέρη (δεν είναι τυχαία η διοικητική διαίρεση σε τρεις δήμους). Το βόρειο κομμάτι που είχε εποικιστεί κάποτε από τους Αρβανίτες, η περιοχή της Χώρας με το βενετσιάνικο κάστρο και τα αρχοντικά, και τα χωριά της ορεινής Άνδρου (κυρίως στο νότο) παρουσιάζουν διαφορετικά χαρακτηριστικά και οι κάτοικοι τους διαφορετικά στοιχεία ταυτότητας. Μέχρι πριν κάποια χρόνια ήταν πιθανό να ακούσεις σε κάποιο χωριό του Δήμου Υδρούσας κάποιον ηλικιωμένο να θυμάται τα Αρβανίτικα από τότε που ακόμα τα μιλούσαν και είναι πιθανό ακόμα και σήμερα να έχουν διατηρηθεί στην τοπική διάλεκτο ψήγματα αρβανίτικων λέξεων. Είναι σημαντικό να αποσυνδεθούν οι Αρβανίτες που κατοικούν στο νησί 500 χρόνια με τους Αλβανούς που μετανάστευσαν τα τελευταία χρόνια. Οι Αλβανοί δεν επέλεξαν να μεταναστεύσουν στην Άνδρο επειδή υπάρχουν στο νησί απόγονοι Αλβανικών φύλων. Τα αλβανικά σαν γλώσσα δεν είναι ίδια με τα αρβανίτικα που ομιλούντουσαν κάποτε στην Άνδρο. Επίσης το 59% των Αλβανών που ήταν στην Άνδρο το 2001 ήταν εγκατεστημένοι στο μη αρβανίτικο κομμάτι της. Τα ορεινά χωριά κυρίως του Δήμου Κορθίου μιλάνε την τοπική ανδριώτικη διάλεκτο ακόμα και σήμερα. Η περιοχή της Χώρας είναι πιο αριστοκρατική, οι περισσότεροι εφοπλιστές του νησιού κατάγονται από εκεί, τα αρχοντικά

δεσπόζουν στην παλιά πόλη μαζί με το βενετσιάνικο κάστρο, η Χώρα συνεχίζει την παράδοση στη ναυτιλία (λειτουργεί ναυτικό λύκειο και πολλοί νέοι γίνονται καπετάνιοι). Όλα αυτά κάνουν και σήμερα τον ντόπιο πληθυσμό του Δήμου Άνδρου να νιώθει ξεχωριστός, η κοινωνία είναι πιο 'κλειστή' και λιγότερο φιλόξενη. Τα παραπάνω είναι μερικές από τις ιδιαιτερότητες του πληθυσμού της Άνδρου που καθιστούν το νησί διαφορετικό από όλα τα άλλα στις Κυκλάδες.

Ο χάρτης που ακολουθεί δείχνει τη διοικητική διαίρεση της Άνδρου (φαίνονται όλα τα διοικητικά διαμερίσματα και οι τρεις δήμοι) και τους κυριότερους οικισμούς. Φαίνεται και η τοποθεσία των περισσότερων Αρβανίτικων χωριών (κάποια δεν υπάρχουν και κάποια έχουν συνενωθεί με άλλα), όλα τοποθετημένα στο βόρειο κομμάτι του νησιού. Ο χάρτης σε αυτό το σημείο είναι το καλύτερο πέρασμα για τη μετάβαση από την ιστορική αναδρομή στην ανάλυση του σήμερα και συγκεκριμένα στην ανάλυση της απογραφής του 2001 που ακολουθεί.

2.3 Το δημογραφικό προφίλ των αλλοδαπών στην Άνδρο

Κατά την απογραφή του 2001 απογράφησαν 9.285 κάτοικοι στο νησί εκ των οποίων οι 946 ήταν αλλοδαποί. Δηλαδή ο ένας στους δέκα κατοίκους της Άνδρου εν έτει 2001 είναι αλλοδαπός. Η πλειοψηφία των αλλοδαπών ήταν αλβανικής υπηκοότητας με 670 και ποσοστό 71% στο σύνολο των αλλοδαπών. Οι υπηκοότητες αναλυτικά έχουν ως εξής:

Πίνακας 2: Υπηκοότητες ανά ομάδα προέλευσης και ποσοστά στο σύνολο της κάθε ομάδας.

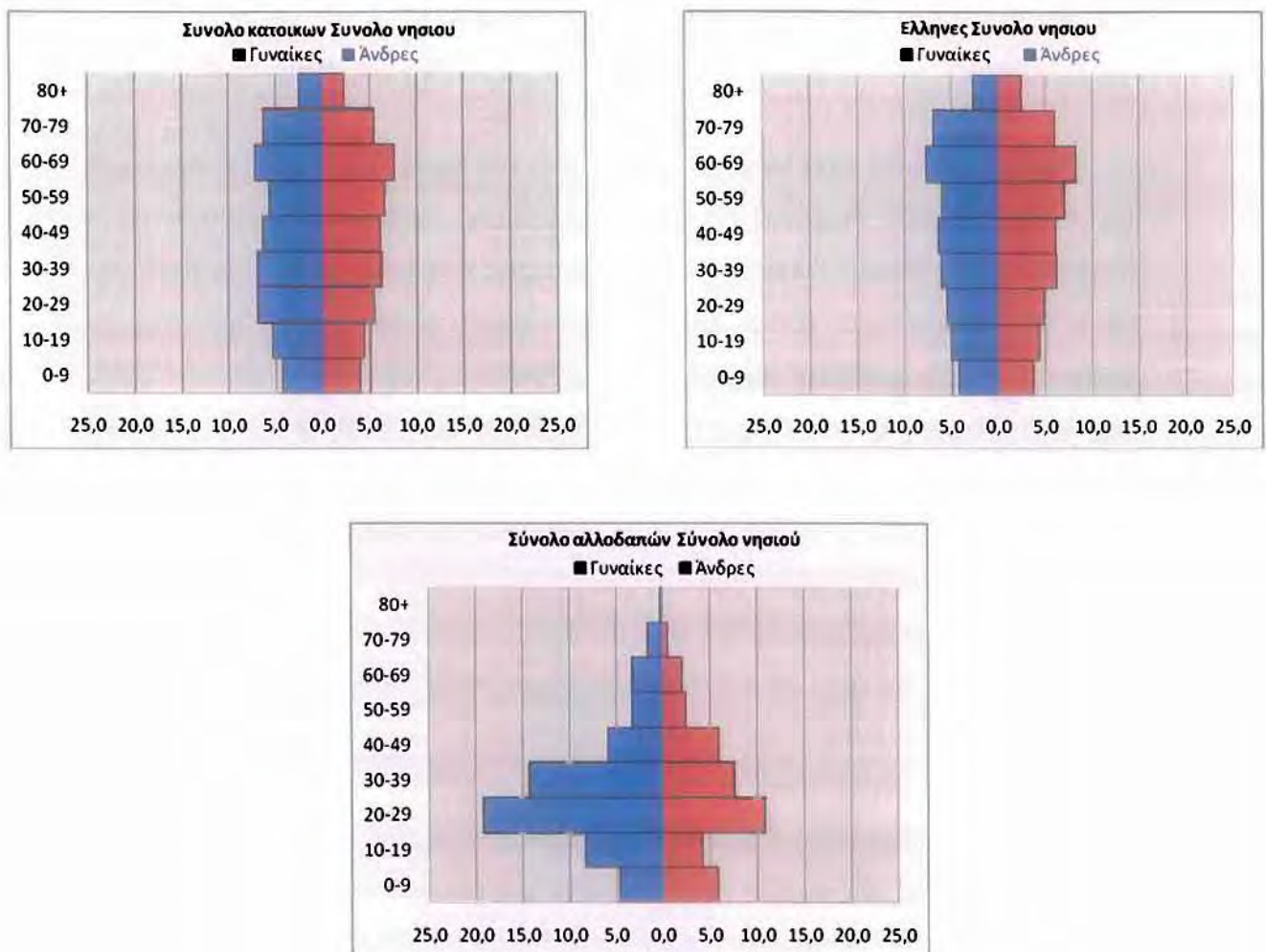
Υπηκοότητες	Σύνολο	%
Αυστραλία	9	4,76%
Αυστρία	2	1,06%
Γαλλία	2	1,06%
Γερμανία	10	5,29%
Ελβετία	2	1,06%
Ηνωμένες Πολιτείες	106	56,08%
Ηνωμένο Βασίλειο	38	20,11%
Ιταλία	2	1,06%
Καναδάς	12	6,35%
Κύπρος	1	0,53%
Ολλανδία	5	2,65%
Ομάδα Α'	189	100,00%
Αλβανία	670	97,67%
Βουλγαρία	11	1,60%
Γουγκοσλαβία	1	0,15%
Ρουμανία	4	0,58%
Ομάδα Β'	686	100,00%
Αίγυπτος	2	2,82%
Βραζιλία	1	1,41%
Ινδία	8	11,27%
Ιορδανία	5	7,04%
Συρία	1	1,41%
Τουρκία	1	1,41%
Ομάδα Γ₁	18	25,35%
Γεωργία	7	9,86%
Μολδαβία	12	16,90%
Ουκρανία	22	30,99%
Πολωνία	8	11,27%
Ρώσικη Ομοσπονδία	4	5,63%
Ομάδα Γ₂	53	74,65%
Σύνολο αλλοδαπών	946	

Οι αλλοδαποί στο νησί μπορούν να χωριστούν σε τρεις ομάδες σύμφωνα με τη χώρα προέλευσης τους. Η πρώτη ομάδα αφορά τους προερχόμενους από τις ανεπτυγμένες χώρες, η δεύτερη τους προερχόμενους από τα Βαλκάνια και τέλος η τρίτη αφορά τους προερχόμενους από τις υπόλοιπες χώρες, ομάδα που μπορεί να χωριστεί σε δύο μικρότερες υποομάδες, τους προερχόμενους από τις πρώην σοσιαλιστικές εκτός των Βαλκανικών χώρες (Γ₂ στον πίνακα 2) και τους προερχόμενους από τις υπόλοιπες χώρες. Η πρώτη ομάδα αριθμούσε 189 άτομα στο νησί (20%), η δεύτερη που ήταν και η πολυπληθέστερη 686 άτομα δηλαδή το 72,5% των αλλοδαπών (98% αυτών ήταν αλβανικής καταγωγής), η τρίτη 71 (Γ₁ 18 άτομα και Γ₂ 53 άτομα, συνολικά το 7,5% των αλλοδαπών).

Μια σημείωση που πρέπει να γίνει εδώ και αφορά τις υπηκοότητες είναι ότι ποσοστό των Αμερικανών, των Γερμανών, των Αυστραλών και των Καναδών είναι πιθανό να είναι Έλληνες δεύτερης ή τρίτης γενιάς που δεν έχουν ελληνική υπηκοότητα (όσοι έχουν διπλή υπηκοότητα απογράφονται ως Έλληνες). Αυτό τονίζεται εδώ διότι είναι γεγονός ότι στο νησί υπάρχουν ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες πολλοί Ελληνοαμερικανοί, Ελληνοκαναδοί κ.ο.κ ποσοστό των οποίων ίσως έχει απογραφηθεί ως αλλοδαπός πληθυσμός.

Παράδοση και άρα άξια αναφοράς είναι η παρουσία των Πολωνών. Οι 8 Πολωνοί που φαίνονται στον **πίνακα 2** είναι πολύ μικρός αριθμός που ακόμα και αν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα του 2001 απέχει πολύ από την εικόνα της δεκαετίας του 2000 κατά την οποία οι Πολωνοί έφτασαν πιθανά τον αριθμό των 30-50. Δυστυχώς αυτή η εξέλιξη δεν μπορεί να αποτυπωθεί κάπου καθώς μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης ο αλλοδαπός πληθυσμός του νησιού έχει μειωθεί στο 1/3 τουλάχιστον. Έτσι η επερχόμενη απογραφή του 2011 δεν θα αποτυπώσει τη μεταβολή του πληθυσμού των Πολωνών από το 2001 ως το 2008.

Οι αλλοδαποί που απογράφηκαν το 2001 στην Άνδρο έχουν έντονες διαφορές στις πληθυσμιακές δομές και στην αναλογία φύλων με τους Έλληνες και επηρεάζουν τα συνολικά δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού του νησιού (**Σχήμα 1**). Η πληθυσμιακή πυραμίδα των Ελλήνων παρουσιάζει τάσεις γήρανσης, συρρίκνωση της βάσης και ισορροπημένη σχέση ανάμεσα στα δύο φύλα. Η πληθυσμιακή πυραμίδα του συνόλου των αλλοδαπών είναι εξαιρετικά νεανική, παρουσιάζει ανισοκατανομή στα δύο φύλα με τους άνδρες να είναι πολύ περισσότεροι και να παρουσιάζουν συσσώρευση στις παραγωγικές ηλικίες. Συγκρίνοντας την πυραμίδα των Ελλήνων με αυτή του συνόλου των κατοίκων βλέπουμε πως αυτή επηρεάζεται από τους αλλοδαπούς. Το σχήμα κώνου που είχε η πυραμίδα των Ελλήνων αλλοιώνεται και φαρδαίνει στις ηλικίες 20-39 και ιδιαίτερα στους άνδρες.

Σχήμα 1

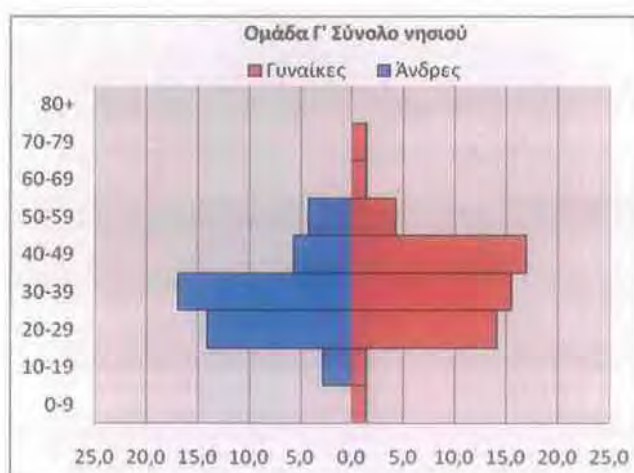
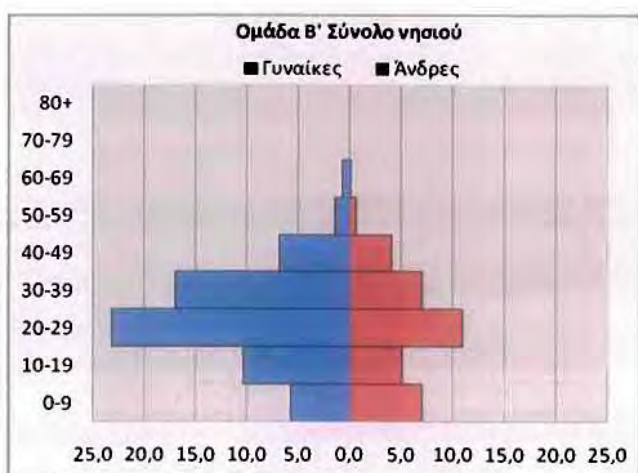
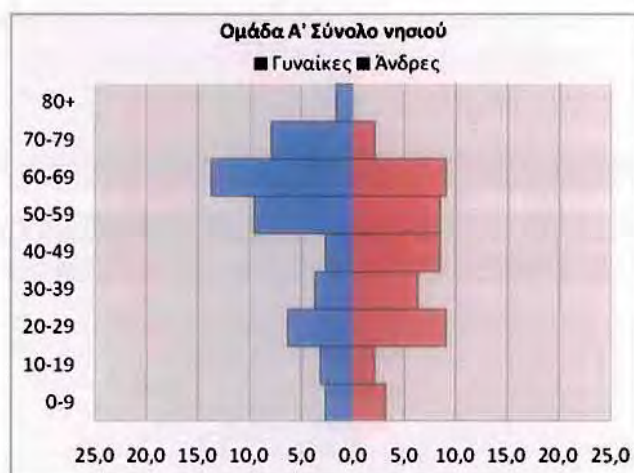
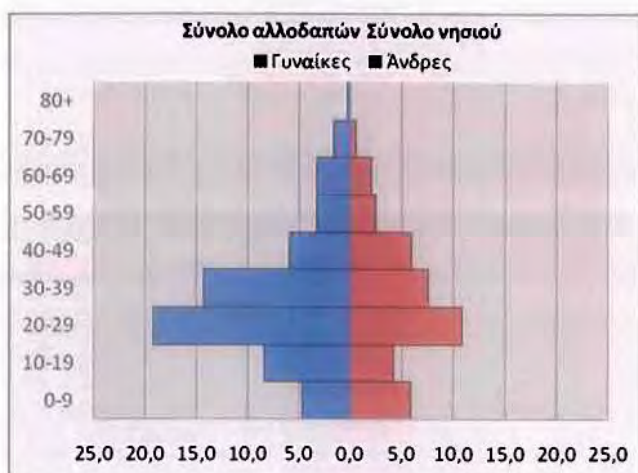
Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ιδία επεξεργασία)

Οι πυραμίδες των αλλοδαπών διαφοροποιούνται σημαντικά ανάλογα με την ομάδα προέλευσης (**Σχήμα 2**). Η πυραμίδα των προερχόμενων από τις ανεπτυγμένες χώρες παρουσιάζει μεγάλη συγκέντρωση, για τους άνδρες στις ηλικίες από 50 ως 79 ενώ οι γυναίκες είναι μοιρασμένες μεταξύ 20 και 69. Επίσης το ποσοστό των αλλοδαπών της Α' ομάδας κάτω από 19 ετών είναι μόλις 11%. Αυτό φανερώνει ότι οι αλλοδαποί της Α' ομάδας είναι κυρίως συνταξιούχοι που ήρθαν στην Ελλάδα και ειδικά στην Άνδρο για τους λόγους που αναφέραμε στο τέλος του **1^{ου} κεφαλαίου**. Οι αλλοδαποί της Α' είναι το 20% των αλλοδαπών του νησιού. 25,9% αυτών κατοικεί στο Δ. Ανδρου, 30,2% στο Δ. Κορθίου και 43,9% στο Δ. Υδρούσας. Αποτελούν το 12,2% των αλλοδαπών του Δ. Ανδρου, 20,2% του Δ. Υδρούσας και 42,5% του Δ. Κορθίου. Είναι λίγοι οι αλλοδαποί από την Α' ομάδα χωρών στο Δ. Ανδρου σε αντίθεση με το Δ. Κορθίου. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι στο Δ. Κορθίου υπάρχουν αρκετοί Έλληνες Β' κ Γ' γενιάς κυρίως από τις ΗΠΑ (εμπειρική παρατήρηση). Επίσης στο Δ. Ανδρου οι περισσότεροι αλλοδαποί είναι από τις άλλες ομάδες χωρών λόγω του ότι υπάρχει εργασία. Στο Δ. Κορθίου εργασία υπάρχει κυρίως εποχιακή που αφορά τον πρωτογενή τομέα.

Οι αλλοδαποί της Β' ομάδας είναι εκ διαμέτρου διαφορετικοί από αυτούς της Α' ομάδας όπως είναι φυσικό. Δεν υπάρχει κανένας άνω των 70 ετών, ενώ στις ηλικίες 50-69 είναι μόλις το 3% του πληθυσμού τους. Ένα άλλο σημείο που χρήζει προσοχής είναι ότι το 97,7% των αλλοδαπών της Β' ομάδας είναι Αλβανοί υπήκοοι. Οι άντρες είναι πολύ περισσότεροι από τις γυναίκες και στις παραγωγικές ηλικίες 20-49 είναι το 69% του πληθυσμού. 61,5% των ανδρών είναι μεταξύ των ηλικιών 20-40. Στις ίδιες ηλικίες ανήκει το 51,5% των γυναικών της Β' Ομάδας. Αποτελούν το 83,6% των αλλοδαπών του Δ. Ανδρου, το 50,7% του Δ. Κορθίου και το 68,8% του Δ. Υδρούσας.

Την Γ' ομάδα την απαρτίζουν μόλις 71 άτομα και γι' αυτό το λόγο η ηλικιακή πυραμίδα τους δεν προσφέρεται για πολλά και ασφαλή συμπεράσματα. Μπορούμε σίγουρα να παρατηρήσουμε ότι οι γυναίκες είναι περισσότερες, αυτό συμβαίνει πιθανά γιατί πρόκειται για γυναίκες οικιακές

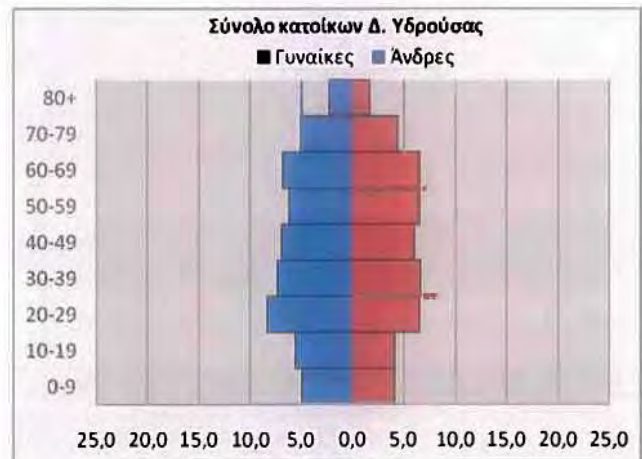
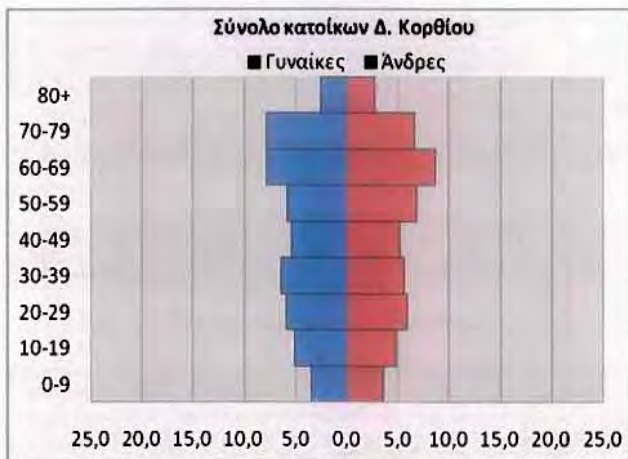
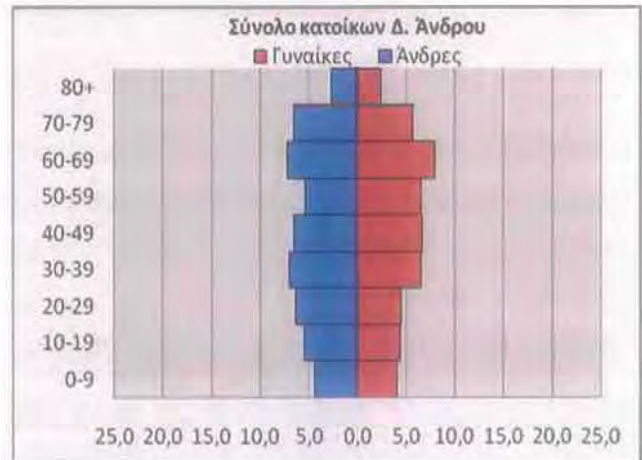
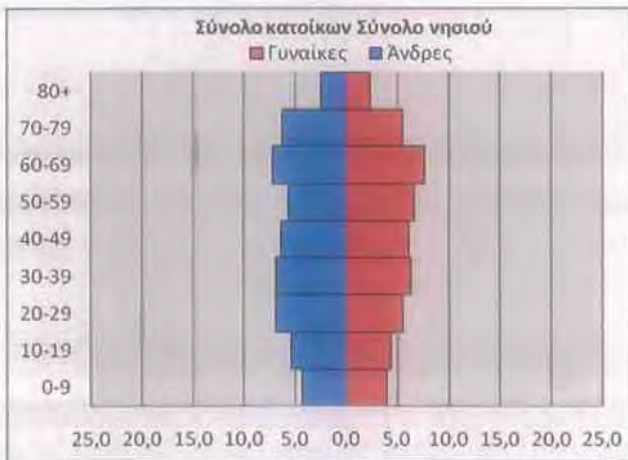
βοηθούς που σε κάποιες περιπτώσεις μένουν μόνιμα σε σπίτια εφοπλιστών και τα συντηρούν τους μη καλοκαιρινούς μήνες που λείπουν οι ιδιοκτήτες. Η σχεδόν ολική συγκέντρωση στις ηλικίες 20-59 (92%) δείχνει ότι πρόκειται για αλλοδαπούς που βρίσκονται στην Άνδρο για δουλειά (όπως άλλωστε και οι αλλοδαποί της Β' ομάδας). 24% διαμένουν στο Δ. Άνδρου, 13% στο Δ. Κορθίου και 63% στο Δ. Υδρούσας. Το τελευταίο μεγάλο ποσοστό οφείλεται στο ότι στο Δ. Υδρούσας είναι το λιμάνι του νησιού και ποσοστό των αλλοδαπών της Γ' ομάδας μπορεί να είναι πλανόδιοι πωλητές που δουλεύουν εκεί. Άποτελούν το 4,2% των αλλοδαπών του Δ. Άνδρου, το 6,7% του Δ. Κορθίου και το 11% του Δ. Υδρούσας.

Σχήμα 2

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ίδια επεξεργασία)

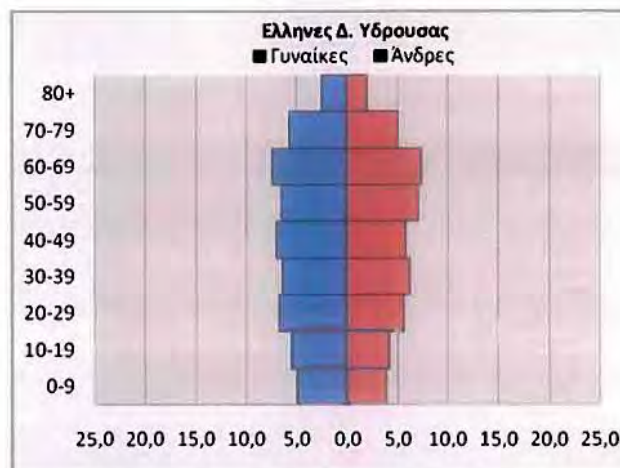
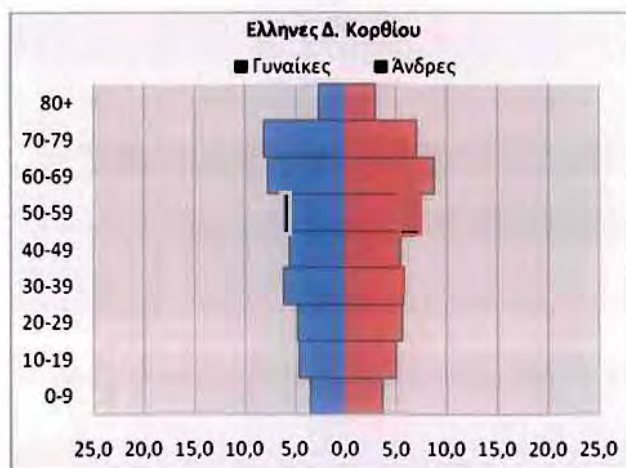
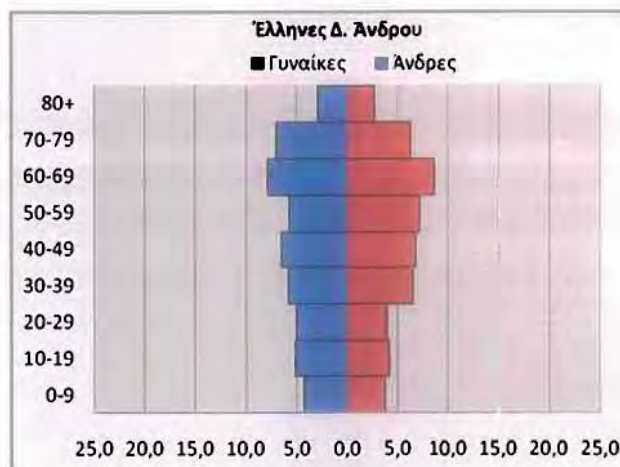
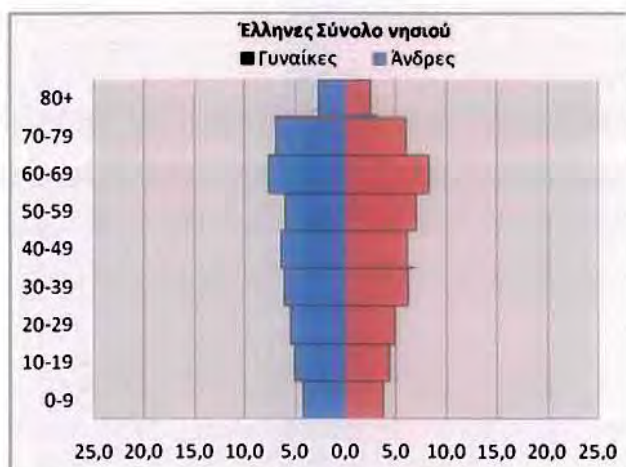
Παρατηρώντας τις πυραμίδες του συνολικού πληθυσμού για τους 3 δήμους (**Σχήμα 3**) βλέπουμε ότι η πυραμίδα του Δ. Κορθίου είναι σαφώς πιο γερασμένη από τις άλλες και στον αντίποδα η πυραμίδα του Δ. Υδρούσας είναι η νεανικότερη. Η πυραμίδα του Δ. Άνδρου είναι σε μία μέση κατάσταση και λαμβάνοντας υπόψη το ειδικό βάρος του μεγάλου αυτού δήμου στον συνολικό πληθυσμό του νησιού, η πυραμίδα του είναι σχεδόν ταυτόσημη με αυτήν του συνολικού πληθυσμού της Άνδρου.

Σχήμα 3

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ίδια επεξεργασία)

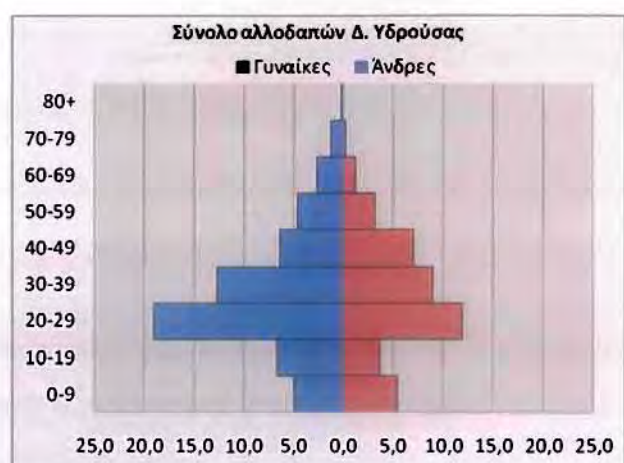
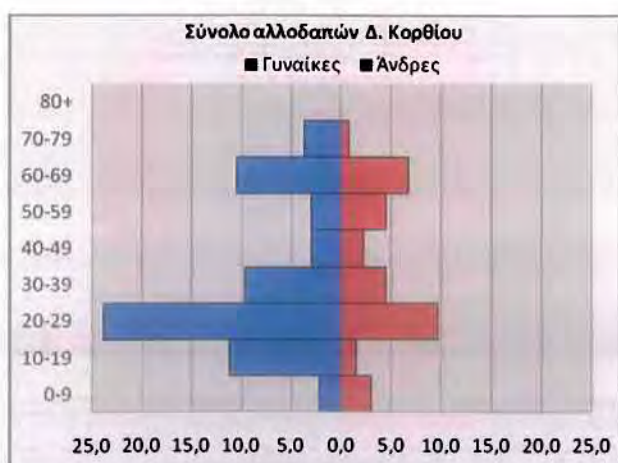
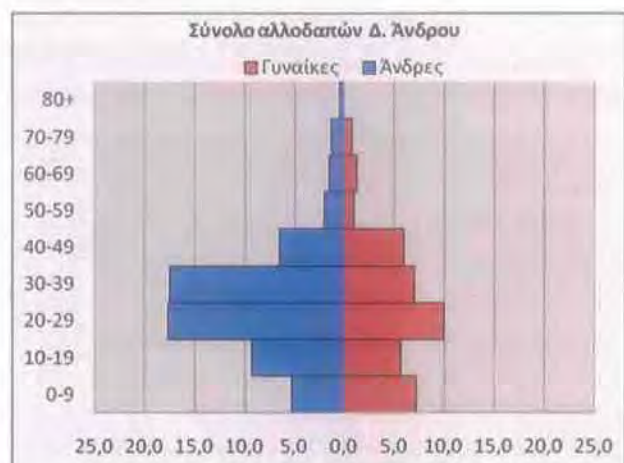
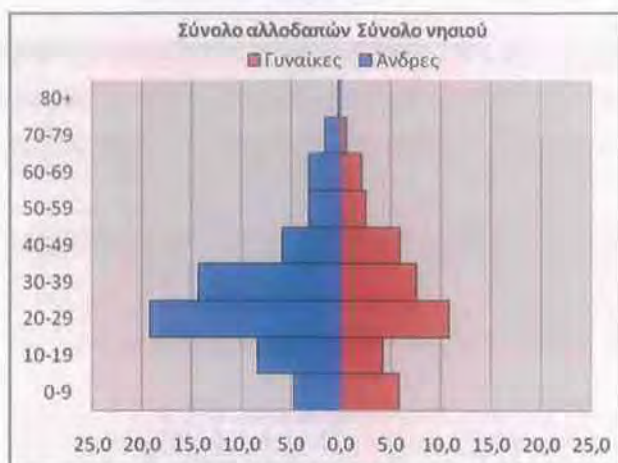
Τα ίδια ισχύουν και για τις ηλικιακές πυραμίδες των Ελλήνων που ακολουθούν (Σχήμα 4). Αυτό που διαφέρει σε σχέση με τις προηγούμενες είναι ότι οι πυραμίδες των Ελλήνων έχουν σαφώς μικρότερη βάση από αυτές του συνολικού πληθυσμού. Εδώ φαίνεται και η συμβολή των αλλοδαπών στο δημογραφικό προφίλ του πληθυσμού του νησιού. Ο Δ. Κορθίου επηρεάζεται λιγότερο από τη συμβολή των αλλοδαπών, γιατί μεγάλο ποσοστό τους είναι από την ομάδα Α' που παρουσιάζει και αυτή τάσεις γήρανσης μεγαλύτερη από τους Έλληνες. Ο Δ. Υδρούσας επηρεάζεται περισσότερο και ο Δ. Άνδρου παρουσιάζει πάλι μια μέση τάση που μοιάζει με αυτή του νησιού.

Σχήμα 4

Πηγή: ΕΙ ΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ίδια επεξεργασία)

Τέλος παρατηρώντας τις πυραμίδες των αλλοδαπών (**Σχήμα 5**) βλέπουμε διαφορετικά δεδομένα στον κάθε δήμο. Η πυραμίδα του Δ. Ανδρου μοιάζει πάλι αρκετά με αυτή του νησιού αλλά είναι ακόμα πιο νεανική καθώς τα ποσοστά στις ηλικίες πάνω από 50 είναι αρκετά μικρότερα από τα συνολικά. Εμφανώς μεγαλύτερα είναι τα ποσοστά στις ηλικίες 30-39. Ο Δ. Κορθίου έχει μια εντελώς ανομοιογενή πυραμίδα. Ακμή στους άνδρες παρουσιάζει στις ηλικίες 20-29 καθώς εκεί συγκεντρώνονται οι περισσότεροι αλλοδαποί της Β' ομάδας στο Δ. Κορθίου. Στις πιο πάνω ηλικίες παρουσιάζει ύφεση μέχρι την ηλικία των 60 που παρουσιάζει μια δεύτερη μεγάλη συγκέντρωση λόγω των αλλοδαπών της Α' ομάδας. Αντίστοιχη είναι η διάταξη και στις γυναίκες με μικρότερα όμως ποσοστά. Στο Δ. Υδρούσας παρουσιάζεται ακμή στις ηλικίες 20-29 και σταδιακή μείωση στις πιο μεγάλες ηλικίες. Όσο αφορά τη βάση ο Δ. Κορθίου έχει τη μικρότερη ενώ των άλλων δύο δήμων είναι παρόμοιες.

Σχήμα 5

Πηγή: ΕΙΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ίδια επεξεργασία)

Στον **πίνακα 3** βλέπουμε τι % των κατοίκων αποτελούν οι Έλληνες, οι αλλοδαποί (και οι τρεις ομάδες χωριστά) καθώς και τι ποσοστό των αλλοδαπών είναι η κάθε ομάδα. Τα ποσοστά έχουν ήδη αναφερθεί στην ανάλυση των πυραμίδων. Βλέπουμε ότι στο Δ. Άνδρου οι αλλοδαποί από τη Β' ομάδα είναι το μεγαλύτερο μέρος των αλλοδαπών του Δήμου (**83,58%**). Στο Δ. Κορθίου είναι συγκριτικά πολλοί οι αλλοδαποί από την Α' ομάδα και στο Δ. Υδρούσας είναι το **63,4%** των αλλοδαπών της Γ' ομάδας (προφανώς επειδή μεγάλο μέρος τους είναι πλανόδιοι πωλητές και στο Δ. Υδρούσας είναι το λιμάνι και το τουριστικότερο μέρος του νησιού)

Πίνακας 3: Σύσταση πληθυσμού των κατοίκων (Έλληνες- αλλοδαποί) καθώς και σύσταση των αλλοδαπών (ομάδες Α', Β' και Γ') σε απόλυτες τιμές αλλά και τιμές επί τις εκατό στους 3 καποδιστριακούς δήμους και στο νησί στην απογραφή του 2001

Δ. Άνδρου	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'
Σύνολο	4.027	3.625	402	49	336	17
% επί των Κατοίκων	100	90,02	9,98	1,22	8,34	0,42
% επί των Αλλοδαπών	-	-	100	12,19	83,58	4,23
Δ. Κορθίου	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'
Σύνολο	2.201	2.067	134	57	68	9
% επί των Κατοίκων	100	93,91	6,09	2,59	3,09	0,41
% επί των Αλλοδαπών	-	-	100	42,54	50,74	6,72
Δ. Υδρούσας	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'
Σύνολο	3.057	2.647	410	83	282	45
% επί των Κατοίκων	100	86,59	13,41	2,72	9,22	1,47
% επί των Αλλοδαπών	-	-	100	20,24	68,78	10,98
Σύνολο νησιού	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'
Σύνολο	9.285	8.339	946	189	686	71
% επί των Κατοίκων	100	89,81	10,19	2,04	7,39	0,76
% επί των Αλλοδαπών	-	-	100	19,98	72,52	7,50

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ιδία επεξεργασία)

Ο **πίνακας 4** μας βοηθάει να δούμε την κατανομή του πληθυσμού σε μεγάλες ηλικιακές ομάδες. Από αυτές προκύπτει ο δείκτης γήρανσης [$P(>65)/P(0-14)*100$] όπου μπορούμε να δούμε καλύτερα πόσο οι αλλοδαποί επηρεάζουν το συνολικό δημογραφικό προφίλ του νησιού. Επίσης στον

πίνακα φαίνεται και η μέση ηλικία που έχει προκύψει από την κατανομή πληθυσμού ανά πενταετίες. Ο πίνακας επιβεβαιώνει αυτό που είχε φανεί από τις πυραμίδες, ότι στο Δ. Κορθίου η μέση ηλικία δεν επηρεάζεται από τους αλλοδαπούς ενώ στο σύνολο του νησιού η μέση ηλικία του συνόλου είναι μικρότερη **1,5 χρόνο** από αυτή των Ελλήνων (1,8 στο Δ. Άνδρου, 0,7 στο Δ. Κορθίου και 1,7 στο Δ. Υδρούσας). Επίσης φαίνεται αυτό που προαναφέρθηκε για τη γήρανση του πληθυσμού. Ο Δ. Κορθίου έχει δείκτη γήρανσης **246,74**, ο Δ. Άνδρου **194,53**, ο Δ. Υδρούσας μόλις **149,39** και στο σύνολο του νησιού ο δείκτης διαμορφώνεται στο **190,43**. Σημαντικό είναι να επαναληφθεί ότι ο δείκτης γήρανσης σημαίνει πόσοι ηλικιωμένοι 65+ αντιστοιχούν σε 100 παιδιά 0-15 και να επισημανθεί ότι στον πίνακα βλέπουμε ότι σε 100 παιδιά Β' ομάδας αντιστοιχούν 2 ηλικιωμένοι (1,53) Β' ομάδας.

Πίνακας 4: Κατανομή ανά μεγάλες ηλικιακές ομάδες του συνολικού πληθυσμού των Ελλήνων και των αλλοδαπών (απόλυτες τιμές και %) στους 3 καποδιστριακούς δήμους και στο νησί στην απογραφή του 2001

Δ. Άνδρου	Σύνολο	Έλληνες	Διαφορά*	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'
Σύνολο	4.027	3.625	-	402	49	336	17
0-14	530	455	-	75	5	68	2
15-64	2.466	2.155	-	311	30	266	15
65+	1.031	1.015	-	16	14	2	0
0-14 (%)	13,16	12,55	-0,61	18,66	10,20	20,24	11,76
15-64 (%)	61,24	59,45	-1,79	77,36	61,22	79,17	88,24
65+ (%)	25,60	28,00	2,40	3,98	28,57	0,60	0,00
Δείκτης Γήρανσης	194,53	223,08	28,55	21,33	280,00	2,94	0,00
Μέση ηλικία	44,96	46,73	1,77	29,02	46,99	26,09	35,15
Δ. Κορθίου	Σύνολο	Έλληνες	Διαφορά*	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'
Σύνολο	2.201	2.067	-	134	57	68	9
0-14	261	248	-	13	2	11	0
15-64	1.296	1.192	-	104	39	57	8
65+	644	627	-	17	16	0	1
0-14 (%)	11,86	12,00	0,14	9,70	3,51	16,18	0,00
15-64 (%)	58,88	57,67	-1,21	77,61	68,42	83,82	88,89
65+ (%)	29,26	30,33	1,07	12,69	28,07	0,00	11,11
Δείκτης Γήρανσης	246,74	252,82	6,08	130,77	800,00	0,00	-
Μέση ηλικία	46,65	47,31	0,66	36,42	49,43	24,34	45,28

Δ. Υδρούσας	Σύνολο	Έλληνες	Διαφορά*	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'
Σύνολο	3.057	2.647	-	410	83	282	45
0-14	411	352	-	59	7	52	0
15-64	2.032	1.693	-	339	64	230	45
65+	614	602	-	12	12	0	0
0-14 (%)	13,44	13,30	-0,15	14,39	8,43	18,44	0,00
15-64 (%)	66,47	63,96	-2,51	82,68	77,11	81,56	100,00
65+ (%)	20,09	22,74	2,66	2,93	14,46	0,00	0,00
Δείκτης Γήρανσης	149,39	171,02	21,63	20,34	171,43	0,00	-
Μέση ηλικία	42,27	43,96	1,70	31,32	44,91	26,90	33,94
Σύνολο νησιού	Σύνολο	Έλληνες	Διαφορά*	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'
Σύνολο	9.285	8.339	-	946	189	686	71
0-14	1.202	1.055	-	147	14	131	2
15-64	5.794	5.040	-	754	133	553	68
65+	2.289	2.244	-	45	42	2	1
0-14 (%)	12,95	12,65	-0,29	15,54	7,41	19,10	2,82
15-64 (%)	62,40	60,44	-1,96	79,70	70,37	80,61	95,77
65+ (%)	24,65	26,91	2,26	4,76	22,22	0,29	1,41
Δείκτης Γήρανσης	190,43	212,70	22,27	30,61	300,00	1,53	50
Μέση ηλικία	44,47	46,00	1,52	31,06	46,81	26,25	35,67

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ίδια επεξεργασία)

* Η στήλη διαφορά μας δείχνει τι θα συνέβαινε αν δεν υπήρχαν οι αλλοδαποί. Οι απόλυτες τιμές μένουν ασυμπλήρωτες σκόπιμα καθώς τιμή θα ήταν ο αριθμός των αλλοδαπών με αρνητικό πρόσημο. Βλέπουμε ότι αν δεν υπήρχαν αλλοδαποί ο πληθυσμός του νησιού θα ήταν 2 χρόνια γηραιότερος (1,52) ενώ στα 100 παιδιά θα αντιστοιχούσαν 22 ηλικιωμένοι περισσότεροι (22,27) Ένα επίσης σημείο του πίνακα που μένει ασυμπλήρωτο είναι ο δείκτης γήρανσης της τρίτης ομάδας σε δύο δήμους. Ασυμπλήρωτο μένει γιατί δεν μπορεί να οριστεί δείκτης γήρανσης καθώς στον τύπο ορισμού του ο παρονομαστής (0-14) είναι μηδέν.

Στον τελευταίο πίνακα για τα δημογραφικά (πίνακας 5) εξετάζουμε την αναλογία φύλων (πόσες γυναίκες αντιστοιχούν σε 100 άνδρες) που προκύπτει $[P \text{ γυναικών} / P \text{ Ανδρών}] * 100$. Οι άνδρες σε όλους τους δήμους του νησιού και συνεπώς στο σύνολο είναι περισσότεροι. Στο Δ. Κορθίου οι Ελληνίδες είναι

περισσότερες από τους Έλληνες του Δήμου. Γενικά όμως μπορεί να ειπωθεί ότι οι αλλοδαποί είναι επί το πλείστον άνδρες και μικραίνουν την αναλογία γυναικών/ανδρών στο νησί. Στην ομάδα Α' βλέπουμε διαφοροποιήσεις ανάλογα το δήμο. **113,04** η αναλογία φύλων στο Δ. Άνδρου, **72,73** στο Δ. Κορθίου, **102,44** στο Δ. Υδρούσας και τέλος **94,85** σε όλο το νησί. Στην ομάδα Β' η αναλογία είναι πολύ μικρότερη όπως είδαμε και στις πυραμίδες. **54,13** στο Δ. Άνδρου, **25,93** στο Δ. Κορθίου, **61,14** στο Δ. Υδρούσας και **53,47** στο σύνολο. Η Γ' ομάδα παρουσιάζει μεγάλες διαφορές που όμως παρά το μικρό μέγεθος της μπορούν να εξηγηθεί. Στους δήμους Άνδρου και Κορθίου η αναλογία είναι **240,00** και **200,00** αντίστοιχα αφού πρόκειται για γυναίκες που δουλεύουν σε σπίτια, ενώ στο Δ. Υδρούσας η αναλογία είναι **95,65** αφού έχουμε πολλούς πλανόδιους πωλητές λόγω λιμανιού όπως είδαμε πιο πάνω. Στο σύνολο η αναλογία είναι **129,03**. Η διαφορά μας δείχνει όπως και στον παραπάνω πίνακα τι θα γινόταν αν δεν υπήρχαν οι αλλοδαποί. Σκόπιμα πάλι μένουν οι τιμές ασυμπλήρωτες στις απόλυτες τιμές, ενώ στην αναλογία φύλων η διαφορά ερμηνεύεται ως εξής: για παράδειγμα στο σύνολο του νησιού η διαφορά φαίνεται να είναι 3,90. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι αν δεν υπήρχαν αλλοδαποί στο νησί για τους εκατό άνδρες θα είχαμε τέσσερις (3,9) παραπάνω γυναίκες.

Πίνακας 5: Κατανομή του συνολικού πληθυσμού, των Ελλήνων και των αλλοδαπών ανά φύλο και αναλογία φύλων στους τρεις καποδιστριακούς δήμους και στο σύνολο του νησιού στην απογραφή του 2001

Δ. Άνδρου	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες (%)	Γυναίκες (%)	Αναλογία φύλων
Σύνολο κατοίκων	4.027	2.063	1.964	51,23	48,77	95,20
Σύνολο Ελλήνων	3.625	1.817	1.808	50,12	49,88	99,50
Διαφορά *	-	-	-	-1,11	1,11	4,30
Σύνολο Αλλοδαπών	402	246	156	61,19	38,81	63,41
Ομάδα Α'	49	23	26	46,94	53,06	113,04
Ομάδα Β'	336	218	118	64,88	35,12	54,13
Ομάδα Γ'	17	5	12	29,41	70,59	240,00

Δ. Κορθίου	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες (%)	Γυναίκες (%)	Αναλογία φύλων
Σύνολο κατοίκων	2.201	1.105	1.096	50,20	49,80	99,19
Σύνολο Ελλήνων	2.067	1.015	1.052	49,10	50,90	103,65
Διαφορά *	-	-	-	-1,10	1,10	4,46
Σύνολο Αλλοδαπών	134	90	44	67,16	32,84	48,89
Ομάδα Α'	57	33	24	57,89	42,11	72,73
Ομάδα Β'	68	54	14	79,41	20,59	25,93
Ομάδα Γ'	9	3	6	33,33	66,67	200,00
Δ. Υδρούσας	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες (%)	Γυναίκες (%)	Αναλογία φύλων
Σύνολο κατοίκων	3.057	1.638	1.419	53,58	46,42	86,63
Σύνολο Ελλήνων	2.647	1.399	1.248	52,85	47,15	89,21
Διαφορά *	-	-	-	-0,73	0,73	2,58
Σύνολο Αλλοδαπών	410	239	171	58,29	41,71	71,55
Ομάδα Α'	83	41	42	49,40	50,60	102,44
Ομάδα Β'	282	175	107	62,06	37,94	61,14
Ομάδα Γ'	45	23	22	51,11	48,89	95,65
Σύνολο νησιού	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες (%)	Γυναίκες (%)	Αναλογία φύλων
Σύνολο κατοίκων	9.285	4.806	4.479	51,76	48,24	93,20
Σύνολο Ελλήνων	8.339	4.231	4.108	50,74	49,26	97,09
Διαφορά *	-	-	-	-1,02	1,02	3,90
Σύνολο Αλλοδαπών	946	575	371	60,78	39,22	64,52
Ομάδα Α'	189	97	92	51,32	48,68	94,85
Ομάδα Β'	686	447	239	65,16	34,84	53,47
Ομάδα Γ'	71	31	40	43,66	56,34	129,03

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ιδία επεξεργασία)

* Η διαφορά εξηγείται παραπάνω

2.4 Το εκπαιδευτικό προφίλ των αλλοδαπών στην Άνδρο

Για την εκπαίδευση έχουμε τις εξής κλίμακες, σύμφωνα πάντα με την ΕΣΥΕ.

1. Παιδιά κάτω των 6 ετών
2. Κάτοχοι Διδακτορικού τίτλου
3. Κάτοχοι Μάστερ
4. Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών
5. Πτυχιούχοι ΤΕΙ, ΚΑΤΕ, ΚΑΤΕΕ, Ανωτέρων Σχολών, Εκκλησιαστικής Εκπ/σης
6. Πτυχιούχοι Μεταδευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
7. Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης
8. Απόφοιτοι Τεχνικού Επαγγελματικού Λυκείου
9. Απόφοιτοι Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών
10. Απόφοιτοι 3ταξίου Γυμνασίου
11. Απόφοιτοι Δημοτικού
12. Φοιτούν στο Δημοτικό
13. Εγκατέλειψαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση
14. Δε γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση

Για διευκόλυνση στην εργασία χρησιμοποιήθηκαν άλλες κατηγορίες που σχηματιστήκαν μετά από περαιτέρω ομαδοποίηση. Συγκεκριμένα οι ομάδες 2, 3, 4 ενοποιήθηκαν στους Πτυχιούχους Ανωτάτων Σχολών, Μάστερ και Διδακτορικού, οι 5, 6 σε Πτυχιούχους Μεταδευτεροβάθμιας, ΤΕΙ, ΚΑΤΕ, κ.ο.κ, οι 7, 8, 9 σε Απόφοιτους ΤΕΛ, ΤΕΣ και Μέσης εκπαίδευσης και οι 13, 14 σε αυτούς που εγκατέλειψαν το Δημοτικό και είτε γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση είτε δε γνωρίζουν. Στην ενότητα δεν συμπεριλαμβάνονται τα παιδιά κάτω των 6 ετών.

Στον **πίνακα 6** δίδονται τα απόλυτα νούμερα και τα ποσοστά των Ελλήνων και των αλλοδαπών ανά επίπεδο εκπαίδευσης. Το ότι οι αλλοδαποί

προέρχονται από διαφορετικές χώρες με διαφορετικά εκπαιδευτικά προφίλ περιορίζει τα συμπεράσματα που μπορούν να βγουν από τον παρακάτω πίνακα. Για παράδειγμα μελετώντας τα ποσοστά της πρώτης κατηγορίας (Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών, Μάστερ και Διδακτορικού) δεν μπορούμε να πούμε αυθαίρετα ότι οι αλλοδαποί της Άνδρου έχουν υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης από τους Έλληνες. Όπως θα φανεί στον επόμενο πίνακα το ποσοστό αυτό των αλλοδαπών οφείλεται κυρίως στους αλλοδαπούς της Α' ομάδας. Το ποσοστό των αλλοδαπών επίσης στη δεύτερη κατηγορία (Πτυχιούχοι Μεταδευτεροβάθμιας, ΤΕΙ, ΚΑΤΕ) οφείλεται κατά πολύ στους αλλοδαπούς της Α' ομάδας.

Πίνακας 6: Επίπεδο εκπαίδευσης Ελλήνων και Αλλοδαπών κατά την απογραφή του 2001 σε απόλυτες τιμές και ποσοστιαία.

Επίπεδο εκπαίδευσης	Έλληνες	%	Αλλοδαποί	%
Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών, Μάστερ και Διδακτορικού	350	4,40	42	4,78
Πτυχιούχοι Μεταδευτεροβάθμιας, ΤΕΙ, ΚΑΤΕ, Κ.Ο.Κ	428	5,39	39	4,44
Απόφοιτοι ΤΕΑ, ΤΕΣ και Μέσης εκπαίδευσης	1.551	19,51	220	25,03
Απόφοιτοι 3ταξίου Γυμνασίου	815	10,25	167	19
Απόφοιτοι Δημοτικού	3.610	45,42	310	35,26
Εγκατέλειψαν το Δημοτικό και ή γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση ή δε γνωρίζουν	788	9,91	46	5,23
Φοιτούν στο Δημοτικό	407	5,12	55	6,26
	7.949	100,00	879	100,00

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ιδία επεξεργασία)

Στο **πίνακα 7** φαίνονται όσα προαναφέρθηκαν. Τα υψηλά ποσοστά στις δύο πρώτες εκπαιδευτικές κατηγορίες οφείλονται αποκλειστικά στους αλλοδαπούς της Α' και Γ' ομάδας. Αυτό συμβαίνει για δύο λόγους. Αφενός οι αλλοδαποί αυτών των ομάδων προέρχονται από χώρες με ποιοτικά εκπαιδευτικά συστήματα (οι αλλοδαποί της Γ' ομάδας με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης προέρχονται κυρίως από τις πρώην σοβιετικές χώρες) αφετέρου όμως είναι και η ηλικιακή δομή τους, που μελετήσαμε προηγουμένως, που τους επιτρέπει να έχουν λάβει υψηλή εκπαίδευση. Οι αλλοδαποί της Β' ομάδας

έχουν μέση ηλικία 26 και όπως είναι προφανές μπορεί απλά να μην έχουν προλάβει να σπουδάσουν κάποιοι από αυτούς. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ξανά ότι οι αλλοδαποί από την Γ' ομάδα είναι μόλις 71 και έτσι τα ποσοστά τους λόγω των μικρών απολύτων αριθμών μπορεί να γίνουν παραπλανητικά. Οι Απόφοιτοι ΤΕΛ, ΤΕΣ και Μέσης εκπαίδευσης είναι σχεδόν το ¼ της κάθε ομάδας ενώ απόφοιτοι 3τάξιου γυμνασίου είναι επί το πλείστον αλλοδαποί της Β' ομάδας. Οι απόφοιτοι δημοτικού κυμαίνονται στα ίδια ποσοστά στις δύο μεγάλες ομάδες, ενώ ένα σχεδόν **8%** του πληθυσμού της Β' ομάδας φοιτά στο δημοτικό (είχαμε δει πόσο νεανική είναι η Β' ομάδα).

Πίνακας 7: Επίπεδο εκπαίδευσης Αλλοδαπών (συνολικά και ανά ομάδα) κατά την απογραφή του 2001 σε απόλυτες τιμές και ποσοστιαία.

Επίπεδο εκπαίδευσης	Αλλοδαποί	%	Ομάδα Α'	%	Ομάδα Β'	%	Ομάδα Γ'	%
Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών, Μάστερ και Διδακτορικού	42	4,78	19	10,44	15	2,40	8	11,27
Πτυχιούχοι Μεταδευτεροβάθμιας, ΤΕΙ, ΚΑΤΕ, κ.ο.κ	39	4,44	20	10,99	11	1,76	8	11,27
Απόφοιτοι ΤΕΛ, ΤΕΣ και Μέσης εκπαίδευσης	220	25,03	48	26,37	149	23,80	23	32,39
Απόφοιτοι 3τάξιου Γυμνασίου	167	19,00	20	10,99	137	21,88	10	14,08
Απόφοιτοι Δημοτικού	310	35,26	62	34,07	230	36,74	18	25,35
Εγκατέλειψαν το Δημοτικό και ή γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση ή δε γνωρίζουν	46	5,23	9	4,94	35	5,59	2	2,82
Φοιτούν στο Δημοτικό	55	6,26	4	2,20	49	7,83	2	2,82
	879	100,00	182	100,00	626	100,00	71	100,00

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ίδια επεξεργασία)

2.4. Το εργασιακό προφίλ των αλλοδαπών στην Άνδρο

Στην ενότητα αυτή θα ασχοληθούμε με τον δυνητικά οικονομικά ενεργό πληθυσμό (15 - 65 ετών). Στον **πίνακα 8** που ακολουθεί βλέπουμε τον πληθυσμό του νησιού (15-65) χωρισμένο καταρχήν σε δύο μεγάλες κατηγορίες, τους οικονομικά ενεργούς και τους μη οικονομικά ενεργούς. Οι οικονομικά ενεργοί χωρίζονται σε τρεις υποομάδες (απασχολούμενοι, άνεργοι και τους νέοι άνεργοι). Από την ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων-άνεργων προκύπτουν και οι δείκτες απασχόλησης (απασχολούμενοι/οικονομικά ενεργούς* 100) και ανεργίας (σύνολο άνεργων /οικονομικά ενεργούς* 100). Αυτό που διαπιστώνουμε είναι ότι οι αλλοδαποί είναι οι περισσότεροι οικονομικά ενεργοί με ποσοστό **66,98%** στο σύνολο του νησιού και παρεμφερή ποσοστά στους τρεις δήμους. Αυτοί που εκτοξεύουν τα ποσοστά των αλλοδαπών είναι λιγότερο η ομάδα Γ' (λόγο μικρού δυναμικού) αλλά κυρίως η ομάδα Β'. Οι αλλοδαποί εκτός του ότι είναι οι περισσότεροι οικονομικά ενεργοί έχουν και υψηλότερο δείκτη απασχόλησης και χαμηλότερο ανεργίας. Ο δείκτης απασχόλησης τους στο σύνολο του νησιού φτάνει το **92,48** όταν των Ελλήνων είναι **87,19**. Και το υψηλό του δείκτη απασχόλησης των αλλοδαπών οφείλεται στην Β' και Γ' ομάδα, καθώς τα επί μέρους ποσοστά τους είναι **94,22** και **95,56**. Εδώ ενδιαφέρον έχει να δούμε τις διαφορές που είδαμε πριν στα δημογραφικά, δηλαδή πόσο χαμηλότερα θα ήταν τα ποσοστά και οι δείκτες αν δεν υπήρχαν αλλοδαποί στο νησί. Για το Δ. Άνδρου οικονομικά ενεργός πληθυσμός θα ήταν **2,4%** μικρότερος και ο δείκτης ανεργίας **1,01** μεγαλύτερος (δεν αναφέρεται ο δείκτης απασχόλησης σκόπιμα καθώς είναι συμπληρωματικός του δείκτη ανεργίας, για παράδειγμα στη συγκεκριμένη περίπτωση θα ήταν 1,01 μικρότερος). Για το Δ. Κορθίου οι οικονομικά ενεργοί θα ήταν **1,49%** λιγότεροι και ο δείκτης ανεργίας **0,84** μικρότερος. Αυτή η "ανωμαλία" προκύπτει επειδή όπως είδαμε στα δημογραφικά ο Δ. Κορθίου έχει μεγάλο ποσοστό αλλοδαπών Α' ομάδας που έχουν μεγαλύτερο δείκτη ανεργίας από τους Έλληνες. Ο Δ. Υδρούσας θα είχε **2,69%** λιγότερους οικονομικό ενεργούς και **0,87** μεγαλύτερο δείκτη ανεργίας.

Πίνακας 8: Οικονομικά ενεργός (απασχολούμενοι, άνεργοι, νέοι άνεργοι) και μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός για το σύνολο των κατοίκων (15-64) αλλά και ανά Έλληνες-αλλοδαπούς και ομάδες αλλοδαπών, καθώς και ποσοστιαία σύσταση τους.

Δήμος Άνδρου	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'
15-64	2.466	2155	311	30	266	15
Οικονομικά ενεργός	1.326	1.107	219	17	190	12
Μη οικονομικά ενεργοί	1.140	1.048	92	13	76	3
Οικονομικά ενεργός %	53,77	51,37	70,42	56,67	71,43	80,00
Μη οικονομικά ενεργοί %	46,23	48,63	29,58	43,33	28,57	20,00
Απασχολούμενοι	1.174	965	209	14	183	12
Άνεργοι	92	88	4	1	3	0
Νέοι άνεργοι	60	54	6	2	4	0
Απασχολούμενοι %	88,54	87,17	95,43	82,35	96,32	100,00
Άνεργοι %	6,94	7,95	1,83	5,88	1,58	0,00
Νέοι άνεργοι %	4,52	4,88	2,74	11,76	2,11	0,00
Σύνολο ανέργων %	11,46	12,83	4,57	17,64	3,69	0,00
Δήμος Κορθίου	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'
15-64	1.296	1.192	104	39	57	8
Οικονομικά ενεργός	750	672	78	23	51	4
Μη οικονομικά ενεργοί	546	520	26	16	6	4
Οικονομικά ενεργός %	57,87	56,38	75,00	58,97	89,47	50,00
Μη οικονομικά ενεργοί %	42,13	43,62	25,00	41,03	10,53	50,00
Απασχολούμενοι	679	614	65	17	44	4
Άνεργοι	39	35	4	2	2	0
Νέοι άνεργοι	32	23	9	4	5	0
Απασχολούμενοι %	90,53	91,37	83,33	73,91	86,27	100,00
Άνεργοι %	5,20	5,21	5,13	8,70	3,92	0,00
Νέοι άνεργοι %	4,27	3,42	11,54	17,39	9,80	0,00
Σύνολο ανέργων %	9,47	8,63	16,67	26,09	13,72	0,00
Δήμος Υδρούσας	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'
15-64	2.032	1.693	339	64	230	45
Οικονομικά ενεργός	973	765	208	22	157	29
Μη οικονομικά ενεργοί	1.059	928	131	42	73	16
Οικονομικά ενεργός %	47,88	45,19	61,36	34,38	68,26	64,44
Μη οικονομικά ενεργοί %	52,12	54,81	38,64	65,62	31,74	35,56
Απασχολούμενοι	832	639	193	18	148	27
Άνεργοι	98	87	11	4	6	1
Νέοι άνεργοι	43	39	4	0	3	1
Απασχολούμενοι %	85,51	83,53	92,79	81,82	94,27	93,10

Ανεργοί %	10,07	11,37	5,29	18,18	3,82	3,45
Νέοι άνεργοι %	4,42	5,10	1,92	0,00	1,91	3,45
Σύνολο ανέργων %	14,49	16,47	7,21	18,18	5,73	6,90
Σύνολο νησιού	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'
15-64	5.794	5.040	754	133	553	68
Οικονομικά ενεργός	3.049	2.544	505	62	398	45
Μη οικονομικά ενεργοί	2.745	2.496	249	71	155	23
Οικονομικά ενεργός %	52,62	50,48	66,98	46,62	71,97	66,18
Μη οικονομικά ενεργοί %	47,38	49,52	33,02	53,38	28,03	33,82
Απασχολούμενοι	2.685	2.218	467	49	375	43
Ανεργοί	229	210	19	7	11	1
Νέοι άνεργοι	135	116	19	6	12	1
Απασχολούμενοι %	88,06	87,19	92,48	79,03	94,22	95,56
Άνεργοι %	7,51	8,25	3,76	11,29	2,76	2,22
Νέοι άνεργοι %	4,43	4,56	3,76	9,68	3,02	2,22
Σύνολο ανέργων %	11,94	12,81	7,52	20,97	5,78	4,44

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ίδια επεξεργασία)

Στον επόμενο πίνακα (**πίνακας 9**) βλέπουμε τι % αποτελούν οι Έλληνες και τι οι αλλοδαποί των οικονομικά ενεργών, των απασχολούμενων και των ανέργων. Επίσης βλέπουμε τι % αποτελεί η κάθε ομάδα αλλοδαπών στο σύνολο των αλλοδαπών. Φαίνεται ότι στο νησί ενώ οι αλλοδαποί είναι το **17,39%** των απασχολούμενων είναι μόλις το **8,30%** των ανέργων και το **14,07%** των νέων ανέργων. Παράλληλα βλέπουμε ότι η ομάδα Β' είναι το **80,30%** των απασχολούμενων αλλοδαπών και μόλις το **57,89%** των ανέργων και το **63,16%** των νέων ανέργων. Έτσι διαπιστώνεται ότι οι αλλοδαποί της Β' ομάδας εργάζονται επί το πλείστον και συμβάλουν θετικά στην αύξηση του δείκτη απασχόλησης. Πρέπει όμως εδώ να γίνει μια αναφορά για να αποφευχθούν παρανοήσεις. Είδαμε ότι οι αλλοδαποί συμβάλουν στην μείωση του δείκτη ανεργίας. Αυτό δεν σημαίνει όμως ότι συμβάλουν και στη μείωση της ανεργίας. Για να μελετούσαμε αν συμβάλουν στην μείωση της ανεργίας ή όχι θα έπρεπε να μελετηθούν οι απογραφές από το 1981 που δεν υπήρχαν αλλοδαποί στο νησί, να εξετάσουμε πως άλλαξε η επαγγελματική κατανομή με την είσοδο των αλλοδαπών και να εξετάσουμε τους μηχανισμούς αυτούς που ενεργοποιούνται όταν μεγάλος αριθμός μεταναστών μετοικεί σε μία χώρα και αναζητεί εργασία.

Πίνακας 9: Συμμετοχή Ελλήνων-αλλοδαπών στους οικονομικά ενεργούς (απασχολούμενους, άνεργους, νέους άνεργους), στους μη οικονομικά ενεργούς καθώς και συμμετοχή των ομάδων αλλοδαπών στο σύνολο των αλλοδαπών.

Δήμος Ανδρου	15-64	Οικονομικά ενεργός	Μη οικονομικά ενεργοί	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Νέοι άνεργοι
Σύνολο	2.466	1.326	1.140	1.174	92	60
Έλληνες	2.155	1.107	1.048	965	88	54
Αλλοδαποί	311	219	92	209	4	6
Ομάδα Α'	30	17	13	14	1	2
Ομάδα Β'	266	190	76	183	3	4
Ομάδα Γ'	15	12	3	12	0	0
Έλληνες %	87,39	83,48	91,93	82,20	95,65	90,00
% Αλλοδαποί	12,61	16,52	8,07	17,80	4,35	10,00
Ομάδα Α %	9,65	7,76	14,13	6,70	25,00	33,33
Ομάδα Β %	85,53	86,76	82,61	87,56	75,00	66,67
Ομάδα Γ %	4,82	5,48	3,26	5,74	0,00	0,00
Δήμος Κορθίου	15-64	Οικονομικά ενεργός	Μη οικονομικά ενεργοί	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Νέοι άνεργοι
Σύνολο	1.296	750	546	679	39	32
Έλληνες	1.192	672	520	614	35	23
Αλλοδαποί	104	78	26	65	4	9
Ομάδα Α'	39	23	16	17	2	4
Ομάδα Β'	57	51	6	44	2	5
Ομάδα Γ'	8	4	4	4	0	0
Έλληνες %	91,98	89,60	95,24	90,43	89,74	71,88
% Αλλοδαποί	8,02	10,40	4,76	9,57	10,26	28,13
Ομάδα Α %	37,50	29,49	61,54	26,15	50,00	44,44
Ομάδα Β %	54,81	65,38	23,08	67,69	50,00	55,56
Ομάδα Γ %	7,69	5,13	15,38	6,15	0,00	0,00
Δήμος Υδρούσας	15-64	Οικονομικά ενεργός	Μη οικονομικά ενεργοί	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Νέοι άνεργοι
Σύνολο	2.032	973	1.059	832	98	43
Έλληνες	1.693	765	928	639	87	39
Αλλοδαποί	339	208	131	193	11	4
Ομάδα Α'	64	22	42	18	4	0
Ομάδα Β'	230	157	73	148	6	3
Ομάδα Γ'	45	29	16	27	1	1
Έλληνες %	83,32	78,62	87,63	76,80	88,78	90,70
% Αλλοδαποί	16,68	21,38	12,37	23,20	11,22	9,30
Ομάδα Α %	18,88	10,58	32,06	9,33	36,36	0,00
Ομάδα Β %	67,85	75,48	55,73	76,68	54,55	75,00
Ομάδα Γ %	13,27	13,94	12,21	13,99	9,09	25,00
Σύνολο νησιού	15-64	Οικονομικά ενεργός	Μη οικονομικά ενεργοί	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Νέοι άνεργοι
Σύνολο	5.794	3.049	2.745	2.685	229	135

Έλληνες	5.040	2.544	2.496	2.218	210	116
Αλλοδαποί	754	505	249	467	19	19
Ομάδα Α'	133	62	71	49	7	6
Ομάδα Β'	553	398	155	375	11	12
Ομάδα Γ'	68	45	23	43	1	1
Έλληνες %	86,99	83,44	90,93	82,61	91,70	85,93
% Αλλοδαποί	13,01	16,56	9,07	17,39	8,30	14,07
Ομάδα Α %	17,64	12,28	28,51	10,49	36,84	31,58
Ομάδα Β %	73,34	78,81	62,25	80,30	57,89	63,16
Ομάδα Γ %	9,02	8,91	9,24	9,21	5,26	5,26

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ίδια επεξεργασία)

Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε την κατανομή επαγγελμάτων για τους οικονομικά ενεργούς κατοίκους του νησιού. Οι κατηγορίες που έχουν προκύψει από ομαδοποίηση των κατηγοριών της ΕΣΥΕ είναι οι εξής:

1. Μέλη των βουλευομένων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα
2. Τεχνολόγοι τεχνικοί βοηθοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα και υπάλληλοι γραφείου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα
3. Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές
4. Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς
5. Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα και χειριστές μηχανημάτων σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων και συναρμολογητές
6. Ανειδίκευτοι εργάτες χειρώνακτες και μικροεπαγγελματίες και τέλος
7. Δε δήλωσαν επάγγελμα ή δήλωσαν ασαφώς το επάγγελμα τους και
8. Νέοι άνεργοι

Βλέπουμε ότι το σύνολο των κατοίκων, στο σύνολο του νησιού, παρουσιάζει μια σχετική ισοκατανομή στις ομάδες των επαγγελμάτων. Επάγγελμα με το μεγαλύτερο ποσοστό είναι οι ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα και χειριστές μηχανημάτων σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων και συναρμολογητές με ποσοστό **24,14%**. Οι Έλληνες παρουσιάζουν συναφή ποσοστά με το σύνολο των κατοίκων όπως είναι φυσικό, λόγω του ειδικού βάρους τους, σε όλες τις ομάδες εκτός από τους ανειδίκευτους εργάτες χειρώνακτες και μικροεπαγγελματίες όπου εργάζεται το **4,32%** των Ελλήνων όταν συνολικά εκεί εργάζεται το **9,64%** του

πληθυσμού. Το συνολικό ποσοστό οφείλεται στους αλλοδαπούς όπου εργάζεται ως ανειδίκευτοι εργάτες χειρώνακτες και μικροεπαγγελματίες το **36,44%**. Η άλλη μεγάλη ομάδα που απασχολούνται σε αυτή οι αλλοδαποί είναι αυτή των ειδικευμένων τεχνιτών και ασκούντων συναφή τεχνικά επαγγέλματα με **33,27%**. Ενδεικτικό της επαγγελματικής δομής των αλλοδαπών είναι ότι ένα από τα δύο αυτά επαγγέλματα ασκεί το **70%** των αλλοδαπών. Επειδή είναι ομάδες επαγγελματιών που ασχολούνται κυρίως αλλοδαποί από την Αλβανία και κατά συνέπεια από την ομάδα Β' τα ποσοστά της Β' ομάδας στις δύο αυτές ομάδες είναι ακόμα μεγαλύτερα. Από τους αλλοδαπούς λοιπόν της Β' ομάδας που είναι οικονομικά ενεργοί και μεταξύ 15-64 ασκεί ένα από τα δύο επαγγέλματα το **79%**.

Πίνακας 10: Κατανομή των οικονομικά ενεργών Ελλήνων, αλλοδαπών αλλά και των ομάδων αλλοδαπών σε ομάδες επαγγελμάτων (απόλυτες τιμές και ποσοστιαίες)

	Δήμος Άνδρου	Σύνολο	%	Έλληνες	%	Αλλοδαποί	%	Ομάδα Α'	%	Ομάδα Β'	%	Ομάδα Γ'	%
1	Μέλη των βουλευομένων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα	226	17,04	218	19,69	8	3,65	7	41,18	1	0,53	0	0,00
2	Τεχνολόγοι τεχνικοί βοηθοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα και υπάλληλοι γραφείου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	224	16,89	223	20,14	1	0,46	1	5,88	0	0,00	0	0,00
3	Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές	139	10,48	127	11,47	12	5,48	3	17,65	4	2,11	5	41,67
4	Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	125	9,43	111	10,03	14	6,39	1	5,88	11	5,79	2	16,67
5	Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα και χειριστές μηχανημάτων σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων και συναρμολογητές	329	24,81	253	22,85	76	34,70	3	17,65	73	38,42	0	0,00
6	Ανειδίκευτοι εργάτες χειρών ακτες και μικροεπαγγελματίες	147	11,09	56	5,06	91	41,55	0	0,00	87	45,79	4	33,33
9	Δε δήλωσαν επάγγελμα ή												
9	δήλωσαν ασαφώς το												
9	επάγγελμα τους	76	5,73	65	5,87	11	5,02	0	0,00	10	5,26	1	8,33
9	Νέοι άνεργοι	60	4,52	54	4,88	6	2,74	2	11,76	4	2,11	0	0,00
		1.326	100,00	1.107	100,00	219	100,00	17	100,00	190	100,00	12	100,00

Δήμος Κορθίου		Σύνολο	%	Έλληνες	%	Αλλοδαποί	%	Ομάδα Α'	%	Ομάδα Β'	%	Ομάδα Γ'	%
1	Μέλη των βουλευομένων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα	114	15,20	111	16,52	3	3,85	1	4,35	1	1,96	1	25,00
2	Τεχνολόγοι τεχνικοί βοηθοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα και υπάλληλοι γραφείου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	84	11,20	81	12,05	3	3,85	3	13,04	0	0,00	0	0,00
3	Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές	49	6,53	48	7,14	1	1,28	0	0,00	0	0,00	1	25,00
4	Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	216	28,80	202	30,06	14	17,95	6	26,09	8	15,69	0	0,00
5	Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα και χειριστές μηχανημάτων σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων και συναρμολογητές	154	20,53	139	20,68	15	19,23	4	17,39	11	21,57	0	0,00
6	Ανειδίκευτοι εργάτες χειρώνακτες και μικροεπαγγελματίες	57	7,60	29	4,32	28	35,90	1	4,35	25	49,02	2	50,00
9	Δε δήλωσαν επάγγελμα ή δήλωσαν ασαφώς το επάγγελμα τους	44	5,87	39	5,80	5	6,41	4	17,39	1	1,96	0	0,00
9	Νέοι άνεργοι	32	4,27	23	3,42	9	11,54	4	17,39	5	9,80	0	0,00
		750	100,00	672	100,00	78	100,00	23	100,00	51	100,00	4	100,00

Δήμος Υδρούσας	Σύνολο	%	Έλληνες	%	Αλλοδαποί	%	Ομάδα Α'	%	Ομάδα Β'	%	Ομάδα Γ'	%
1 Μέλη των βουλευομένων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα	102	10,48	96	12,55	6	2,88	6	27,27	0	0,00	0	0,00
2 Τεχνολόγοι τεχνικοί βοηθοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα και υπάλληλοι γραφείου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	100	10,28	93	12,16	7	3,37	6	27,27	1	0,64	0	0,00
3 Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές	136	13,98	115	15,03	21	10,10	3	13,64	13	8,28	5	17,24
4 Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	151	15,52	135	17,65	16	7,69	1	4,55	13	8,28	2	6,90
5 Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα και χειριστές μηχανημάτων σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων και συναρμολογητές	253	26,00	176	23,01	77	37,02	4	18,18	66	42,04	7	24,14
6 Ανειδίκευτοι εργάτες χειρώνεκτες και μικροεπαγγελματίες	90	9,25	25	3,27	65	31,25	0	0,00	52	33,12	13	44,83
9 Δε δήλωσαν επάγγελμα ή δήλωσαν ασαφώς το επάγγελμα τους	98	10,07	86	11,24	12	5,77	2	9,09	9	5,73	1	3,45
9 Νέοι άνεργοι	43	4,42	39	5,10	4	1,92	0	0,00	3	1,91	1	3,45
	973	100,00	765	100,00	208	100,00	22	100,00	157	100,00	29	100,00

Σύνολο νησιού	Σύνολο	%	Έλληνες	%	Αλλοδαποί	%	Ομάδα Α'	%	Ομάδα Β'	%	Ομάδα Γ'	%
1 Μέλη των βουλευομένων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα	442	14,50	425	16,71	17	3,37	14	22,58	2	0,50	1	2,22
2 Τεχνολόγοι τεχνικοί βοηθοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα και υπάλληλοι γραφείου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	408	13,38	397	15,61	11	2,18	10	16,13	1	0,25	0	0,00
3 Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές	324	10,63	290	11,40	34	6,73	6	9,68	17	4,27	11	24,44
4 Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	492	16,14	448	17,61	44	8,71	8	12,90	32	8,04	4	8,89
5 Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα και χειριστές μηχανημάτων σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων	736	24,14	568	22,33	168	33,27	11	17,74	150	37,69	7	15,56
6 Ανειδίκευτοι εργάτες χειρών ακτες και μικροεπαγγελματίες	294	9,64	110	4,32	184	36,44	1	1,61	164	41,21	19	42,22
9 Δε δήλωσαν επάγγελμα ή δήλωσαν ασαφώς το επάγγελμά τους	218	7,15	190	7,47	28	5,54	6	9,68	20	5,03	2	4,44
9 Νέοι άνεργοι	135	4,43	116	4,56	19	3,76	6	9,68	12	3,02	1	2,22
	3.049	100,00	2.544	100,00	505	100,00	62	100,00	398	100,00	45	100,00

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ίδια επεξεργασία)

Στον επόμενο πίνακα (**πίνακας 11**) βλέπουμε τι % των εργαζομένων στην κάθε ομάδα επαγγέλματος είναι Έλληνες και τι αλλοδαποί (όπως και τι % των αλλοδαπών είναι η κάθε ομάδα). Ενδιαφέρον έχει η δομή των δύο ομάδων επαγγελματιών που ασκούν κυρίως οι αλλοδαποί. Το **22,83%** λοιπόν των ειδικευόμενων τεχνιτών είναι αλλοδαποί ενώ από τους ανειδίκευτους εργάτες, το **62,59%** το αποτελούν αλλοδαποί. Αυτό το τεράστιο πραγματικά ποσοστό οφείλεται κυρίως στις κατασκευές και στην ανάλυση των κλάδων θα φανεί καλύτερα. Από τους αλλοδαπούς στις 2 κατηγορίες, το **89%** είναι από τη Β' ομάδα. Στις 2 πρώτες κατηγορίες (ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα και υπάλληλοι γραφείου) το ποσοστό των αλλοδαπών είναι πολύ μικρό (**3,85%** και **2,70%**) και όσοι αλλοδαποί εργάζονται εκεί είναι κατά συντριπτική πλειοψηφία από την Α' ομάδα (**82,35%** και **90,91%**)

Πίνακας 11: Συμμετοχή Ελλήνων-αλλοδαπών στις ομάδες επαγγέλματος καθώς και συμμετοχή των ομάδων αλλοδαπών στο σύνολο των αλλοδαπών.

Δήμος Άνδρου	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'	Έλληνες %	Αλλοδαποί %	Ομάδα Α' %	Ομάδα Β' %	Ομάδα Γ' %
1 Μέλη των βουλευομένων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα	226	218	8	7	1	0	96,46	3,54	87,50	12,50	0,00
2 Τεχνολόγοι τεχνικοί βοηθοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα και υπάλληλοι γραφείου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	224	223	1	1	0	0	99,55	0,45	100,00	0,00	0,00
3 Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές	139	127	12	3	4	5	91,37	8,63	25,00	33,33	41,67
4 Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	125	111	14	1	11	2	88,80	11,20	7,14	78,57	14,29
5 Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα και χειριστές μηχανημάτων σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων	329	253	76	3	73	0	76,90	23,10	3,95	96,05	0,00
6 Ανειδικευτοι εργάτες χειρώνακτες και μικροεπαγγελματίες	147	56	91	0	87	4	38,10	61,90	0,00	95,60	4,40
9 Δε δήλωσαν επάγγελμα ή δήλωσαν ασαφώς το επάγγελμα τους	76	65	11	0	10	1	85,53	14,47	0,00	90,91	9,09
9 Νέοι άνεργοι	60	54	6	2	4	0	90,00	10,00	33,33	66,67	0,00
	1.326	1.107	219	17	190	12	83,48	16,52	7,76	86,76	5,48

Δήμος Κορθίου	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'	Έλληνες %	Αλλοδαποί %	Ομάδα Α' %	Ομάδα Β' %	Ομάδα Γ' %
1 Μέλη των βουλευομένων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα	114	111	3	1	1	1	97,37	2,63	33,33	33,33	33,33
2 Τεχνολόγοι τεχνικοί βοηθοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα και υπάλληλοι γραφείου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	84	81	3	3	0	0	96,43	3,57	100,00	0,00	0,00
3 Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές	49	48	1	0	0	1	97,96	2,04	0,00	0,00	100,00
4 Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	216	202	14	6	8	0	93,52	6,48	42,86	57,14	0,00
5 Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα και χειριστές μηχανημάτων σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων και συναρμολογητές	154	139	15	4	11	0	90,26	9,74	26,67	73,33	0,00
6 Ανειδίκευτοι εργάτες χειρών ακτές και μικροεπαγγελματίες	57	29	28	1	25	2	50,88	49,12	3,57	89,29	7,14
9 Δε δήλωσαν επάγγελμα ή δήλωσαν ασαφώς το επάγγελμα τους	44	39	5	4	1	0	88,64	11,36	80,00	20,00	0,00
9 Νέοι άνεργοι	32	23	9	4	5	0	71,88	28,13	44,44	55,56	0,00
	750	672	78	23	51	4	89,60	10,40	29,49	65,38	5,13

Δήμος Υδρούσας	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'	Έλληνες %	Αλλοδαποί %	Ομάδα Α' %	Ομάδα Β' %	Ομάδα Γ' %
1 Μέλη των βουλευομένων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα	102	96	6	6	0	0	94,12	5,88	100,00	0,00	0,00
2 Τεχνολόγοι τεχνικοί βοηθοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα και υπάλληλοι γραφείου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	100	93	7	6	1	0	93,00	7,00	85,71	14,29	0,00
3 Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές	136	115	21	3	13	5	84,56	15,44	14,29	61,90	23,81
4 Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	151	135	16	1	13	2	89,40	10,60	6,25	81,25	12,50
5 Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα και χειριστές μηχανημάτων σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων και συναρμολογητές	253	176	77	4	66	7	69,57	30,43	5,19	85,71	9,09
6 Ανειδίκευτοι εργάτες χειρώνακτες και μικροεπαγγελματίες	90	25	65	0	52	13	27,78	72,22	0,00	80,00	20,00
9 Δε δήλωσαν επάγγελμα ή δήλωσαν ασαφώς το επάγγελμα τους	98	86	12	2	9	1	87,76	12,24	16,67	75,00	8,33
9 Νέοι άνεργοι	43	39	4	0	3	1	90,70	9,30	0,00	75,00	25,00
	973	765	208	22	157	29	78,62	21,38	10,58	75,48	13,94

Σύνολο νησιού	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ	Έλληνες %	Αλλοδαποί %	Ομάδα Α' %	Ομάδα Β' %	Ομάδα Γ %
1 Μέλη των βουλευομένων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα	442	425	17	14	2	1	96,15	3,85	82,35	11,76	5,88
2 Τεχνολόγοι τεχνικοί βοηθοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα και υπάλληλοι γραφείου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα	408	397	11	10	1	0	97,30	2,70	90,91	9,09	0,00
3 Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές	324	290	34	6	17	11	89,51	10,49	17,65	50,00	32,35
4 Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	492	448	44	8	32	4	91,06	8,94	18,18	72,73	9,09
5 Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα και χειριστές μηχανημάτων σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων και συναρμολογητές	736	568	168	11	150	7	77,17	22,83	6,55	89,29	4,17
6 Άνε δίκευτοι εργάτες χειρώνακτες και μικροεπαγγελματίες	294	110	184	1	164	19	37,41	62,59	0,54	89,13	10,33
9 Δε δήλωσαν επάγγελμα ή δήλωσαν ασαφώς το επάγγελμα τους	218	190	28	6	20	2	87,16	12,84	21,43	71,43	7,14
9 Νέοι άνεργοι	135	116	19	6	12	1	85,93	14,07	31,58	63,16	5,26
	3.049	2.544	505	62	398	45	83,44	16,56	12,28	78,81	8,91

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ίδια επεξεργασία)

Οι κλάδοι είναι επίσης από περαιτέρω ομαδοποίηση των κατηγοριών της ΕΣΥΕ. Οι κατηγορίες είναι οι εξής:

1. Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία, αλιεία
2. Ορυχεία, λατομεία, μεταποιητικές βιομηχανίες, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού
3. Κατασκευές
4. Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων, μοτοσυκλετών και ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες
5. Ξενοδοχεία και εστιατόρια
6. Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες, δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα, και ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα
7. Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα και ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό
8. Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο
9. Νέοι άνεργοι

Στον πρώτο πίνακα (**πίνακας 12**) όπως και παραπάνω είναι η κατανομή των Ελλήνων, των αλλοδαπών και των ομάδων τους στους κλάδους επαγγελμάτων. Οι Έλληνες παρουσιάζουν διασπορά σε όλες τις κατηγορίες με μεγαλύτερους κλάδους αυτούς του χονδρικού εμπορίου και των χρηματοπιστωτικών οργανισμών με **21,42%** και **18,28%** αντίστοιχα. Μεγάλη διαφοροποίηση από τα ποσοστά του συνόλου των κατοίκων όπως αναμενόταν υπάρχει στις κατασκευές. Το ποσοστό συμμετοχής των Ελλήνων είναι **11,91%** ενώ του συνόλου **18,76%**, ποσοστό που οφείλεται στους αλλοδαπούς, από τους οποίους στις κατασκευές ασχολείται το **53,27%**. Μεγάλο επίσης μέρος των αλλοδαπών (**12,67%**) ασχολείται στην πρώτη κατηγορία κλάδων, τη γεωργία και αλιεία αλλά αυτό το ποσοστό οφείλεται στους αλλοδαπούς των δήμων Κορθίου (**24,36%**) και Υδρούσας (**13,94%**) καθώς στο Δ. Άνδρου μόνο το **7,31%** ασχολείται σε αυτόν τον κλάδο. Στο Δ. Άνδρου που αυτό το ποσοστό είναι πιο μικρό γιγαντώνεται και άλλο το ποσοστό συμμετοχής στις κατασκευές και φτάνει το **63,01%**. Στις κατασκευές ασχολείται το **64,32%** της ομάδας Β' .

Πίνακας 12: Κατανομή των οικονομικά ενεργών Ελλήνων, αλλοδαπών αλλά και των ομάδων αλλοδαπών σε κλάδους επαγγελμάτων (απόλυτες τιμές και ποσοστιαίες)

	Δήμος Άνδρου	Σύνολο	%	Έλληνες	%	Αλλοδαποί	%	Ομάδα Α'	%	Ομάδα Β'	%	Ομάδα Γ'	%
1	Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία, αλιεία	130	9,80	114	10,30	16	7,31	1	5,88	13	6,84	2	16,67
2	Ορυχεία, λατομεία, μεταποιητικές βιομηχανίες, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	84	6,33	82	7,41	2	0,91	1	5,88	1	0,53	0	0,00
3	Κατασκευές	257	19,38	119	10,75	138	63,01	0	0,00	135	71,05	3	25,00
4	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων, μοτοσυκλετών και ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	279	21,04	265	23,94	14	6,39	3	17,65	10	5,26	1	8,33
5	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	83	6,26	78	7,05	5	2,28	0	0,00	1	0,53	4	33,33
6	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες, δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα, και ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	264	19,91	253	22,85	11	5,02	7	41,18	4	2,11	0	0,00
7	Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα και ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	58	4,37	45	4,07	13	5,94	3	17,65	9	4,74	1	8,33
99	Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	111	8,37	97	8,76	14	6,39	0	0,00	13	6,84	1	8,33
9	Νέοι άνεργοι	60	4,52	54	4,88	6	2,74	2	11,76	4	2,11	0	0,00
		1.326	100,00	1.107	100,00	219	100,00	17	100,00	190	100,00	12	100,00

Δήμος Κορθίου		Σύνολο	%	Έλληνες	%	Αλλοδαποί	%	Ομάδα Α'	%	Ομάδα Β'	%	Ομάδα Γ'	%
1	Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία, αλιεία	221	29,47	202	30,06	19	24,36	6	26,09	13	25,49	0	0,00
2	Ορυχεία, λατομεία, μεταποιητικές βιομηχανίες, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	37	4,93	36	5,36	1	1,28	0	0,00	1	1,96	0	0,00
3	Κατασκευές	110	14,67	81	12,05	29	37,18	3	13,04	26	50,98	0	0,00
4	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων, μοτοσυκλετών και ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	131	17,47	126	18,75	5	6,41	4	17,39	1	1,96	0	0,00
5	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	45	6,00	42	6,25	3	3,85	1	4,35	0	0,00	2	50,00
6	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες, δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα, και ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	100	13,33	96	14,29	4	5,13	0	0,00	3	5,88	1	25,00
7	Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα και ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	15	2,00	14	2,08	1	1,28	0	0,00	0	0,00	1	25,00
99	Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	59	7,87	52	7,74	7	8,97	5	21,74	2	3,92	0	0,00
9	Νέοι άνεργοι	32	4,27	23	3,42	9	11,54	4	17,39	5	9,80	0	0,00
		750	100,00	672	100,00	78	100,00	23	100,00	51	100,00	4	100,00

Δήμος Υδρούσας		Σύνολο	%	Έλληνες	%	Αλλοδαποί	%	Ομάδα Α'	%	Ομάδα Β'	%	Ομάδα Γ'	%
1	Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία, αλιεία	162	16,65	133	17,39	29	13,94	1	4,55	18	11,46	10	34,48
2	Ορυχεία, λατομεία, μεταποιητικές βιομηχανίες, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	46	4,73	41	5,36	5	2,40	0	0,00	4	2,55	1	3,45
3	Κατασκευές	205	21,07	103	13,46	102	49,04	0	0,00	95	60,51	7	24,14
4	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων, μοτοσυκλετών και ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	166	17,06	154	20,13	12	5,77	5	22,73	5	3,18	2	6,90
5	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	88	9,04	64	8,37	24	11,54	5	22,73	15	9,55	4	13,79
6	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες, δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα, και ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	122	12,54	116	15,16	6	2,88	3	13,64	2	1,27	1	3,45
7	Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα και ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	21	2,16	13	1,70	8	3,85	3	13,64	3	1,91	2	6,90
99	Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	120	12,33	102	13,33	18	8,65	5	22,73	12	7,64	1	3,45
9	Νέοι άνεργοι	43	4,42	39	5,10	4	1,92	0	0,00	3	1,91	1	3,45
		973	100,00	765	100,00	208	100,00	22	100,00	157	100,00	29	100,00

	Σύνολο νησιού	Σύνολο	%	Έλληνες	%	Αλλοδαποί	%	Ομάδα Α'	%	Ομάδα Β'	%	Ομάδα Γ	%
1	Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία, αλιεία	513	16,83	449	17,65	64	12,67	8	12,90	44	11,06	12	26,67
2	Ορυχεία, λατομεία, μεταποιητικές βιομηχανίες, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	167	5,48	159	6,25	8	1,58	1	1,61	6	1,51	1	2,22
3	Κατασκευές	572	18,76	303	11,91	269	53,27	3	4,84	256	64,32	10	22,22
4	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων, μοτοσυκλετών και ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	576	18,89	545	21,42	31	6,14	12	19,35	16	4,02	3	6,67
5	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	216	7,08	184	7,23	32	6,34	6	9,68	16	4,02	10	22,22
6	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες, δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα, και ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	486	15,94	465	18,28	21	4,16	10	16,13	9	2,26	2	4,44
7	Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα και ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	94	3,08	72	2,83	22	4,36	6	9,68	12	3,02	4	8,89
99	Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	290	9,51	251	9,87	39	7,72	10	16,13	27	6,78	2	4,44
9	Νέοι άνεργοι	135	4,43	116	4,56	19	3,76	6	9,68	12	3,02	1	2,22
		3.049	100,00	2.544	100,00	505	100,00	62	100,00	398	100,00	45	100,00

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ιδία επεξεργασία)

Στη συνέχεια (**πίνακας 13**) εξετάζουμε τη σύνθεση των κλάδων. Τι % Ελλήνων και τι αλλοδαπών αποτελεί τον κάθε κλάδο καθώς και στον κάθε κλάδο τι % των αλλοδαπών αποτελεί η κάθε ομάδα.

Η κατανομή στις κατασκευές είναι **52,97%-47,03%** για Έλληνες-Αλλοδαπούς. Ενώ οι Έλληνες είναι το **83,44%** του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, στις κατασκευές μόλις οι μισοί είναι Έλληνες. Τα απόλυτα νούμερα είναι ενδεικτικό. Από τους **2.544** Έλληνες που είναι οικονομικά ενεργοί μόλις οι **303** εργάζονται στις κατασκευές, σε αντιπαράθεση με τους αλλοδαπούς που από τους **505** οικονομικά ενεργούς, εργάζονται οι **269** στις κατασκευές. Η Β' ομάδα είναι το **95,17%** των αλλοδαπών στις κατασκευές. Αυτό σε συσχέτιση με τα δημογραφικά παραπάνω μας δίνει το προφίλ του οικονομικού μετανάστη από την Αλβανία. Δηλαδή δεδομένου ότι το **97%** των μεταναστών της Β' ομάδας είναι Αλβανοί, δεδομένου ότι το **64,32%** των οικονομικά ενεργών από 15 ως 64 ετών δουλεύει στις κατασκευές και δεδομένου ότι το **65,16%** των αλλοδαπών Β' ομάδας είναι άντρες, μπορούμε να οδηγηθούμε στο συμπέρασμα ότι σχεδόν όλοι οι άντρες Αλβανοί από 15 ως 64 ετών που είναι οικονομικά ενεργοί δουλεύουν στις κατασκευές.

Γράφημα 13: Συμμετοχή Ελλήνων-αλλοδαπών στους κλάδους επαγγελμάτων καθώς και συμμετοχή των ομάδων αλλοδαπών στο σύνολο των αλλοδαπών.

Δήμος Άνδρου	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'	Έλληνες %	Αλλοδαποί %	Ομάδα Α' %	Ομάδα Β' %	Ομάδα Γ' %
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία, αλιεία	130	114	16	1	13	2	87,69	12,31	6,25	81,25	12,50
Ορυχεία, λατομεία, μεταποιητικές βιομηχανίες, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	84	82	2	1	1	0	97,62	2,38	50,00	50,00	0,00
Κατασκευές	257	119	138	0	135	3	46,30	53,70	0,00	97,83	2,17
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων, μοτοσυκλετών και ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	279	265	14	3	10	1	94,98	5,02	21,43	71,43	7,14
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	83	78	5	0	1	4	93,98	6,02	0,00	20,00	80,00
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες, δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική πρόνοια, και ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	264	253	11	7	4	0	95,83	4,17	63,64	36,36	0,00
Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα και ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	58	45	13	3	9	1	77,59	22,41	23,08	69,23	7,69
Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	111	97	14	0	13	1	87,39	12,61	0,00	92,86	7,14
Νέοι άνεργοι	60	54	6	2	4	0	90,00	10,00	33,33	66,67	0,00
	1.326	1.107	219	17	190	12	83,48	16,52	7,76	86,76	5,48

Δήμος Κορθίου	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'	Έλληνες %	Αλλοδαποί %	Ομάδα Α' %	Ομάδα Β' %	Ομάδα Γ %
Έργα, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία, αλιεία	221	202	19	6	13	0	91,40	8,60	31,58	68,42	0,00
Ορυχεία, λατομεία, μεταποιητικές βιομηχανίες, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	37	36	1	0	1	0	97,30	2,70	0,00	100,00	0,00
Κατασκευές	110	81	29	3	26	0	73,64	26,36	10,34	89,66	0,00
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων, μοτοσυκλετών και ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	131	126	5	4	1	0	96,18	3,82	80,00	20,00	0,00
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	45	42	3	1	0	2	93,33	6,67	33,33	0,00	66,67
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες, δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα, και ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	100	96	4	0	3	1	96,00	4,00	0,00	75,00	25,00
Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα και ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	15	14	1	0	0	1	93,33	6,67	0,00	0,00	100,00
Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	59	52	7	5	2	0	88,14	11,86	71,43	28,57	0,00
Νέοι άνεργοι	32	23	9	4	5	0	71,88	28,13	44,44	55,56	0,00
	750	672	78	23	51	4	89,60	10,40	29,49	65,38	5,13

Δήμος Υδρούσας	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'	Έλληνες %	Αλλοδαποί %	Ομάδα Α' %	Ομάδα Β' %	Ομάδα Γ %
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία, αλιεία	162	133	29	1	18	10	82,10	17,90	3,45	62,07	34,48
Ορυχεία, λατομεία, μεταποιητικές βιομηχανίες, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	46	41	5	0	4	1	89,13	10,87	0,00	80,00	20,00
Κατασκευές	205	103	102	0	95	7	50,24	49,76	0,00	93,14	6,86
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων, μοτοσυκλετών και ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	166	154	12	5	5	2	92,77	7,23	41,67	41,67	16,67
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	88	64	24	5	15	4	72,73	27,27	20,83	62,50	16,67
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες, δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα, και ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	122	116	6	3	2	1	95,08	4,92	50,00	33,33	16,67
Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα και ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	21	13	8	3	3	2	61,90	38,10	37,50	37,50	25,00
Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	120	102	18	5	12	1	85,00	15,00	27,78	66,67	5,56
Νέοι άνεργοι	43	39	4	0	3	1	90,70	9,30	0,00	75,00	25,00
	973	765	208	22	157	29	78,62	21,38	10,58	75,48	13,94

Σύνολο νησιού	Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'	Έλληνες %	Αλλοδαποί %	Ομάδα Α' %	Ομάδα Β' %	Ομάδα Γ' %
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία, αλιεία	513	449	64	8	44	12	87,52	12,48	12,50	68,75	18,75
Ορυχεία, λατομεία, μεταποιητικές βιομηχανίες, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	167	159	8	1	6	1	95,21	4,79	12,50	75,00	12,50
Κατασκευές	572	303	269	3	256	10	52,97	47,03	1,12	95,17	3,72
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επίσκεψη αυτοκινήτων οχημάτων, μοτοσυκλετών και ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	576	545	31	12	16	3	94,62	5,38	38,71	51,61	9,68
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	216	184	32	6	16	10	85,19	14,81	18,75	50,00	31,25
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες, δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία και κοινωνική μέριμνα, και ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	486	465	21	10	9	2	95,68	4,32	47,62	42,86	9,52
Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα και ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	94	72	22	6	12	4	76,60	23,40	27,27	54,55	18,18
Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	290	251	39	10	27	2	86,55	13,45	25,64	69,23	5,13
Νέοι άνεργοι	135	116	19	6	12	1	85,93	14,07	31,58	63,16	5,26
	3.049	2.544	505	62	398	45	83,44	16,56	12,28	78,81	8,91

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ίδια επεξεργασία)

Τέλος το τελευταίο που χρήζει μελέτης όσο αφορά τα επαγγελματικά είναι η θέση στο επάγγελμα (**πίνακες 14 και 15**). Πόσοι και ποιοι είναι δηλαδή εργοδότες, αυτοαπασχολούμενοι, μισθωτοί, και βοηθοί σε οικογενειακή επιχείρηση. Αυτό που προκύπτει από την ανάγνωση του πίνακα είναι ότι από τους Έλληνες το **17,10%** είναι εργοδότες , **25,47%** αυτοαπασχολούμενοι, και μόλις **47,80%** μισθωτοί. Το 'μόλις' δεν αναφέρεται στο ότι το ποσοστό των Ελλήνων μισθωτών είναι μικρό. Αναφέρεται καθαρά σε αντιπαράθεση με το ανάλογο ποσοστό των αλλοδαπών, όπου το ποσοστό των αλλοδαπών μισθωτών είναι **80,59%**, ενώ εργοδότες είναι **2,57%** και αυτοαπασχολούμενοι **9,90%**. Η Β' και η Γ' ομάδα παρουσιάζουν ακόμα μεγαλύτερο ποσοστό μισθωτών (**85,43%** και **88,89%**), ενώ η σύνθεση της ομάδας Α' μοιάζει με αυτή των Ελλήνων (**14,52%** εργοδότες, **25,81%** αυτοαπασχολούμενοι και **43,55%** μισθωτοί).

Πίνακας 14: Κατανομή των οικονομικά ενεργών Ελλήνων, αλλοδαπών αλλά και των ομάδων αλλοδαπών στη θέση στο επάγγελμα (απόλυτες τιμές και ποσοστιαίες)

Δήμος Άνδρου		Σύνολο	%	Έλληνες	%	Αλλοδαποί	%	Ομάδα Α'	%	Ομάδα Β'	%	Ομάδα Γ'	%
1	Εργοδότης	167	12,59	163	14,72	4	1,83	3	17,65	1	0,53	0	0,00
2	Αυτοαπασχολούμενος	276	20,81	256	23,13	20	9,13	5	29,41	15	7,89	0	0,00
3	Μισθωτός	794	59,88	608	54,92	186	84,93	7	41,18	168	88,42	11	91,67
4	Βοηθός σε οικογενειακή επιχείρηση	29	2,19	26	2,35	3	1,37	0	0,00	2	1,05	1	8,33
5	Νέοι άνεργοι	60	4,52	54	4,88	6	2,74	2	11,76	4	2,11	0	0,00
		1.326	100,00	1.107	100,00	219	100,00	17	100,00	190	100,00	12	100,00
Δήμος Κορθίου		Σύνολο	%	Έλληνες	%	Αλλοδαποί	%	Ομάδα Α'	%	Ομάδα Β'	%	Ομάδα Γ'	%
1	Εργοδότης	123	16,40	122	18,15	1	1,28	1	4,35	0	0,00	0	0,00
2	Αυτοαπασχολούμενος	239	31,87	227	33,78	12	15,38	7	30,43	5	9,80	0	0,00
3	Μισθωτός	297	39,60	246	36,61	51	65,38	10	43,48	37	72,55	4	100,00
4	Βοηθός σε οικογενειακή επιχείρηση	59	7,87	54	8,04	5	6,41	1	4,35	4	7,84	0	0,00
5	Νέοι άνεργοι	32	4,27	23	3,42	9	11,54	4	17,39	5	9,80	0	0,00
		750	100,00	672	100,00	78	100,00	23	100,00	51	100,00	4	100,00

	Δήμος Υδρούσας	Σύνολο	%	Έλληνες	%	Αλλοδαποί	%	Ομάδα Α'	%	Ομάδα Β'	%	Ομάδα Γ'	%
1	Εργοδότης	158	16,24	150	19,61	8	3,85	5	22,73	2	1,27	1	3,45
2	Αυτοαπασχολούμενος	183	18,81	165	21,57	18	8,65	4	18,18	12	7,64	2	6,90
3	Μισθωτός	532	54,68	362	47,32	170	81,73	10	45,45	135	85,99	25	86,21
4	Βοηθός σε οικογενειακή επιχείρηση	57	5,86	49	6,41	8	3,85	3	13,64	5	3,18	0	0,00
5	Νέοι άνεργοι	43	4,42	39	5,10	4	1,92	0	0,00	3	1,91	1	3,45
		973	100,00	765	100,00	208	100,00	22	100,00	157	100,00	29	100,00
	Σύνολο νησιού	Σύνολο	%	Έλληνες	%	Αλλοδαποί	%	Ομάδα Α'	%	Ομάδα Β'	%	Ομάδα Γ'	%
1	Εργοδότης	448	14,69	435	17,10	13	2,57	9	14,52	3	0,75	1	2,22
2	Αυτοαπασχολούμενος	698	22,89	648	25,47	50	9,90	16	25,81	32	8,04	2	4,44
3	Μισθωτός	1.623	53,23	1.216	47,80	407	80,59	27	43,55	340	85,43	40	88,89
4	Βοηθός σε οικογενειακή επιχείρηση	145	4,76	129	5,07	16	3,17	4	6,45	11	2,76	1	2,22
5	Νέοι άνεργοι	135	4,43	116	4,56	19	3,76	6	9,68	12	3,02	1	2,22
		3.049	100,00	2.544	100,00	505	100,00	62	100,00	398	100,00	45	100,00

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ιδία επεξεργασία)

Η ποσοστιαία σύσταση των θέσεων στο επάγγελμα έχει λίγο πολύ περιγραφεί για τον παρακάτω πίνακα (**πίνακας 15**). Αναλυτικότερα όμως, **97,10%** των εργοδοτών είναι Έλληνες, ενώ από τους αλλοδαπούς εργοδότες **69,23%** προέρχονται από τις ανεπτυγμένες χώρες. **92,84%** των αυτοαπασχολούμενων είναι Έλληνες, ενώ στους μισθωτούς παρουσιάζεται μία σχετική ισορροπία, **74,92%** έλληνες και **25,08%** αλλοδαποί. Είναι μεν περισσότεροι οι Έλληνες αλλά αυτό είναι φυσικό λόγω της τάξης του μεγέθους τους, η αναλογία Ελλήνων-αλλοδαπών εργαζόμενων είναι όπως έχουμε δει **83,44%-16,56%**. Ενώ τέλος από τους αλλοδαπούς μισθωτούς η Β' ομάδα αποτελεί το **83,54%**.

Πίνακας 15: Συμμετοχή Ελλήνων-αλλοδαπών στη θέση στο επάγγελμα καθώς και συμμετοχή των ομάδων αλλοδαπών στο σύνολο των αλλοδαπών.

Δήμος Άνδρου		Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'	Έλληνες %	Αλλοδαποί %	Ομάδα Α' %	Ομάδα Β' %	Ομάδα Γ' %
1	Εργοδότης	167	163	4	3	1	0	97,60	2,40	75,00	25,00	0,00
2	Αυτοαπασχολούμενος	276	256	20	5	15	0	92,75	7,25	25,00	75,00	0,00
3	Μισθωτός	794	608	186	7	168	11	76,57	23,43	3,76	90,32	5,91
4	Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	29	26	3	0	2	1	89,66	10,34	0,00	66,67	33,33
5	Νέοι άνεργοι και μη οικονομικά ενεργοί	60	54	6	2	4	0	90,00	10,00	33,33	66,67	0,00
		1.326	1.107	219	17	190	12	83,48	16,52	7,76	86,76	5,48
Δήμος Κορθίου		Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'	Έλληνες %	Αλλοδαποί %	Ομάδα Α' %	Ομάδα Β' %	Ομάδα Γ' %
1	Εργοδότης	123	122	1	1	0	0	99,19	0,81	100,00	0,00	0,00
2	Αυτοαπασχολούμενος	239	227	12	7	5	0	94,98	5,02	58,33	41,67	0,00
3	Μισθωτός	297	246	51	10	37	4	82,83	17,17	19,61	72,55	7,84
4	Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	59	54	5	1	4	0	91,53	8,47	20,00	80,00	0,00
5	Νέοι άνεργοι και μη οικονομικά ενεργοί	32	23	9	4	5	0	71,88	28,13	44,44	55,56	0,00
		750	672	78	23	51	4	89,60	10,40	29,49	65,38	5,13

Δήμος Υδρούσας		Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'	Έλληνες %	Αλλοδαποί %	Ομάδα Α' %	Ομάδα Β' %	Ομάδα Γ' %
1	Εργοδότης	158	150	8	5	2	1	94,94	5,06	62,50	25,00	12,50
2	Αυτοαπασχολούμενος	183	165	18	4	12	2	90,16	9,84	22,22	66,67	11,11
3	Μισθωτός	532	362	170	10	135	25	68,05	31,95	5,88	79,41	14,71
4	Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	57	49	8	3	5	0	85,96	14,04	37,50	62,50	0,00
5	Νέοι άνεργοι και μη οικονομικά ενεργοί	43	39	4	0	3	1	90,70	9,30	0,00	75,00	25,00
		973	765	208	22	157	29	78,62	21,38	10,58	75,48	13,94
Σύνολο νησιού		Σύνολο	Έλληνες	Αλλοδαποί	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Ομάδα Γ'	Έλληνες %	Αλλοδαποί %	Ομάδα Α' %	Ομάδα Β' %	Ομάδα Γ' %
1	Εργοδότης	448	435	13	9	3	1	97,10	2,90	69,23	23,08	7,69
2	Αυτοαπασχολούμενος	698	648	50	16	32	2	92,84	7,16	32,00	64,00	4,00
3	Μισθωτός	1.623	1.216	407	27	340	40	74,92	25,08	6,63	83,54	9,83
4	Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	145	129	16	4	11	1	88,97	11,03	25,00	68,75	6,25
5	Νέοι άνεργοι και μη οικονομικά ενεργοί	135	116	19	6	12	1	85,93	14,07	31,58	63,16	5,26
		3.049	2.544	505	62	398	45	83,44	16,56	12,28	78,81	8,91

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001 (ίδια επεξεργασία)

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύσαμε την περίπτωση της Άνδρου. Ανατρέξαμε στην ιστορία της και επικεντρωθήκαμε στα στοιχεία της απογραφής του 2001. Είδαμε τις διαφορές Ελλήνων – αλλοδαπών. Συγκεκριμένα, τις μεγάλες διαφορές τους στην ηλικιακή δομή και το πώς επιδρούν οι αλλοδαποί κάνοντας τον πληθυσμό του νησιού νεανικότερο. Συγκρίναμε το επίπεδο εκπαίδευσης των Ελλήνων και των αλλοδαπών και επισημάναμε τις διαφορές τους. Τέλος περιγράψαμε το εργασιακό προφίλ των κατοίκων. Είδαμε πως συμβάλουν οι οικονομικοί μετανάστες στη μείωση του δείκτη ανεργίας και συμπεράναμε ότι οι οικονομικοί μετανάστες εργαζόμενοι στις κατασκευές βοηθούν τον κλάδο να αναπτύσσεται αφού των στελεχώνουν κατά το ήμισυ. Εδώ πρέπει να ειπωθεί ότι η απογραφή του 2001 μας βοήθησε να περιγράψουμε πράγματα και καταστάσεις τα οποία ήταν ορατά στο νησί το 2001. Με τα ερωτηματολόγια στη συνέχεια θα μπορέσουμε να προβλέψουμε τις διαφοροποιήσεις 2001-2009 και να αναπτύξουμε περισσότερο τα συμπεράσματα αυτού του κεφαλαίου σε αντιπαράθεση με αυτά του επομένου (ανάλυση ερωτηματολογίου) στο τελευταίο κεφάλαιο των συμπερασμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1 Το ερωτηματολόγιο

Για την πιο αξιόπιστη και καλύτερη ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, επειδή από την τελευταία απογραφή έχουν περάσει 8 χρόνια (2001-2009), καθώς και για την ασφαλή εξαγωγή συμπερασμάτων κρίθηκε αναγκαία η επιτόπια έρευνα στην Άνδρο. Για το λόγο αυτό συντάχθηκε ερωτηματολόγιο και επιχειρήθηκε συνέντευξη ενός αριθμού μεταναστών.

Η έρευνα δεν έγινε με κάποια έγκριτη μέθοδο δειγματοληψίας. Κάτι τέτοιο στάθηκε αδύνατο για διάφορους λόγους. Καταρχάς ήταν αδύνατο να εντοπιστούν αλλοδαποί της ομάδας Α', δηλαδή αλλοδαποί από τις ανεπτυγμένες χώρες. Ενώ απ' ότι φαίνεται διαμένουν αρκετοί στην Άνδρο μόνιμα (189 το 2001), δεν φαίνεται να έχουν έντονη κοινωνική ζωή και πιθανά λείπουν τους περισσότερους μήνες από το νησί. Τα τελευταία δέκα χρόνια έχουν σχηματιστεί στην Άνδρο κάποιοι νέοι οικισμοί χωρίς όμως λειτουργικές σχέσεις πέρα από τις χωρικές τους. Το μόνο που μπορεί να καταστήσει οικισμό αυτά τα κτίσματα που έχουν αναπτυχθεί σε διάφορες περιοχές τις Άνδρου είναι η χωρική εγγύτητα τους. Αυτά τα κτίσματα ανήκουν σε αλλοδαπούς της Α' ομάδας που έχουν αποικήσει μερικά όμορφα κομμάτια με αυτόν τον τρόπο της υπαίθριας Άνδρου. Οι ίδιοι δεν συμμετέχουν στα κοινά και δεν συναναστρέφονται με τους Έλληνες του νησιού. Εδώ είναι και άλλη μία ιδιαιτερότητα της Άνδρου, στα άλλα νησιά της χώρας οι αλλοδαποί της Α' ομάδας εργάζονται ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες σε ξενοδοχεία ή άλλες τουριστικές επιχειρήσεις και αποτελούν ζωτικό κομμάτι της εκάστοτε τοπικής κοινωνίας, στην Άνδρο δεν έχουν ενσωματωθεί στην τοπική κοινωνία. Πέραν αυτού η έρευνα έγινε στο Δ. Άνδρου που μετρά και τους λιγότερους μετανάστες από την ομάδα Α' (μόλις 49)

Λόγω του ότι η κατάσταση ήταν γνωστή εκ προοιμίου το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε ώστε να απευθύνεται σε οικονομικούς μετανάστες (αλλοδαπούς της Β' και Γ' ομάδας) και κυρίως σε Αλβανούς αφού αποτελούσαν το 93% των οικονομικών μεταναστών στο Δ. Άνδρου το 2001.

Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν στο Δ. Άνδρου, ο αριθμός που απάντησε συνολικά στα ερωτηματολόγια είναι **54. 49** άνδρες αλλά και **5** γυναίκες, **48** από την Αλβανία κατά κύριο λόγο αλλά και **6** από την Πολωνία, Γεωργία και Βουλγαρία. Το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε έτσι ώστε να συλλεχθούν πληροφορίες για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των μεταναστών, τις συνθήκες διαβίωσης τους, την γνώμη τους για τις κοινωνικές καταστάσεις στην Ελλάδα και την χώρα τους καθώς και τα σχέδια τους για το μέλλον.

Το ερωτηματολόγιο είναι χωρισμένο σε 8 ενότητες. Η πρώτη ενότητα αφορά τα γενικά στοιχεία. Αποτυπώνεται η εθνικότητα, η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, το επίπεδο εκπαίδευσης και η γνώση ελληνικών του κάθε ερωτούμενου καθώς και δύο συμπληρωματικά ερωτήματα όσο αφορά την οικογενειακή κατάσταση. Η δεύτερη ενότητα αφορά την διαδικασία της μετανάστευσης και αποτυπώνει τη διάρκεια διαμονής του μετανάστη στην Ελλάδα και στην Άνδρο καθώς και τα κίνητρα του μετανάστη που τον ώθησαν να επιλέξει την Ελλάδα και το νησί της Άνδρου συγκεκριμένα. Η τρίτη ενότητα ρωτά τον αλλοδαπό αν έχει κάνει αίτηση νομιμοποίησης και αν ναι πότε. Η τέταρτη περιέχει ερωτήσεις σχετικές με το επάγγελμα του ερωτώμενου και πιο συγκεκριμένα εκτός του τι επαγγέλλεται και τη θέση του στο επάγγελμα ρωτά τον βαθμό ικανοποίησης του, το επάγγελμα του πίσω στην πατρίδα, το αν έμαθε κάποια δουλειά στην Ελλάδα καθώς και το αν είναι ασφαλισμένος. Η πέμπτη ενότητα αφορά την κατοικία και τις παροχές που διαθέτουν οι ερωτούμενοι σε αυτή. Η έκτη αφορά οικονομικά στοιχεία και έχει ερωτήσεις για το αν τα χρόνια που ο ερωτώμενος μένει στην Ελλάδα έχει κάνει επενδύσεις στη χώρα του ή εδώ. Οι δυο τελευταίες ενότητες παρουσιάζουν και το μεγαλύτερο ενδιαφέρον, η έβδομη αφορά κοινωνικά θέματα, από το αν τα παιδιά των αλλοδαπών αντιμετωπίζουν προβλήματα στο σχολείο η εκτός αυτού, το τι γλώσσα μιλούν τα παιδιά, μέχρι και αν θεωρούν ότι οι Έλληνες παίρνουν τα ίδια λεφτά με τους μετανάστες για την ίδια δουλειά, το αν υπάρχει κάποιο μέρος που συχνάζουν, αν πιστεύουν ότι οι μετανάστες αλληλοϋποστηρίζονται, τι πιστεύουν ότι είναι σημαντικό να διατηρήσουν από την κουλτούρα τους και τέλος αν έχουν Έλληνες φίλους και με ποιους συναναστρέφονται τον ελεύθερο

τους χρόνο. Τέλος η όγδοη ενότητα αφορά τα σχέδια των μεταναστών για το μέλλον. Αν πιστεύουν ότι η κατάσταση στη χώρα τους θα βελτιωθεί, αν σχεδιάζουν να επιστρέψουν, το τι θα κάνουν όταν επιστρέψουν, το τι θα ήθελαν να κάνει το ελληνικό κράτος για αυτούς και τέλος το κατά πόσο τους έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την διεξαγωγή της έρευνας είναι αφ' ενός χρήσιμα γιατί οι μετανάστες της Άνδρου απαντούν σε ερωτήματα που δεν τους έχουν ξαναγίνει (καθώς η απογραφή πληθυσμού που γίνεται κάθε δέκα χρόνια δεν ενδιαφέρεται για περαιτέρω στοιχεία πέρα των δημογραφικών) και αφ' εταίρου είναι ασφαλή γιατί παρότι δεν έγινε η διαδικασία κάποιας δειγματοληψίας με βάση τα συνολικά στοιχεία του 2001 ρωτήθηκε το **14,6%** των Άλβανών του Δ. Άνδρου, το **14,6%** των αλλοδαπών της Β' ομάδας του Δ. Άνδρου και το **13,4%** των αλλοδαπών του Δ. Άνδρου. Οπότε τα συμπεράσματα που θα προκύψουν από την ακόλουθη ανάλυση των ερωτηματολογίων θα είναι 'ασφαλή' για να γενικευτούν τουλάχιστον για το Δ. Άνδρου. Λόγο των πολλών αναχωρήσεων μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης (που δυστυχώς δεν μπορούν κάπως να αποτυπωθούν) και καθώς πιθανότατα αυτοί που έφυγαν από το 2001 μέχρι σήμερα είναι περισσότεροι από αυτούς που εγκαταστάθηκαν στην Άνδρο από το 2001 μέχρι σήμερα, τα ποσοστά των ερωτηθέντων στον συνολικό αλλοδαπό πληθυσμό και τις επιμέρους ομάδες (Άλβανοί, ομάδα Β') ίσως είναι ακόμα μεγαλύτερα από το προαναφερθέντα.

Πολλοί από τους ερωτηθέντες εντοπίστηκαν σε ένα καφενείο που έχει ένας αλλοδαπός και είναι τόπος συγκέντρωσης. Άλλοι εντοπίστηκαν στις δουλειές τους. Μεγάλη συμβολή είχε συγγενής του ερευνητή που εργάζεται στις κατασκευές και τον έφερε σε επαφή με τους αλλοδαπούς πείθοντας ταυτόχρονα κάποιους τους αλλοδαπούς, που είχαν αμφιβολίες, να συμμετέχουν στην έρευνα. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν τις τελευταίες μέρες του Απριλίου αλλά κατά κύριο λόγο το Μάιο του 2009.

3.2 Ανάλυση των συλλεχθέντων δεδομένων

3.2.1. Το προφίλ των ερωτώμενων

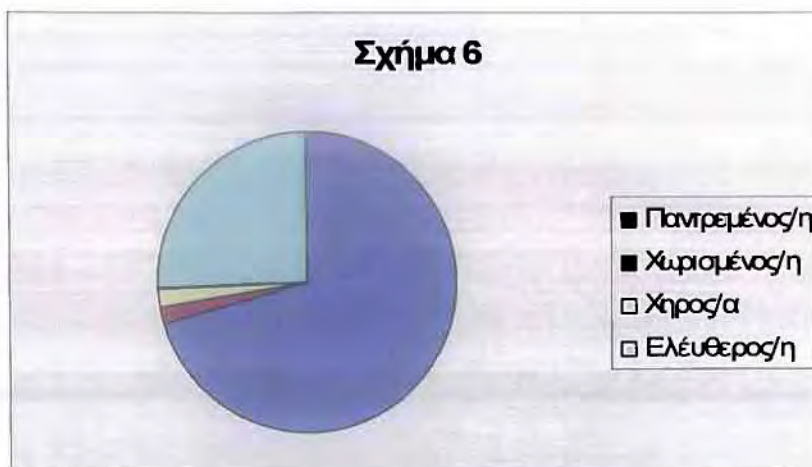
Η εθνικότητες των ερωτηθέντων έχουν ως εξής: **48** Αλβανοί, **1** Βούλγαρος, **2** Γεωργιανοί και **3** Πολωνοί αποτέλεσαν το δείγμα μας. Σε σχέση με την ομαδοποίηση που έχουμε κάνει παραπάνω, έχουμε **49** άτομα λοιπόν από την ομάδα Β' και **5** από την ομάδα Γ'. Οι ερωτηθέντες όπως προαναφέρθηκε κατοικούν όλοι στο Δ. Άνδρου. Οι **49** είναι άνδρες και μόλις οι **5** γυναίκες. Από τις γυναίκες οι **4** είναι από την Αλβανία και η μία από τη Γεωργία. Οι ηλικίες τους φαίνονται ανά δεκαετία στο παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 16: Ηλικιακή κατανομή ερωτηθέντων

Ηλικιακές Ομάδες	Άνδρες	Άνδρες %	Γυναίκες	Γυναίκες %	Σύνολο
0-9	0	0,00	0	0,00	0
10-19	1	1,85	0	0,00	1
20-29	19	35,19	1	1,85	20
30-39	16	29,63	1	1,85	17
40-49	8	14,81	3	5,56	11
50-59	4	7,41	0	0,00	4
60-69	1	1,85	0	0,00	1
70-79	0	0,00	0	0,00	0
80+	0	0,00	0	0,00	0
Σύνολο	49	90,74	5	9,26	54

Πηγή: Επιτόπια έρευνα Απρίλιος- Μάιος 2009, ίδια επεξεργασία

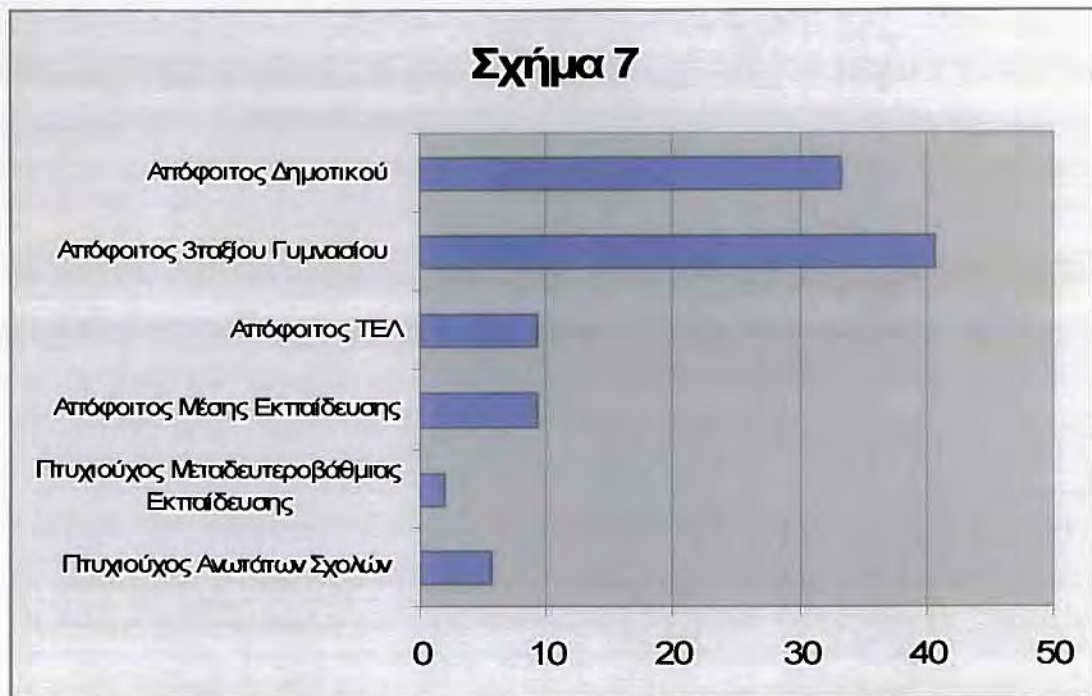
Παντρεμένοι είναι οι **38**, δηλαδή το **70%** των ερωτηθέντων. Ένας είναι χωρισμένος, ένας χήρος και οι **14 (26%)** είναι ελεύθεροι.

Πηγή: Επιτόπια έρευνα Απρίλιος- Μάιος 2009, Ιδία επεξεργασία

Οι **38 (70%)** μένουν με την οικογένεια τους και οι **16 (30%)** χωρίς. Βλέπουμε πως οι Αλβανοί (που είναι και η πλειοψηφία των ερωτηθέντων) ακόμα και αν μετανάστευσαν μόνοι τους στην Ελλάδα, αργότερα έφεραν την οικογένεια τους ή έκαναν όσο είναι στην Ελλάδα οικογένεια. Από αυτούς που δεν μένουν μαζί με την οικογένεια τους κανένας από τους **16** δεν είπε το λόγο (**3** απάντησαν άστοχα ότι είναι στην πατρίδα ` άστοχα γιατί η ερώτηση δεν ήταν που είναι αλλά για ποιο λόγο δεν μένετε μαζί). Επίσης στην ερώτηση: Σκέφτεστε να τη φέρετε μόνιμα στην Ελλάδα μαζί σας; Από τους **16** ερωτηθέντες οι **4** απάντησαν ναι (και οι **4** παντρεμένοι), οι **6** όχι (**3** παντρεμένοι, **3** ελεύθεροι) και **6** δεν απάντησαν ή δεν ήξεραν (**5** ελεύθεροι, **1** χωρισμένος).

Στο επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων αν και παρουσιάζεται συγκέντρωση σε δύο κατηγορίες (απόφοιτοι 3τάξιου Γυμνασίου και απόφοιτοι δημοτικού) βλέπουμε ότι υπάρχουν και πτυχιούχοι ανώτατων σχολών. Συγκεκριμένα **3** πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών, ένας πτυχιούχος μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, **5** απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης, **5** απόφοιτοι τεχνικού επαγγελματικού λυκείου, **22** απόφοιτοι 3τάξιου Γυμνασίου (**40,7%**) και **18** απόφοιτοι δημοτικού (**33%**, ο ένας διευκρίνισε ότι τέλειωσε το δημοτικό στην Ελλάδα). Στο σχήμα φαίνονται τα % του κάθε επιπέδου.

Πηγή: Επιτόπια έρευνα Απρίλιος- Μάιος 2009, Ιδία επεξεργασία

Η επόμενη ερώτηση είχε τρία σκέλη και αφορούσε την γνώση ελληνικών. Οι απαντήσεις φαίνονται στον επόμενο πίνακα:

Πίνακας 17: Γνώση ελληνικών ερωτηθέντων

	Άριστα	Πολύ καλά	Καλά	Αρκετά καλά	Άσχημα	Σχεδόν καθόλου
Ομιλία	5	15	23	9	2	0
Διάβασμα	1	10	17	16	7	3
Γράψιμο	1	4	12	7	14	16

Πηγή: Επιτόπια έρευνα Απρίλιος- Μάιος 2009, ίδια επεξεργασία

Να σημειωθεί ότι κάποιοι από τους αλλοδαπούς, επέμεναν να πάρουν το ερωτηματολόγιο να το συμπληρώσουν μόνοι τους, γεγονός που φανερώνει τη γνώση των ελληνικών τους αλλά και το πόσο υποκειμενικό είναι το παραπάνω ερώτημα αφού κάποιοι από αυτούς απάντησαν ότι γνωρίζουν τα ελληνικά καλά και όχι πολύ καλά ή άριστα.

3.2 Μετανάστευση

Για τη μετανάστευση η πρώτες ερωτήσεις αφορούν τα χρόνια διαμονής σε Ελλάδα και Άνδρο και το αμέσως επόμενο κομμάτι τη χρονιά που ήρθαν πρώτη φορά Ελλάδα και Άνδρο. Η δεύτερη ερώτηση σε συνδυασμό με την πρώτη σκοπεύει να δείξει αν οι αλλοδαποί εγκαταστάθηκαν την πρώτη φορά που ήρθαν στην Ελλάδα. Από τις απαντήσεις προέκυψε ότι μόλις δύο από τους ερωτηθέντες δεν εγκαταστάθηκαν αμέσως, αλλά μετά από δύο χρόνια. Όσο αφορά τις απαντήσεις καθεαυτού όπως είναι φυσικό παρουσιάζουν

μεγάλη διασπορά καθώς οι μετανάστες είναι εγκατεστημένοι μεταξύ του 1990 ως σήμερα. Ο μέσος όρος διαμονής στην Ελλάδα είναι τα 12 χρόνια και αφού οι δύο που εγκαταστάθηκαν δύο χρόνια μετά δεν επηρεάζουν αρκετά το μέγεθος η χρονιά που ήρθαν πρώτη φορά στην Ελλάδα, ως μέσος όρος προκύπτει το 1997. Στην ίδια ερώτηση αλλά για την Ανδρο ο μέσος όρος διαμονής είναι τα 11 χρόνια και χρονιά που ήρθαν πρώτη φορά το 1998. Να σημειωθεί ότι το **37% (20/54)** των ερωτηθέντων ήρθαν στην Ελλάδα την πρώτη πενταετία. Αυτό σε συνδυασμό με τα 12 χρόνια διαμονής (μέσο όσο), μας δείχνει ότι η κατάσταση με τους αλλοδαπούς τουλάχιστον στην Ανδρο είναι παγιωμένη, η κοινωνία (η πλειοψηφία της) τους έχει δεχτεί, οι αλλοδαποί ενσωματώθηκαν, γι' αυτό και το **70%** ζει με την οικογένεια τους ή είναι παντρεμένοι (ακόμα και αυτοί που όταν ήρθαν ήταν ελεύθεροι φυσιολογικό είναι μέσα στα 12 αυτά χρόνια να έχουν φτιάξει οικογένειες).

Οι επόμενες ερωτήσεις αφορούν το πώς αποφάσισαν να έρθουν στην Ελλάδα και πως στην Ανδρο για πρώτη φορά. Για το πώς αποφάσισαν να έρθουν στην Ελλάδα οι απαντήσεις είναι οι εξής: **31 (57%)** απάντησαν ότι ήταν εδώ κάποιος συγγενής, **13 (24%)** κάποιος από το ίδιο χωριό, **4 (7%)** ότι είναι κοντά στη χώρα μου, **2 (4%)** ότι είναι εύκολο να περάσεις τα ελληνικά σύνορα, **1 (2%)** ότι μιλούσε ήδη τη γλώσσα, **7 (13%)** ότι είχε πληροφορίες για κάποιο επάγγελμα, **4 (7%)** ότι είχαν πληροφορίες για τη ζωή εδώ και **1 (2%)** είπε ότι ο λόγος ήταν άλλος αλλά δεν διευκρίνισε ποιος. Κάποιοι απάντησαν περισσότερους από ένα λόγο αλλά η συντριπτική πλειοψηφία φαίνεται ότι ακολούθησαν κάποιον εδώ στην Ελλάδα. Δεν είναι τυχαίο ότι το μεγαλύτερο ποσοστό Αλβανών που διαμένουν στην Ανδρο είναι από το Μπεράτ μια κωμόπολη της Αλβανίας η οποία είναι και διεθνές μνημείο της UNESCO. Αυτό φαίνεται και στους λόγους εγκατάστασης στην Ανδρο. **37 (69%)** απάντησαν ότι ήταν εδώ κάποιος συγγενής, **11 (20%)** ότι ήταν εδώ κάποιος από το ίδιο χωριό, **2 (4%)** ότι ήταν κάποιος φίλος από την πατρίδα, 3 ότι ήταν κάποιος Έλληνας φίλος που με βοήθησε και τέλος **11 (20%)** ότι είχαν δουλειά εδώ. Μπορούμε λοιπόν με τις μέχρι τώρα απαντήσεις των ερωτηθέντων να δούμε τη διαδρομή του μετανάστη στην Ανδρο ή πιο σωστά του μετανάστη που ξεκινάει από την Αλβανία και φτάνει στην Ανδρο όπου και εγκαθίσταται καθώς και τη μετέπειτα πορεία του. Αυτό το μέσο δείγμα μετανάστη αν έπρεπε να πει την ιστορία του σε 5 γραμμές, όπως διαμορφώνεται η κατάσταση από τις ως τώρα

απαντήσεις μάλλον θα έλεγε τα εξής: «Πρώτα μετανάστευσε κάποιος φίλος/συγγενής/συχωριανός στην Ελλάδα και στην Ανδρο ειδικά, αυτός μου περιέγραψε τις συνθήκες, μου βρήκε ένα επάγγελμα να αρχίσω, σε πολλές περιπτώσεις με κάλεσε να μείνω μαζί του ώστε να μειώσουμε τα έξοδα. Αργότερα που προσαρμόστηκα έμεινα μόνος μου και βρήκα ένα επάγγελμα εγώ σε συγγενή μου ή στη γυναίκα μου και ήρθε από την Αλβανία και μείναμε μαζί».

3.3 Νομιμοποίηση

Από τους **54** ερωτηθέντες οι **51 (94%)** έχουν κάνει αίτηση για νομιμοποίηση, ενώ ο ένας που είναι από την Πολωνία ήρθε μετά το 2004 που η Πολωνία έγινε μέλος της ευρωπαϊκής ένωσης και ήρθε ως πολίτης της ενωμένης Ευρώπης. Τα έτη που οι ερωτηθέντες έκαναν αίτηση για νομιμοποίηση είναι τα εξής: **2** το 1995, **17** το 1998, **2** το 1999, **7** το 2000, **11** το 2001, **4** το 2003, **3** το 2004, **1** το 2005, **3** το 2006 και τέλος **1** το 2009. Φαίνεται ότι ο μετανάστης επιθυμεί τη νομιμοποίηση του και έχει κάνει τις απαραίτητες ενέργειες για αυτήν.

3.4 Εργασία

Για να μελετήσουμε τη επαγγελματική δομή των ερωτηθέντων βάλουμε στο ερωτηματολόγιο ερωτήσεις για τον επαγγελματικό κλάδο των ερωτηθέντων καθώς και για τη θέση στο επάγγελμα τους. Χρησιμοποιήθηκε η κατανομή των κλάδων της ΕΣΥΕ που είδαμε και στο παραπάνω κεφάλαιο για τα επαγγέλματα στην ανάλυση της απογραφής του 2001. Από τους ερωτηθέντες **1 (2%)** ασχολείται στη γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία ή αλιεία, **1 (2%)** στα ορυχεία, λατομεία, μεταποιητικές βιομηχανίες, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος και

νερού, **44 (81%)** στις κατασκευές, **2 (4%)** στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο, μεταφορές και επικοινωνίες, **1 (2%)** στα ξενοδοχεία και εστιατόρια, **3 (6%)** σε δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών και **2 (4%)** κάνουν άλλο επάγγελμα. Ο ένας έχει καφενείο ενώ ο άλλος κάνει ότι δουλεία βρει χωρίς να ανήκει συγκεκριμένα σε κάποια από τις παραπάνω κατηγορίες. Οι πέντε γυναίκες κάνουν τα εξής επαγγέλματα: οι μία σε ξενοδοχεία και εστιατόρια, η άλλη σε χονδρικό εμπόριο και οι άλλες τρεις σε δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών. Το ποσοστό των ερωτηθέντων ανδρών που δουλεύει στις κατασκευές φτάνει το **90%**. Το ποσοστό είναι μεγάλο αλλά δεν αλλοιώνει τα αποτελέσματα της έρευνας. Στην απογραφή του 2001 στο Δ. Άνδρου σημειώθηκε η μεγαλύτερη συγκέντρωση αλλοδαπών στις κατασκευές. Συγκεκριμένα το **71,05%** της Β' ομάδας (άνδρες και γυναίκες) εργαζόταν στις κατασκευές. Δεν είναι υπερβολικό λοιπόν ότι το **90%** των ερωτηθέντων ανδρών εργάζεται σε αυτόν τον κλάδο.

Όσο αφορά τη θέση στο επάγγελμα από τους ερωτηθέντες **8 (15%)** είναι εργοδότες και όλοι τους είναι πάνω από δέκα χρόνια στην Ελλάδα. Αυτό το απόλυτο νούμερο (οχτώ) αν συγκριθεί με το νούμερο των αλλοδαπών εργοδοτών το 2001 δείχνει την επαγγελματική ανέλιξη των αλλοδαπών. Το 2001 από το σύνολο αλλοδαπών στο σύνολο του νησιού υπήρχαν μόλις **13** εργοδότες. Από αυτούς οι **9** ήταν προερχόμενοι από τις ανεπτυγμένες χώρες, δηλαδή είχαμε μόλις **4** εργοδότες από την Β' και Γ' ομάδα. Στο Δ. Άνδρου (όπου συμπληρώθηκαν όλα τα ερωτηματολόγια) δε, από τους **202** οικονομικά ενεργούς αλλοδαπούς Β' και Γ' ομάδας μόλις ένας ήταν το 2001 εργοδότης (**0,5% -> 1/202**). Μέσα σε 7 χρόνια σε σύνολο **54** οικονομικά ενεργών μεταναστών Β' και Γ' ομάδας έχουμε **8** εργοδότες (**14,8% -> 8/54**). Το ποσοστό πραγματικά εκτοξεύθηκε και δείχνει ότι η επαγγελματική ανέλιξη είναι ραγδαία. Οι υπόλοιποι **46** ερωτηθέντες είναι κατανομημένοι στις θέσεις στο επάγγελμα ως εξής: **6** αυτοαπασχολούμενοι, **13** μισθωτοί, **26** μισθωτοί ημερομίσθιοι και **1** βοηθός σε οικογενειακή επιχείρηση (η γυναίκα που δουλεύει σε ξενοδοχεία, εστιατόρια. Οι υπόλοιπες γυναίκες, **3** μισθωτές και **1** μισθωτή ημερομίσθια). Με τον ίδιο τρόπο που είδαμε τους εργοδότες το 2001 βλέπουμε ότι στο Δ. Άνδρου το 2001 ήταν **15** αυτοαπασχολούμενοι. Άρα το 2001 είχαμε **7% (15/202)** των

οικονομικά ενεργών αυτοαπασχολούμενους, ενώ εν έτη 2009 το ποσοστό έχει γίνει **11% (6/54)**, γεγονός που επιβεβαιώνει τα προηγούμενα περί ανόδου των μεταναστών στην επαγγελματική ζωή. Η επόμενη ερώτηση εξετάζει το πόσο ικανοποιημένοι είναι οι ερωτηθέντες από τη δουλειά τους. **16** απάντησαν ότι είναι πολύ ικανοποιημένοι. Επιβεβαίωση των προηγούμενων είναι ότι από τους **16**, πάνω από δέκα χρόνια στο νησί είναι οι **13**. Αρκετά ικανοποιημένοι από τη δουλειά τους είναι οι **18**, μέτρια οι **16** ενώ λίγο είναι μόλις **4** εκ των οποίων οι **3** είναι στην Ελλάδα λιγότερο από 5 χρόνια. Μετά τη δεύτερη συνέντευξη ένας μετανάστης τόνισε ότι κάνει και δεύτερη δουλειά και έτσι στα επόμενα ερωτηματολόγια προστέθηκε και αυτό το ερώτημα στο οποίο απάντησαν καταφατικά οι **12 (22%)** ερωτηθέντες, αρνητικά οι **40 (74%)** ενώ **2** δεν απάντησαν (ο ένας είναι ο πρώτος που δεν ερωτήθηκε). Στην ερώτηση τι δουλειά κάνατε στη χώρα σας **5 (9%)** άτομα μας απάντησαν ότι έκαναν την ίδια που κάνουν εδώ, **9 (17%)** άτομα ότι έκανα κάποια άλλη, **3 (6%)** δεν δούλευαν ενώ **6 (11%)** δεν απάντησαν. Αυτοί που δε δούλευαν δεν πρέπει να οδηγήσουν σε κάποιο λάθος συμπέρασμα για την ανεργία πιθανά στην Αλβανία. Εν μέρει οφείλεται στο νεαρό της ηλικίας των αλλοδαπών όταν ξεκίνησαν το ταξίδι της μετανάστευσης. Στη συνέχεια ερωτήθηκαν αν έμαθαν κάποια δουλειά στην Ελλάδα και αν ναι τι δουλειά. **41 (76%)** άτομα απάντησαν ότι έμαθαν κάποια δουλειά, **8 (15%)** πως δεν έμαθαν και **5 (9%)** δεν απάντησαν. Και οι **41** που απάντησαν καταφατικά έμαθαν την δουλειά που εξασκούσαν τη στιγμή που ερωτήθηκαν. Οι δύο τελευταίες ερωτήσεις στην συγκεκριμένη ενότητα αφορούν την ασφάλιση. Οι **51** από τους **54 (94%)** είναι ασφαλισμένοι, **44 (86%)** στο ΙΚΑ και **7 (14%)** στον ΟΓΑ.

3.5 Κατοικία

Στην ενότητα αυτή όπως είπαμε στην εισαγωγή του κεφαλαίου ασχολούμαστε με τον τύπο κατοικίας των ερωτηθέντων καθώς και με τις ανέσεις που διαθέτουν στο σπίτι τους. **41 (76%)** λοιπόν μας απάντησαν ότι κατοικούν σε διαμέρισμα και **13 (14%)** σε σπίτι (μια γυναίκα κατοικεί εσωτερική στην εργασία της). Και οι **54** ερωτηθέντες έχουν τηλεόραση σπίτι τους, οι **46**

VRC/DVD, οι **46** πλυντήριο, οι **36** Hi-Fi, οι **16** υπολογιστή και οι **42** δορυφορική κεραία. Βλέπουμε υψηλό αριθμό αυτών που έχουν δορυφορική κεραία αλλά αυτό συμβαίνει γιατί έτσι δίνεται στους μετανάστες η δυνατότητα να παρακολουθούν προγράμματα από τη χώρα τους. Επίσης πρέπει να υπογραμμισθεί ότι από τους **13** που μένουν σε σπίτι και όχι διαμέρισμα οι **8** διαθέτουν όλα τα κομφορ που αναφέρθηκαν. Σε αυτή την ενότητα έγινε εμφανές η βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των αλλοδαπών στην Άνδρο.

3.6 Οικονομικά

Στη συνέχεια εξετάσαμε αν οι αλλοδαποί έχουν κάνει επενδύσεις στην Ελλάδα και στη χώρα τους. **7 (13%)** έχουν κάνει επενδύσεις στην Ελλάδα ενώ η μεγάλη πλειοψηφία όχι. Και οι **7** που έχουν επενδύσει εδώ είναι στην Άνδρο πάνω από 12 χρόνια. Ο **ένας** έχει αγοράσει γη, **ένας** έχει αγοράσει γη και σπίτι, **ένας** σπίτι και μαγαζί και **4** αγόρασαν σπίτι. Ο ένας μας απάντησε δυσκολεύτηκε να επενδύσει καθώς αντιμετώπισε μεγάλη γραφειοκρατία ενώ οι άλλοι μας απάντησαν ότι δεν αντιμετώπισαν δυσκολίες. Στη χώρα τους επενδύσεις έχουν κάνει ακριβώς οι μισοί. **25** έκτισαν/επισκέυασαν ή αγόρασαν σπίτι, **ένας** αγόρασε γη και άλλος **ένας** αγόρασε αγροτικό εξοπλισμό. Όσο αφορά κινητές επενδύσεις **20** δεν έχουν κάνει, **28** έχουν αυτοκίνητο, **3** έχουν μηχανάκι, **2** έχουν μηχανάκι και αυτοκίνητο και **ένας** μας είπε ότι έχει δύο αυτοκίνητα!

3.7 Θέματα Κοινωνιολογικού ενδιαφέροντος

Στην ενότητα αυτή βλέπουμε το πόσο οι αλλοδαποί έχουν ενσωματωθεί στο περιβάλλον και τη γνώμη τους για θέματα κοινωνιολογικού ενδιαφέροντος. Στην ερώτηση για το αν πιστεύουν ότι οι Έλληνες παίρνουν ίδια λεφτά για την ίδια δουλειά με τους αλλοδαπούς οι **16 (30%)** μας απάντησαν ναι, οι **37 (69%)** μας απάντησαν όχι, όμως 3 από αυτούς μας είπαν το εκπληκτικό ότι οι αλλοδαποί παίρνουν περισσότερα από τους Έλληνες, ενώ

ένας δεν απάντησε στην ερώτηση. Η επόμενη ερώτηση είχε τα πιο πολλά υπό-ερωτήματα στο ερωτηματολόγιο. Η ερώτηση είναι αν οι αλλοδαποί έχουν παιδιά στην Ελλάδα μαζί τους. **29 (54%)** μας απάντησαν ναι και **25 (46%)** όχι. Στους 29 που απάντησαν ναι έγιναν και τα επόμενα ερωτήματα. Το πρώτο υπό-ερώτημα είναι τι γλώσσα μιλούν τα παιδιά σπίτι. **4 (14%)** μας είπαν ότι μιλούν τη μητρική τους, **6 (21%)** ότι μιλάν Ελληνικά, **4 (14%)** ότι μιλούν τη μητρική τους με λίγες ελληνικές λέξεις, **ένας (3%)** ότι μιλάν ελληνικά με λίγες λέξεις από τη μητρική τους, **13 (24%)** ότι μιλάν μισά- μισά και **ένας (3%)** μας είπε ότι το παιδί του είναι μικρό και δεν μιλάει ακόμα. Στην ερώτηση τι γλώσσα μιλούν τα παιδιά μεταξύ τους η πλάστιγγα σε σχέση με την προηγούμενη ερώτηση έγειρε υπέρ των ελληνικών. Συγκεκριμένα **3 (10%)** απάντησαν ότι μιλούν τη μητρική τους, **8 (28%)** ότι μιλούν ελληνικά, **5 (17%)** ότι μιλούν τη μητρική τους με λίγες ελληνικές λέξεις, και **12 (41%)** ότι μιλούν μισά-μισά. Των **24** τα παιδιά διδάσκονται σε ελληνικό σχολείο, ενώ στις άλλες **5** περιπτώσεις αυτό δεν συμβαίνει επειδή τα παιδιά είναι μικρά σε ηλικία (εκτός του ενός που είναι μεγάλα τα παιδιά). Στους 24 που έχουν τα παιδιά τους σε ελληνικό σχολείο έγινε η ερώτηση αν τα παιδιά αντιμετωπίζουν προβλήματα στο σχολείο. Οι **τρεις** απάντησαν ότι αντιμετωπίζουν προβλήματα (οι δύο μας είπαν ότι αντιμετωπίζουν προβλήματα με τη γλώσσα και ο ένας δεν μας είπε), οι **20** απάντησαν ότι δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα και ο ένας δεν μας απάντησε. Στη συνέχεια αυτοί που έχουν παιδιά ερωτήθηκαν αν τα παιδιά τους αντιμετωπίζουν προβλήματα εκτός σχολείου αλλά κανένας δεν έδωσε καταφατική απάντηση. Για το αν τα παιδιά τους συναναστρέφονται με παιδιά από την Ελλάδα **μόνο ένας απάντησε αρνητικά** και σε αυτό το σημείο τέλειωσαν οι ερωτήσεις που απευθυνόταν σε αυτούς που έχουν παιδιά στην Ελλάδα. Στην ερώτηση αν υπάρχει κάποιο μέρος που συχνάζετε με τους συμπατριώτες σας **29 (54%)** απάντησαν πως ναι, οι **22 (41%)** όχι ενώ **3 (5%)** δεν απάντησαν. Πολλά ερωτηματολόγια έγιναν στο καφενείο που διατηρεί ο ένας από τους ερωτηθέντες και έτσι η απάντηση στην ερώτηση ήταν πασιφανή. Η επόμενη ερώτηση ήταν αν οι ερωτηθέντες πιστεύουν ότι οι μετανάστες αλληλοϋποστηρίζονται και **33 (61%)** μας απάντησαν καταφατικά, **17 (32%)** αρνητικά και **4 (7%)** δεν μας απάντησαν. Στο επόμενο μέρος ζητήθηκε από τους ερωτηθέντες να μας πουν τι πιστεύουν ότι είναι σημαντικό να διατηρήσουν αυτοί και τα παιδιά τους από την κουλτούρα τους. Οι απαντήσεις φαίνονται στο επόμενο πίνακάκι

Πίνακας 18: Αυτά που πιστεύουν οι ερωτηθέντες ότι είναι σημαντικό να διατηρήσουν από την κουλτούρα τους

	Ναι	Όχι	Δεν απαντώ
Γλώσσα	52	0	2
Θρησκεία	38	1	15
Τα έθιμα της πατρίδας	52	0	2
Τη μουσική και τα τραγούδια του τόπου μου	46	0	8
Το όνομα μου	15	1	38

Πηγή: Επιτόπια έρευνα Απρίλιος- Μάιος 2009, Ιδία επεξεργασία

Φαίνεται ότι προτεραιότητα είναι η διατήρηση της γλώσσας τους και των εθίμων τους, ενώ σε δεύτερη μοίρα περνάν η μουσική και τα τραγούδια του τόπου τους. Μετά είναι η θρησκεία τους (κάποιοι που δεν απάντησαν είναι προφανώς χριστιανοί) και τέλος φαίνεται ότι λίγο τους απασχολεί η διατήρηση του ονόματος τους (οι περισσότεροι έχουν ελληνικά ονόματα). Πρέπει να αναφερθεί ότι ένας είπε να διατηρήσουμε ότι θέλουν τα παιδιά. Οι τελευταίες ερωτήσεις της ενότητας έχουν να κάνουν με το ποιους κυρίως συναναστρέφονται οι αλλοδαποί τον ελεύθερο χρόνο τους και με το αν έχουν Έλληνες φίλους. Οι **18 (33%)** μας είπαν ότι συναναστρέφονται κυρίως ανθρώπους από την πατρίδα τους, **ένας (2%)** μας είπε ότι συναναστρέφεται κυρίως Έλληνες και **35 (65%)** μας είπαν με όλους. Οι **10 (19%)** έχουν πολλούς φίλους, οι **35 (65%)** λίγους και οι **9 (16%)** δεν έχουν Έλληνες φίλους. Οι αλλοδαποί μπορούμε να πούμε ότι έχουν ενσωματωθεί στην τοπική κοινωνία. Τα παιδιά τους δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα, ενώ αν και έχουν κάποιο στέκι δεν υπάρχει γκετοποίηση αφού συναναστρέφονται εξίσου με Έλληνες και αλλοδαπούς.

3.8 Σχέδια για το μέλλον

Στην τελευταία αυτή ενότητα ασχολούμαστε με τα σχέδια των αλλοδαπών για το μέλλον. Η ερώτηση για το αν πιστεύουν οι ερωτηθέντες αν η κατάσταση στη χώρα τους έχει βελτιωθεί και αν όχι τότε παρουσιάζει μεγάλη διασπορά απαντήσεων. **8 (15%)** μας είπαν ότι θα βελτιωθεί σύντομα ή ότι έχει ήδη

βελτιωθεί, **22 (41%)** μας είπαν ότι θα βελτιωθεί τα επόμενα 5 χρόνια, **18 (32%)** μας είπαν ότι θα βελτιωθεί τα επόμενα 10 χρόνια, **2 (4%)** μας είπαν τα επόμενα 20, **2 (4%)** ότι αμφιβάλλουν ενώ **2 (4%)** δεν απάντησαν.

Στην ερώτηση αν σχεδιάζουν να επιστρέψουν στη χώρα τους **27 (50%)** μας είπαν ναι, **11 (20%)** όχι και **16 (30%)** εν ήξεραν, Ενδιαφέρον έχει να δούμε τι απάντησαν κάποιες 'κατηγορίες' ερωτώμενων. Από τους **7** που έχουν κάνει επενδύσεις στην Ελλάδα οι **6** δεν σχεδιάζουν να επιστρέψουν ενώ ο ένας δεν γνωρίζει. Βλέπουμε ότι η ιδιοκτησία έχει δέσει τους αλλοδαπούς με τη χώρα μας. Από τους **29** που έχουν παιδιά στην Ελλάδα οι **9** θέλουν να επιστρέψουν, οι **8** δεν θέλουν και οι **12** δεν ξέρουν. Πιθανώς κάποιιοι από αυτούς που δεν ξέρουν θα αποφασίσουν στο μέλλον σε συνάρτηση με τις επιθυμίες και τις ανάγκες των παιδιών τους. Βλέπουμε ότι και τα παιδιά δένουν τους αλλοδαπούς με την χώρα που τους φιλοξενεί αφού από αυτούς που δεν έχουν παιδιά οι **18** σχεδιάζουν να επιστρέψουν, **3** μόλις σχεδιάζουν να μείνουν εδώ και **4** δεν ξέρουν. Από τους αλλοδαπούς που δεν έρχονται από την Αλβανία οι πέντε από τους έξι είπαν ότι σχεδιάζουν να επιστρέψουν και μόλις ένας είπε ότι δεν ξέρει. Εδώ βλέπουμε μια πρώτη διαφοροποίηση των Αλβανών με τους άλλους αλλοδαπούς. Οι Αλβανοί μπορεί στην πλειοψηφία τους να θέλουν να επιστρέψουν, όμως αρκετοί είναι αυτοί που το αποκλείουν σε αντίθεση με τους άλλους αλλοδαπούς που επιθυμούν να επιστρέψουν.

Όσοι σχεδιάζουν να επιστρέψουν (απάντησαν και κάποιοι που δεν ήξεραν αν θα επιστρέψουν) ερωτήθηκαν πότε. Ένας μας απάντησε σε 2-5 χρόνια, έξι μας απάντησαν σε 5-10 και άλλος ένας μας είπε μετά από 10 χρόνια. Οι υπόλοιποι **19** (μαζί με **7** που δεν ήξεραν αν θα επιστρέψουν) μας απάντησαν ότι δεν ξέρουν πότε. Αυτοί πάλι που σχεδιάζουν να επιστρέψουν ερωτήθηκαν τι επάγγελμα σχεδιάζουν να κάνουν όταν επιστρέψουν. Οι **16** μας είπαν το ίδιο επάγγελμα που κάνουν στην Ανδρο (το ίδιο είπαν και **8** που δεν ήξεραν αν θα επιστρέψουν), **4** είπαν πως δεν θα εργάζονται στη χώρα τους όταν επιστρέψουν, **5** μας είπαν ότι δεν ξέρουν ενώ **ένας** μας απάντησε ότι θα ανοίξει κάποια επιχείρηση. **ένας** αρνήθηκε να απαντήσει.

Η προτελευταία ερώτηση της ενότητας και του ερωτηματολογίου ζητούσε από τους αλλοδαπούς να βάλουν τις προτεραιότητες τους για το τι θα ήθελαν να κάνει το ελληνικό κράτος για τους μετανάστες. Οι περισσότεροι, **36 (67%)** τον αριθμό θα ήθελαν σχολεία ώστε τα παιδιά να μαθαίνουν τη μητρική τους γλώσσα, αμέσως επόμενη προτεραιότητα είναι η λιγότερη γραφειοκρατία που θα την ήθελαν **30 (56%)** άτομα. **26 (48%)** θα ήθελαν ευκολότερες διαδικασίες για την απόκτηση ελληνικής υπηκοότητας, **21 (38%)** μεγαλύτερο σεβασμό από τις αρχές και την αστυνομία, **16 (30%)** δικαίωμα ψήφου στις τοπικές εκλογές, **13 (24%)** μεγαλύτερη πληροφόρηση για τα δικαιώματα των μεταναστών, **8 (15%)** μέτρα κατά του ρατσισμού, **7 (13%)** δωρεάν μαθήματα ελληνικών για ενηλίκους, **6 (11%)** κυβερνητικά προγράμματα κατάρτισης ενώ κανένας δεν υποστήριξε ότι θα ήθελε τζαμιά ώστε να μπορούν οι μουσουλμάνοι να προσεύχονται. Ενδιαφέρον έχει πάλι να δούμε πως απάντησαν ορισμένες ομάδες ερωτηθέντων. Αρχικά οι έξι αλλοδαποί που δεν προέρχονται από την Αλβανία, και οι έξι ανέφεραν τη γραφειοκρατία, οι τρεις ανέφεραν τα κυβερνητικά προγράμματα κατάρτισης και είναι οι τρεις από τους έξι που αναφέρθηκαν σε αυτό και εδώ μπορούμε να δούμε μια άλλη διαφοροποίηση των Αλβανών με τους άλλους αλλοδαπούς. Είναι φυσιολογικό να μην αναφέρουν οι Αλβανοί κάτι τέτοιο καθώς οι περισσότεροι όταν ήρθαν στην Ελλάδα είχαν ήδη πληροφορίες για κάποια δουλειά από τον συγγενή ή το συγχωριανό τους που ήταν ήδη στην Ελλάδα. Οι τέσσερις ανέφεραν τα μαθήματα ελληνικών για ενηλίκους και είναι οι τέσσερις από τους μόλις επτά που το θίξαν. Αυτό συμβαίνει γιατί οι Αλβανοί όταν ήρθαν είχαν εδώ συγγενείς και γνωστούς και δεν είχαν ανάγκη τα ελληνικά άμεσα για να προσαρμοστούν, με τον καιρό όπως είδαμε έμαθαν καλά τη γλώσσα. Εν τω μεταξύ από τους άλλους τρεις που έθιξαν το θέμα οι δύο δεν θέλουν να επιστρέψουν και ο ένας δεν ξέρει. Στον επόμενο πίνακα βλέπουμε τι σχεδιάζουν να κάνουν (να μείνουν στην Ελλάδα ή να φύγουν) αυτοί που απάντησαν ότι θέλουν σχολεία για να μαθαίνουν τα παιδιά τη μητρική τους γλώσσα, ευκολότερες διαδικασίες για την απόκτηση ελληνικής υπηκοότητας και δικαίωμα ψήφου στις τοπικές εκλογές.

Πίνακας 19: Ποια είναι τα σχέδια σχετικά με το αν επιστρέψουν κάποτε αυτών που θα επιθυμούσαν από την Ελληνική πολιτεία, σχολεία για να μαθαίνουν τα παιδιά τη μητρική τους γλώσσα, ευκολότερες διαδικασίες για την απόκτηση ελληνικής υπηκοότητας και δικαίωμα ψήφου στις τοπικές εκλογές.

	Σκοπεύουν να επιστρέψουν στη χώρα τους	Δεν σκοπεύουν να επιστρέψουν στη χώρα τους	Δεν ξέρουν
Σχολεία για να μαθαίνουν τα παιδιά τη μητρική τους γλώσσα	17 από τους 27	7 από τους 11	12 από τους 16
Ευκολότερες διαδικασίες για την απόκτηση ελληνικής υπηκοότητας	12 από τους 27	6 από τους 11	8 από τους 16
Δικαίωμα ψήφου στις τοπικές εκλογές	5 από τους 27	6 από τους 11	5 από τους 16

Πηγή: Επιτόπια έρευνα Απρίλιος- Μάιος 2009, Ιδία επεξεργασία

Βλέπουμε ότι σχολεία για να μαθαίνουν τα παιδιά τη μητρική τους γλώσσα επιθυμούν οι περισσότεροι ανεξάρτητα τα σχέδια τους για το μέλλον. Ευκολότερες διαδικασίες για την απόκτηση ελληνικής υπηκοότητας θέλουν κυρίως αυτοί που δεν θέλουν να επιστρέψουν ή αυτοί που δεν ξέρουν, όπως και δικαίωμα ψήφου στις τοπικές εκλογές. Ειδικά από αυτούς που δεν σκοπεύουν αν επιστρέψουν η πλειοψηφία τους βάζει τα δύο τελευταία ζητήματα.

Ακολουθεί ο ίδιος πίνακας αλλά για αυτούς που έχουν παιδιά στην Ελλάδα.

Πίνακας 20: Ποια είναι τα σχέδια σχετικά με το αν επιστρέψουν κάποτε αυτών που έχουν παιδιά στην Ελλάδα και θα επιθυμούσαν από την Ελληνική πολιτεία, σχολεία για να μαθαίνουν τα παιδιά τη μητρική τους γλώσσα, ευκολότερες διαδικασίες για την απόκτηση ελληνικής υπηκοότητας και δικαίωμα ψήφου στις τοπικές εκλογές.

	Σκοπεύουν να επιστρέψουν στη χώρα τους	Δεν σκοπεύουν να επιστρέψουν στη χώρα τους	Δεν ξέρουν
Σχολεία για να μαθαίνουν τα παιδιά τη μητρική τους γλώσσα	9 από τους 9	5 από τους 8	10 από τους 12
Ευκολότερες διαδικασίες για την απόκτηση ελληνικής υπηκοότητας	6 από τους 9	4 από τους 8	7 από τους 12
Δικαίωμα ψήφου στις τοπικές εκλογές	2 από τους 9	6 από τους 8	4 από τους 12

Πηγή: Επιτόπια έρευνα Απρίλιος- Μάιος 2009, ίδια επεξεργασία

Και οι **9** που έχουν παιδιά στην Ελλάδα θέλουν σχολεία για να μαθαίνουν τα παιδιά τη μητρική τους γλώσσα. Συνολικά σχολεία θέλουν **24** από τους **29** που έχουν παιδιά στην Ελλάδα. Επίσης ευκολότερες διαδικασίες για την απόκτηση ελληνικής υπηκοότητας θέλουν οι **17** από τους **29**. Τέλος οι **12** από τους **16** που θέλουν δικαίωμα ψήφου στις τοπικές εκλογές έχουν παιδιά και οι **6** από αυτούς δεν σκοπεύουν να γυρίσουν.

Τέλος οι αλλοδαποί ερωτήθηκαν κατά πόσο τους έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση. Οι απαντήσεις ήταν διαφορετικές. Ομαδοποιημένες έχουν ως εξής:

- Αρκετά/πολύ : **21 (39%)**
- Λίγο : **16 (30%)**
- Καθόλου : **16 (30%)**
- Δεν απαντώ : **1 (1%)**

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύσαμε την επιτόπια έρευνα που κάναμε στην Άνδρο. Η έρευνα ανεξάρτητα από την ανάλυση της αποτέλεσε πολύτιμη εμπειρία για τον ερευνητή. Οι συνεντεύξεις και η ανάλυση των

ερωτηματολογίων ήταν τόσο σημαντικά όσο και η ανάγνωση της απογραφής, ο ανθρώπινος παράγοντας όμως κάνει τη συλλογή στοιχείων μέσω ερωτηματολογίων ξεχωριστή εμπειρία. Οι μετανάστες που συμμετείχαν στην έρευνα, ακόμα και αν αρχικά είχαν ενδοιασμούς, όταν τελικά το αποφάσισαν ήταν φιλικοί, μας απάντησαν σε ότι τους ρωτήσαμε και μας φάνηκαν ειλικρινείς, χωρίς να έχουν πρόβλημα να απαντήσουν σε κάποια ενότητα του ερωτηματολογίου. Υπάρχει όμως και η άλλη πλευρά του νομίσματος. Κάποιοι αρνήθηκαν να απαντήσουν ή μας απέφυγαν ευγενικά. Δυστυχώς δεν μετρήσαμε το μέγεθος αυτού του δείγματος από την αρχή της έρευνας αλλά δεν ήταν μεγάλο. Προσμετρώντας αυτό το μέγεθος μπορούμε να πούμε ότι ίσως κάποια συμπεράσματα να είναι παραπλανητικά. Αφενός από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων συμπεράναμε ότι οι Αλβανοί έχουν ενσωματωθεί. Ίσως να μην ισχύει απόλυτα αυτό δεδομένου ότι αυτοί που δεν δέχτηκαν να μας απαντήσουν ίσως να μην έχουν ενσωματωθεί. Είναι πιθανό αν μας απαντούσαν να άλλαζαν κάποια συνολικά δεδομένα, όπως τα χρόνια διαμονής στην Ελλάδα που θα μειωνόντουσαν καθώς αυτοί που δεν μας απάντησαν είναι λίγα χρόνια στην Ελλάδα και θα άλλαζε και η εικόνα στη γνώση ελληνικών (εμπειρική παρατήρηση) . Κρίσιμο είναι σε αυτό το σημείο να αναφερθεί ξανά η συμβολή του συγγενή του ερευνητή που εργάζεται στις κατασκευές. Χωρίς τη συμβολή του δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί η έρευνα σε τέτοια ένταση. Οι γνωριμίες του με πολλούς μετανάστες ήταν ευεργετική. Προσμετρώντας τα παραπάνω καταλήγουμε στο ίδιο συμπέρασμα, ότι οι Αλβανοί στην Άνδρο έχουν ενσωματωθεί. Σίγουρα δεν έχουν αφομοιωθεί ακόμα, καθώς κάτι τέτοιο θα πάρει πολλά χρόνια, αλλά μπορούμε να ισχυριστούμε και με τα στοιχεία από τα ερωτηματολόγια και εμπειρικά ότι οι Αλβανοί στην Άνδρο έχουν ενσωματωθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

Συμπεράσματα

Η μετανάστευση στην Ελλάδα αλλά και γενικότερα, είναι μια ρευστή διαδικασία και συνεπώς δεν προσφέρεται για ασφαλή και σίγουρα, όχι βεβιασμένα συμπεράσματα. Η Ελλάδα όπως είδαμε έχει πλέον ολοκληρώσει έναν μακροχρόνιο κύκλο, κατά τη διάρκεια του οποίου από χώρα εξαγωγής μεταναστών μετατράπηκε σε χώρα εισαγωγής και πλέον έχοντας ολοκληρώσει τη δημογραφική μετάβασή της δεν διαφέρει, με τις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες του σύγχρονου κόσμου (ειδικά με τις μεσογειακές χώρες οι ομοιότητες είναι πολλές).

Την τελευταία εικοσαετία, ένας μεγάλος αριθμός μεταναστών εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα. Με την εγκατάστασή τους αλλά και με την εργασία τους οι μετανάστες επηρέασαν τις εξελίξεις στη χώρα και η όλη διαδικασία αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα της χρονικής αυτής περιόδου. Το 2001 η απογραφή προσπάθησε να μετρήσει το μέγεθος του αλλοδαπού πληθυσμού, και ενώ μέχρι τότε οι επιστήμονες μιλούσαν με εκτιμήσεις κυρίως στηριζόμενοι πάνω στις αιτήσεις των αλλοδαπών για νομιμοποίηση, η απογραφή κατέγραψε 762.191 αλλοδαπούς. Οι περισσότεροι των οποίων είναι άνδρες (54,5%), Αλβανικής καταγωγής (57%), και σε παραγωγικές ηλικίες (80%). Η αγορά εργασίας, στο πέρασμα της πρώτης δεκαετίας ως χώρα εισαγωγής μεταναστών, άλλαξε και χρήζει μελέτης. Η οικονομική κρίση συγκεκριμένα ευθύνεται για τις νεότερες ανακατατάξεις, καθώς ενώ εκτιμήσεις πριν το ξέσπασμα της υπολόγιζαν τον αριθμό των αλλοδαπών σε 1.000.000 η κρίση οδήγησε σε ραγδαίες εξελίξεις. Πολλοί οικονομικοί μετανάστες άλλαξαν τόπο διαμονής και πολλοί επέστρεψαν στις πατρίδες τους. Δυστυχώς αυτά τα χρόνια δεν είδαμε την πολιτεία να ακολουθεί κάποια ενεργητική μεταναστευτική πολιτική παρά να αντιδρά καθυστερημένα σε καταστάσεις που είχαν παγιωθεί. Τελευταία το θέμα της μεταναστευτικής πολιτικής η ελληνική πολιτεία το έχει ανάγει σε θέμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ισχυριζόμενη ότι φυλάει τα νοτιοανατολικά σύνορα της. Όμως δυστυχώς και η

Ευρωπαϊκή Ένωση ως ενεργητική πολιτική θεωρεί το χτίσιμο αδιαπέραστων συνόρων, οικοδομώντας την Ευρώπη φρούριο, κλείνοντας έτσι την πόρτα σε ανθρώπους που αναζητούν μια ευκαιρία για να ζήσουν ή ακόμα και σε ανθρώπους που υπό συνθήκες τα ίδια τα ευρωπαϊκά κράτη τους έχουν ανάγκη.

Το πόσο ανάγκη τους έχουν τα κράτη το είδαμε στην περίπτωση της Άνδρου. Οι οικονομικοί μετανάστες που ήρθαν έγιναν εργατικά χέρια και μέσω αυτών ο κλάδος των κατασκευών γνώρισε άνθηση. Στην Άνδρο η μελέτη μας οδήγησε σε συμπεράσματα. Αφενός από την ανάλυση της απογραφής του 2001 και συγκεκριμένα των πληροφοριών που αφορούσαν δημογραφικά, εργασιακά και εκπαιδευτικά στοιχεία, και αφετέρου από τη σύσταση και ανάλυση ερωτηματολογίου που εξέταζε πέραν των προαναφερθέντων στοιχείων και κοινωνικά θέματα. Τα προφίλ των αλλοδαπών το οποίο προκύπτει από την ανάλυση εξελίσσεται και διαφέρει αυτό του 2001 από αυτό του 2009. Ας επιχειρήσουμε όμως να βάλουμε τα πράγματα σε μία σειρά. Για να μελετήσουμε τους αλλοδαπούς κρίθηκε απαραίτητο να τους χωρίσουμε σύμφωνα με τη χώρα προέλευσης τους αφού τα χαρακτηριστικά τους διαφέρουν σύμφωνα με αυτή. Έτσι για τις ανάγκες της εργασίας οι αλλοδαποί χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες, τους προερχόμενους από τις ανεπτυγμένες χώρες, τους προερχόμενους από τις βαλκανικές χώρες και τους προερχόμενους από τις υπόλοιπες χώρες.

Από την ανάγνωση και συγκεκριμένα μέσω της σύγκρισης των ηλικιακών πυραμίδων προκύπτουν τα πρώτα συμπεράσματα. Οι αλλοδαποί έχουν πολύ νεανικές πυραμίδες, αλλά αυτό οφείλεται στους αλλοδαπούς της Β' και της Γ' ομάδας. Οι αλλοδαποί της Α' ομάδας παρουσιάζουν μεγαλύτερες τάσεις γήρανσης από αυτές των Ελλήνων. Εξ αιτίας της μεγάλης βάσης της ηλικιακής πυραμίδας οι πυραμίδες των αλλοδαπών επηρεάζουν αυτές του συνόλου των κατοίκων. Οι πυραμίδες του συνόλου των κατοίκων σε σχέση με αυτές των Ελλήνων είναι νεανικότερες με μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμού στις παραγωγικές ηλικίες. Αυτή η διαφορά όπως είναι προφανές προκύπτει από

τους αλλοδαπούς. Οι αλλοδαποί λοιπόν στην Άνδρο (αλλά και στην Ελλάδα) ήρθα νεοί για να δουλέψουν και να προοδεύσουν. Μέσα στην πρώτη δεκαετία παραμονής τους στην Ελλάδα (μέχρι την απογραφή) έφεραν τις οικογένειες τους ή δημιούργησαν εδώ και έτσι κατάφεραν να ελαφρώσουν αρκετά την Ελλάδα από το δυσβάσταχτο δημογραφικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει ως σύγχρονη ευρωπαϊκή χώρα. Οι αλλοδαποί στην Άνδρο κατά την απογραφή του 2001 ήταν το 10,19% του πληθυσμού. Το μέγεθος είναι μεγάλο και σαφώς οι δομές του επηρεάζουν αυτές του συνόλου. Έτσι η μέση ηλικία του συνολικού πληθυσμού από την παρουσία των αλλοδαπών μειώνεται κατά 2 έτη (1,52), ενώ ο πληθυσμός άνω των 65 ετών μειώνεται κατά 2,26%.

Από τη κατανομή του πληθυσμού ανά φύλο, φαίνεται ότι οι άνδρες είναι περισσότεροι από τις γυναίκες στους αλλοδαπούς. Αυτό οφείλεται στους αλλοδαπούς της ομάδας Β'. Για τους αλλοδαπούς της ομάδας Β' ισχύει ότι για 100 άνδρες αντιστοιχούν 53 γυναίκες. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί λογικά, καθώς τα επαγγέλματα τα οποία οι Αλβανοί καταπίεστηκαν όταν ήρθαν αφορούν τις κατασκευές στην περίπτωση της Άνδρου. Οι κατασκευές δεν είναι ένας χώρος για γυναίκες και αφού δεν υπήρχε δουλειά αλλού οι Αλβανοί άφησαν την οικογένεια τους αρχικά πίσω. Οι μετανάστες μετά από κάποια χρόνια εγκατάστασης, έφεραν την οικογένεια τους. Η αναλογία όμως 100-53 αφορά το 2001. Σίγουρα την πρώτη πενταετία οι άνδρες θα ήταν ακόμη περισσότεροι και σίγουρα εν έτη 2009 θα έχει επέλθει κάποια εξισορρόπηση, αλλά η αναλογία φύλλων δεν είναι κάτι που θα μπορούσε να προκύψει από τα ερωτηματολόγια, πρώτον αφού δεν έχουν προηγηθεί διαδικασίες δειγματοληψίας, δεύτερον αφού η πλειονότητα τους συμπληρώθηκαν σε χώρους οικοδομής και το αποτέλεσμα 49 άνδρες έναντι 5 γυναικών είναι εξωπραγματικό. Με ενδιαφέρον περιμένουμε την νέα απογραφή σε δύο χρόνια που θα δείξει πως έχει εξελιχθεί η αναλογία φύλλων.

Συνοψίζοντας τα συμπεράσματα για τα δημογραφικά μπορούμε να καταλήξουμε στα ότι οι οικονομικοί μετανάστες (Β' και Γ' ομάδα) στην Άνδρο είναι εμφανώς νεότεροι των Ελλήνων αλλά και των αλλοδαπών από τις

ανεπτυγμένες χώρες. Έτσι συμβάλλουν στο να μειωθούν οι τάσεις γήρανσης, που είναι εμφανείς στην Άνδρο όσο και σε όλη την άλλη Ελλάδα, να διευρυνθεί η βάση, δηλαδή οι νεαρές ηλικίες, να ενδυναμωθεί το εργατικό δυναμικό, καθώς οι οικονομικοί μετανάστες είναι στις παραγωγικές ηλικίες και εργάζονται ή αναζητούν εργασία. Το ότι το 2001 οι άνδρες ήταν πολύ περισσότεροι από τις γυναίκες αναμένεται να μην ισχύει τώρα τουλάχιστον στην ένταση που ισχύει. Ενδεικτικά να πούμε ότι ενώ τα ερωτηματολόγια απευθύνθηκαν σε άντρες και έτσι δεν προσφέρονται για άμεσα συμπεράσματα περί του θέματος πρέπει να πούμε ότι το 70% των ερωτηθέντων είναι παντρεμένοι, 70% κατοικεί με την οικογένεια του και 54% έχει παιδιά στην Ελλάδα. Αυτά τα ποσοστά δεν αποδεικνύουν τίποτα παραπάνω από το να ενισχύουν την πρόβλεψη μας ότι η αναλογία ανδρών-γυναικών έχει πλέον εξισορροπηθεί, τουλάχιστον σε μεγάλο βαθμό.

Όσο αφορά την ανάλυση μας για την εκπαίδευση πρέπει να δούμε τα αποτελέσματά της σε σχέση και με τα δημογραφικά πιο πάνω. Οι αλλοδαποί της Β' ομάδας υστερούν σε βαθμό εκπαίδευσης των Ελλήνων αλλά και των άλλων αλλοδαπών. Αυτό αφενός ισχύει γιατί οι αλλοδαποί από τις βαλκανικές χώρες ήρθαν σε μικρή ηλικία και ακόμα και αν ήταν στις προθέσεις τους να σπουδάσουν τότε δεν πρόλαβαν. Ενδεικτικά η μέση ηλικία της Β' ομάδας είναι τα 26 χρόνια και όπως είναι προφανές μέχρι τα 26 είναι αδύνατον να έχεις ακολουθήσει ανώτατη εκπαίδευση και να έχεις βγει και στο δρόμο της μετανάστευσης. Παρόλα αυτά η πλειοψηφία των Αλβανών όπως είδαμε και στα ερωτηματολόγια έχει παιδιά στην Ελλάδα. Τα παιδιά πάνε εδώ σχολείο και μεγάλο ποσοστό τους ενδέχεται να τελειώσουν και να λάβουν και πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Όπως είναι προφανές μέσα στα επόμενα χρόνια το τοπίο στην εκπαίδευση μπορεί να αλλάξει. Κατά κοινή ομολογία για τους ίδιους τους Έλληνες αλλάζει ο βαθμός εκπαίδευσης από δεκαετία σε δεκαετία και όλο και βελτιώνεται. Είναι προφανές ότι το ίδιο θα συμβεί και με τους αλλοδαπούς, αφού τα παιδιά τους εκπαιδεύονται σε ελληνικά σχολεία. Οι διαφορές με τους αλλοδαπούς της Α' ομάδας οφείλονται στην ηλικιακή δομή της Α' ομάδας και στο εκπαιδευτικό σύστημα των ανεπτυγμένων χωρών. Οι διαφορές με την ομάδα Γ' οφείλονται στους αλλοδαπούς τις Γ' ομάδας που

προέρχονται από τις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ. Το εκπαιδευτικό σύστημα σε αυτές τις χώρες ήταν παρόμοιας έντασης με αυτό στις ανεπτυγμένες.

Για τα επαγγελματικά ασχοληθήκαμε με τον πληθυσμό μεταξύ 15 και 64 ετών. Είδαμε ότι το ποσοστό των οικονομικά ενεργών αλλοδαπών και συγκεκριμένα των οικονομικών μεταναστών είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό των Ελλήνων και των αλλοδαπών της Α' ομάδας. Ταυτόχρονα είδαμε ότι το 94% των οικονομικά ενεργών αλλοδαπών Β' και Γ' ομάδας ήταν όταν έγινε η απογραφή, απασχολούμενοι. Έτσι συμπεράναμε ότι οι αλλοδαποί συμβάλουν στη μείωση της ανεργίας και στην αύξηση της απασχόλησης. Επίσης είδαμε ότι ο αριθμός των αλλοδαπών που ασχολούνται στις κατασκευές συγκρίνεται με τον αριθμό των Ελλήνων (μετά από 8 χρόνια μπορεί και να τον έχει ξεπεράσει). Μεγάλο μέρος των αλλοδαπών (13%) ασχολείται στις γεωργία, αλιεία, κτηνοτροφία. Αυτό το ποσοστό δεν μπορέσαμε να το αναλύσουμε στα ερωτηματολόγια μας, κυρίως γιατί οι αλλοδαποί που ασχολούνται σε αυτόν τον κλάδο διαμένουν στους δήμους Κορθίου και Υδρούσας, που παρουσιάζουν ένταση στη γεωργία και αλιεία αντίστοιχα, και όχι στο δήμο Ανδρου όπου συμπληρώθηκαν τα ερωτηματολόγια. Όσο αφορά τους κλάδους επαγγελμάτων. Οι κατασκευές είναι 'αποκλειστική' απασχόληση των αλλοδαπών της Β' ομάδας και αυτό δεν έχει αλλάξει ιδιαίτερα τα χρόνια που μεσολάβησαν από την απογραφή. Σίγουρα μέσα σε οχτώ χρόνια κάποιοι έκαναν δικές τους επιχειρήσεις και γενικά ασχολήθηκαν με κάτι άλλο, αλλά η πλειοψηφία των μεταναστών συνεχίζει να ασχολείται με τις κατασκευές.

Αυτό που άλλαξε μέσα στα οχτώ χρόνια είναι η θέση στο επάγγελμα. Το 2001 είδαμε το 0,9% των αλλοδαπών Β' και Γ' ομάδας να είναι εργοδότες, και το 7,7% να είναι αυτοαπασχολούμενοι. Όπως ήταν και το λογικό οι μεγάλη πλειοψηφία των μεταναστών δούλεψε στις κατασκευές με μισθωτή εργασία. Αυτό άλλαξε με τα χρόνια μιας και όπως είδαμε από τα ερωτηματολόγια οι μετανάστες με τα χρόνια εργασίας εδώ ανέβηκαν κατηγορία. Πολλοί πλέον έχουν ανθρώπους υπό τη δούλεψη τους, πράγμα που τους καθιστά

εργοδότες, επίσης πολλοί που το 2001 ίσως ήταν βοηθοί Ελλήνων τώρα δουλεύουν για λογαριασμό τους. Εργοδότες είναι το 14,8% των ερωτηθέντων στα ερωτηματολόγια, αυτοαπασχολούμενοι το 11%. Η επερχόμενη απογραφή θα επιβεβαιώσει αυτή την επαγγελματική ανέλιξη των μεταναστών στην Άνδρο.

Όλες οι παραπάνω πληροφορίες συνθέτουν το προφίλ των αλλοδαπών για το 2001. Οι αλλοδαποί διαφέρουν ανάλογα με τη χώρα προέλευσης τους. Οι αλλοδαποί της Α' ομάδας είναι μεγάλης ηλικίας, πολλοί εκ των οποίων δεν εργάζονται, ενώ η πλειονότητα τους έχει υψηλή εκπαίδευση. Αν επιχειρούσαμε να συνοψίσουμε τις πληροφορίες σε μία πρόταση θα λέγαμε ότι οι περισσότεροι από τους αλλοδαπούς της Α' ομάδας είναι συνταξιούχοι οι οποίοι ήρθαν στα ελληνικά νησιά για να απολαύσουν τα χρόνια της συνταξιοδότησης τους τον ελληνικό ήλιο και την ελληνική θάλασσα αλλά και να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο. Οι αλλοδαποί της Β' ομάδας, είναι νέοι στις πιο παραγωγικές ηλικίες και είναι στην Ελλάδα για να εργαστούν. Το επίπεδο εκπαίδευσης δεν είναι τόσο υψηλό, όσο των άλλων ομάδων αλλά για αυτό ευθύνεται και το νεαρό της ηλικίας. Σχεδόν όσοι ανήκουν σε αυτή την ομάδα, εργάζονται και η μεγάλη πλειοψηφία τους στις κατασκευές. Το προφίλ της Γ' ομάδας δεν μπορούμε να το περιγράψουμε απόλυτα για δύο λόγους. Αφενός γιατί η Γ' ομάδα αριθμούσε μόλις 71 άτομα το 2001 στην Άνδρο και αφετέρου γιατί είναι ανομοιογενής. Υπάρχουν οι αλλοδαποί από τις πρώην ανατολικές χώρες, που έχουν υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, εργάζονται οι μεν άνδρες σε κατασκευές, οι δε γυναίκες σε πολλούς κλάδους και υπάρχουν οι αλλοδαποί από τις υπόλοιπες χώρες όπου δεν έχουν τόσο υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και εργάζονται οι μεν άνδρες κυρίως μικροπωλητές στο Δ. Υδρούσας που είναι και το λιμάνι, οι δε γυναίκες στην παροχή υπηρεσιών ή αλλιώς οικιακοί βοηθοί.

Τέλος τα ερωτηματολόγια μας βοήθησαν σε δύο ειδών συμπεράσματα. Αφενός οι μετανάστες ερωτήθηκαν για κοινωνικά θέματα που δεν είχαν ερωτηθεί ποτέ και αφετέρου οι ερωτήσεις που αφορούσαν τα δημογραφικά μας βοηθούν να περιγράψουμε το προφίλ των μεταναστών οχτώ χρόνια μετά

την απογραφή του 2001. Όσο αφορά το δεύτερο οι διαφορές του προφίλ εντοπίζονται στα εξής. Η αναλογία γυναικών-ανδρών σίγουρα είναι πιο εξισορροπημένη από το 2001 αφού οι περισσότεροι μετανάστες είναι παντρεμένοι και μένουν με την οικογένεια τους. Η ηλικιακή πυραμίδα λογικά θα παραμένει νεανική αφού οι περισσότεροι έχουν παιδιά στην Ελλάδα και οι ίδιοι παραμένουν στις παραγωγικές ηλικίες αφού όλοι εργάζονται. Το επίπεδο εκπαίδευσης τους αν δεν έχει ήδη παρουσιάσει βελτίωση, τότε σύντομα θα το κάνει αφού τα παιδιά των μεταναστών φοιτούν σε ελληνικά σχολεία και ενδεχομένως θα συνεχίσουν τις σπουδές τους στην Ελλάδα. Τέλος στα επαγγελματικά μπορούμε να πούμε ότι οι μετανάστες που ερωτήθηκαν (Β' και Γ' ομάδας όλοι) παραμένουν οικονομικά ενεργοί και απασχολούμενοι όπως το 2001, ασχολείται η πλειοψηφία τους με τις κατασκευές όπως το 2001, αλλά εκεί που υπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση είναι στη θέση στο επάγγελμα, αφού πλέον υπάρχουν περισσότεροι εργοδότες και περισσότεροι αυτοαπασχολούμενοι.

Ας δούμε τα συμπεράσματα από τις απαντήσεις στα ερωτήματα που δεν έχουν ξαναγίνει σε μετανάστες. Όπως ήδη είπαμε οι περισσότεροι είναι παντρεμένοι και μένουν μαζί με την οικογένεια τους. Ανεξάρτητα από το επίπεδο εκπαίδευσης έχουν καλή πλέον γνώση των ελληνικών. Για αυτό σημαντικότερο παράγοντας είναι ο μέσος όρος της διαμονής τους στην Ελλάδα. Ως μέσος όρος όπως είδαμε προκύπτουν τα 12 χρόνια και χρονιά εγκατάστασης το 1997. Λογικά δηλαδή εξηγείται η καλή ως άριστη γνώση των ελληνικών τους. Το συμπέρασμα μας εδώ έχει να κάνει με την ενσωμάτωση. Μια κοινωνία που φιλοξένη μετανάστες 20 χρόνια έχει ενσωματώσει τους μετανάστες. Αντίστροφα, μετανάστες που διαμένουν σε μία κοινωνία 12 χρόνια εννοείται ότι έχουν ενσωματωθεί. Ένα άλλο συμπέρασμα που βγήκε από τη μελέτη των ερωτηματολογίων είναι ότι οι μετανάστες μεταναστεύουν σε ένα μέρος ακολουθώντας κάποιον συγγενή, συγχωριανό ή φίλο. Ο ερευνητής γνώριζε εκ των προτέρων ότι η μεγάλη πλειοψηφία των Αλβανών είναι από το Μπεράτ. Οι απαντήσεις στα ερωτηματολόγια επιβεβαίωσαν αυτή την πληροφορία.

Από τα ερωτηματολόγια μάθαμε και την επιθυμία των μεταναστών για νομιμοποίηση, ανεξαρτήτως του αν ήρθαν νόμιμα ή παράνομα στη χώρα σχεδόν όλοι οι μετανάστες έχουν κάνει αίτηση για νομιμοποίηση. Ένα άλλο ερώτημα ήρθε να επιβεβαιώσει την εργασιακή ανέλιξη των μεταναστών που είχαμε ήδη εντοπίσει. 63% των ερωτηθέντων είναι από αρκετά ως πολύ ικανοποιημένοι από τη δουλειά τους. Το νεαρό της ηλικίας κατά τη μετανάστευσή τους επιβεβαιώνει το ότι το 76% έμαθαν εδώ το επάγγελμα που ασκούν και το ότι το 63% δεν είχε ξαναδουλέψει στη χώρα του. Εντύπωση μας προξένησε ότι οι ερωτηθέντες είναι σχεδόν όλοι ασφαλισμένοι.

Το υψηλό βιοτικό επίπεδο των μεταναστών στην Άνδρο μας το φανέρωσαν οι ανέσεις που διαθέτουν στην κατοικία τους, το ότι ένας στους τέσσερις κατοικεί σε σπίτι και οι λοιποί σε διαμέρισμα, καθώς και οι επενδύσεις που έχουν καταφέρει να κάνουν όσα χρόνια διαμένουν στην Ελλάδα. Το 13% (όλοι διαμένουν πάνω από 12 χρόνια στην Άνδρο) έχει κάνει κάποια επένδυση στην Ελλάδα, ενώ στη χώρα τους έχουν επενδύσει ακριβώς οι μισοί.

Οι περισσότεροι έχουν παιδιά στην Ελλάδα μαζί τους όπως προαναφέραμε, τα οποία δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα είτε εντός είτε εκτός σχολείου. Το βαθμό ενσωμάτωσης των οικογενειών με παιδιά φανερώνει ότι τα παιδιά μεταναστών στην Ελλάδα μιλούν τα ελληνικά όσο και τη μητρική τους (με μικρή διαφορά περισσότερο τα Ελληνικά). Από τα ερωτηματολόγια και από την εμπειρία είδαμε ότι οι μετανάστες έχουν κάποιο στέκι αλλά δεν μπορούμε να μιλήσουμε για γκετοποίηση καθώς στον ελεύθερο χρόνο τους οι μετανάστες συναναστρέφονται με όλους και έχουν Έλληνες φίλους. Επίσης οι ερωτηθέντες απάντησαν για τα σχέδια τους για το μέλλον και οι μισοί ακριβώς σχεδιάζουν να επιστρέψουν μία μέρα στη χώρα τους, χωρίς όμως να ξέρουν πότε ακριβώς. Αυτοί που έχουν επενδύσει στην Ελλάδα όπως είναι προφανές δεν επιθυμούν να επιστρέψουν στη χώρα τους. Αυτοί που έχουν παιδιά στην Ελλάδα είναι μοιρασμένοι αλλά οι περισσότεροι δεν γνωρίζουν οπότε μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το τι θα κάνουν θα είναι συνάρτηση με τις ανάγκες και επιθυμίες των παιδιών (κάποιοι ισχυρίστηκαν ότι μπορεί να

επιστρέψουν χωρίς τα παιδιά τους). Τέλος ερωτήθηκαν για το τι θα ήθελαν να κάνει η πολιτεία για αυτούς. Σημαντικότερο θεωρούν (67%) ότι θα ήταν να δημιουργηθούν σχολεία ώστε τα παιδιά τους να μπορούν να διδάσκονται τη μητρική τους γλώσσα. Δεν μας προξένησε εντύπωση ότι 56% θα επιθυμούσαν λιγότερη γραφειοκρατία και 39% μεγαλύτερο σεβασμό από τις αρχές ενώ στον αντίποδα εντύπωση μας έκανε ότι ένα 30% θα επιθυμούσε να έχει δικαίωμα ψήφου στις τοπικές εκλογές και ότι ένα 48% θα επιθυμούσε ευκολότερες διαδικασίες για την απόκτηση ελληνικής υπηκοότητας.

Στο τέλος κάθε συνέντευξης γινόταν μια κουβέντα για το πώς έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση τους μετανάστες. Οι απαντήσεις τους φαίνονται συνοψισμένες στο κεφάλαιο με την ανάλυση των ερωτηματολογίων αλλά εδώ κρίνεται σκόπιμο να σημειωθεί ξανά ότι από την έναρξη της οικονομικής κρίσης την οικοδομή στην Άνδρο, όπως και παντού, την διαχέει ύφεση και έτσι μια εμπειρική παρατήρηση που ωστόσο δεν γίνεται να αποτυπωθεί προς το παρόν κάπου, είναι ότι πολλοί μετανάστες έχουν εγκαταλείψει το νησί για να εγκατασταθούν σε κάποιο αστικό κέντρο ίσως ή ακόμα και για να επιστρέψουν στην πατρίδα τους.

Πρέπει να τονιστεί ότι το προφίλ των αλλοδαπών που αναδείξαμε για το 2009 δεν στηρίζεται σε κάποια απογραφή ή επίσημη συγκέντρωση στοιχείων αλλά στα ερωτηματολόγια. Η σύγκριση λοιπόν των δύο προφίλ δεν είναι επιστημονικά σωστή. Αυτό όμως που επιχειρήσαμε να κάνουμε είναι να προβλέψουμε τις τάσεις που θα αναδείξει η επικείμενη απογραφή και όχι να βγάλουμε βέβαια συμπεράσματα για τη δομή των αλλοδαπών σήμερα.

Ως επίλογος πρέπει να σημειωθεί ότι η εργασία και τα ερωτηματολόγια έγιναν 8 χρόνια μετά την τελευταία απογραφή. Τα πράγματα έχουν αλλάξει από τότε και ένας σκοπός των ερωτηματολογίων ήταν να προσπαθήσουμε να δούμε αυτές τις αλλαγές. Σίγουρα συμπεράσματα δεν μπορούν να βγουν από τα ερωτηματολόγια για λόγους που έχουν προαναφερθεί αλλά σίγουρα

μπόρεσαν να αποτελέσουν μια σφυγμομέτρηση για την επικείμενη απογραφή σε δύο χρόνια. Μια απογραφή που θα αποτυπώσει τις εξελίξεις τα τελευταία δέκα χρόνια και θα δώσει βάση για νέες αναλύσεις και νέες αναζητήσεις στον κλάδο της δημογραφίας αλλά και της μετανάστευσης που ήταν και το θέμα αυτής της πτυχιακής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βεντούρα Λ., Delaunay D., Δημουλάς Κ., Καμπέρης Ν., Κασιμάτη Κ., Μουσουρού Α.Κ., Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ., Ρόμπολης Σ., Ταρινός Γ., Χαζηβασιλογλου Ι., Ψημμένος Ι., 2006, «Μετανάστευση και Ένταξη των Μεταναστών στην Ελληνική κοινωνία», Εκδόσεις GUTENBERG
- Γαλάνης Γ.Ν., Γεωργούλας Σ., Ιωάννου Ν., Κασιμάτη Κ., Λινάρδος-Ρυλμόν Π., Μπάγκαβος Χ., Σώτου Μ., Τοπαλίδου Α., Ψημμένος Ι., 2003, «Πολιτικές Μετανάστευσης και Στρατηγικές Ένταξης, η περίπτωση των Αλβανών και Πολωνών μεταναστών», Εκδόσεις GUTENBERG.
- Γεωργούλας Σ., 2001, «Η νέα μεταναστευτική κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα και η νομιμοποίηση της» στο Μαρβάκης Αθ., Παρσανόγλου Δ. και Παύλου Μ. επ., «Μετανάστες στην Ελλάδα», Εκδόσεις ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, σελ 199-226
- Γιοχάλας Τ., 2000, «Ανδρος Αρβανίτες και Αρβανίτικα» Εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗΣ
- Ζωγραφάκης Σ., Κόντης Α και Μητράκος Θ., 2008, «Οι επιδράσεις της απασχόλησης των μεταναστών στην ελληνική οικονομία» στο Καβουνίδη Τ., Κόντης Α., Λιανός Θ., Φακιάλας Ρ. επ., «Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες- Πολιτικές- Προοπτικές», Τόμος Α', Αθήνα, ΙΜΕΠΟ, σελ 52-69
- Ιωακείμογλου Η., 2001, «Οι μετανάστες και η απασχόληση» στο Μαρβάκης Αθ., Παρσανόγλου Δ. και Παύλου Μ. επ., «Μετανάστες στην Ελλάδα», Εκδόσεις ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, σελ 81-94
- Κανελλόπουλος Κ., 2008, «Χαρακτηριστικά και συμμετοχή των μεταναστών στην αγορά εργασίας» στο Καβουνίδη Τ., Κόντης Α., Λιανός Θ., Φακιάλας Ρ. επ., «Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες- Πολιτικές- Προοπτικές», Τόμος Α', Αθήνα, ΙΜΕΠΟ, σελ 154-173
- Κοτζαμάνης Β., 2008, «Οι αλλοδαποί στην Ελλάδα, μια πρώτη ανάλυση της γεωγραφικής τους διασποράς και της συμβολής τους στις πληθυσμιακές μεταβολές της τελευταίας δεκαετίας (1991-2001)», στο Καβουνίδη Τ., Κόντης Α., Λιανός Θ., Φακιάλας Ρ. επ., «Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες- Πολιτικές- Προοπτικές», Τόμος Α', Αθήνα, ΙΜΕΠΟ, σελ 12-37
- Κοτζαμάνης Β., Αγοραστάκης Μ., Πηλείδης Α., Σταθάκης Δ., 2006, «Οι αλλοδαποί στην Ελλάδα, Χωρική ανάλυση των δημογραφικών τους χαρακτηριστικών και της συμβολής τους στις πληθυσμιακές μεταβολές (1991-2001), Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα μηχανικών χωροταξίας, πολεοδομίας και περιφερειακής ανάπτυξης, Εργαστήριο δημογραφικών και κοινωνικών αναλύσεων.
- Κοτζαμάνης Β., Σταθάκης Δ., 2001, «Η ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ: μια πρώτη αποτύπωση στον ελλαδικό χώρο των συγκεντρώσεων τους, της σύνθεσής τους και των δημογραφικών και οικονομικών τους χαρακτηριστικών», Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων-Τμήμα Δημογραφικών και Κοινωνικών

- Κυριακού Ι., 2004, «ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: Αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη συμμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής.
- Λιανός Ο. και Ψειρίδου Α., 2008, «Επιχειρηματικότητα των μεταναστών στην Ελλάδα» » στο Καβουνίδη Τ., Κόντης Α., Λιανός Θ., Φακιόλας Ρ. επ., «Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες- Πολιτικές- Προοπτικές», Τόμος Α', Αθήνα, ΙΜΕΠΟ, σελ 210-227
- Λιθοξόου Δ., «Τα χωριά των Αρβανιτών» (διεύθυνση internet: <http://lithoksou.net/arvanites.html>)
- Μαυροδμή Γ., 2008, «Θέμα εμπειρίας: Πηγές, φορείς και διαδικασίες διαμόρφωσης μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα (1990-2005)» » στο Καβουνίδη Τ., Κόντης Α., Λιανός Θ., Φακιόλας Ρ. επ., «Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες- Πολιτικές- Προοπτικές», Τόμος Α', Αθήνα, ΙΜΕΠΟ, σελ 264-281
- Μπένος Γιάννης, 2005, «Η σημασία της μετανάστευσης», (διεύθυνση Internet: http://www.apodimos.com/arthra/05/May/H_SHMASIA_THS_METANASTEYSHS/index.htm)
- Νικολίτσα Δ., 2008, « Οικονομικές επιδόσεις των μεταναστών και των γηγενών στην Ελλάδα και σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης» » στο Καβουνίδη Τ., Κόντης Α., Λιανός Θ., Φακιόλας Ρ. επ., «Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες- Πολιτικές- Προοπτικές», Τόμος Α', Αθήνα, ΙΜΕΠΟ, σελ 114-131
- Πασχάλης Π.Δ., 1995, «Η ιστορία της νήσου Ανδρου», Εκδόσεις ΤΥΠΩΘΗΤΩ
- Πετράκου Η.Β., 2001, «Η κατασκευή της μετανάστευσης στην ελληνική κοινωνία» στο Μαρβάκης Αθ., Παρσανόγλου Δ. και Παύλου Μ. επ., «Μετανάστες στην Ελλάδα», Εκδόσεις ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, σελ 31-56
- Πετρονώτη Μ. και Τριανταφυλλίδου Α., 2003, «ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ», Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Εθνικό Κέντρο Βιβλίου
- Τριανταφυλλίδου Α., 2005, «Ελληνική Μεταναστευτική Πολιτική: Προβλήματα και Κατευθύνσεις», Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)
- Χλέτσος Μ., Κόλλιας Χ., Συρακούλης Κ., Παλαιολόγου Σ., Θαλασσαχώρη Χ., Μπουρδούβαλη Β., Πούλιου Α., 2005, «Οικονομικές διαστάσεις της μετανάστευσης. Επιπτώσεις στον Αγροτικό τομέα», Αθήνα, Ινστιτούτο μεταναστευτικής πολιτικής
- Green N. L., 2004, «Οι δρόμοι της μετανάστευσης», Εκδόσεις ΣΑΒΒΑΛΑΣ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Parademetriou D.G. και Cavounidis J., 2007, «Capturing the Benefits of Migration in Southeastern Europe», Hellenic Migration Policy Institute (IMEPO)

ΠΗΓΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/GR.html>
- <http://www.demography-lab.prd.uth.gr/>
- <http://www.imepo.gr/>
- http://www.oikade.gr/news_detail.asp?NewID=000000000002576.EL&NwcID=000000000000015.EL
- http://www.geocities.com/pitrofi/po1_history.htm
- <http://www.motia.gr/1/aigaio/203.html>
- http://www.korthis.gr/andros_gr.htm
- <http://www.greek-tourism.gr/andros/history.htm>
- <http://www.ξενοδοχεια.gr/cyclades/andros/andros-history.htm>
- <http://www2.rizospastis.gr/story.do?id=5142076&publDate=21/6/2009>

- Πολύ καλά
- Καλά
- Αρκετά καλά
- Ασχημα
- Σχεδόν καθόλου

2. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

2.1 Πόσα χρόνια διαμένετε συνολικά στην Ελλάδα

.....

2.2 Πόσα χρόνια διαμένετε συνολικά στην Άνδρο.....

2.3 Πότε ήρθατε πρώτη φορά στην Ελλάδα.....

2.4 Πότε ήρθατε πρώτη φορά στην Άνδρο.....

2.5 Πως αποφασίσατε να έρθετε στην Ελλάδα την πρώτη φορά

- Ήταν εδώ κάποιος συγγενής
- Ήταν κάποιος από το ίδιο χωριό
- Είναι κοντά στη χώρα μου
- Είναι εύκολο να περάσεις τα ελληνικά σύνορα
- Μιλούσα τη γλώσσα
- Είχα πληροφορίες για κάποιο επάγγελμα
- Είχα πληροφορίες για τη ζωή εδώ
- Δεν μπορούσα να πάω πουθενά αλλού
- Άλλος λόγος
- Ποιος:.....
- Αρνούμαι να απαντήσω

2.6 Πως αποφασίσατε να έρθετε στην Άνδρο για πρώτη φορά (2 λόγοι)

- Ήταν εδώ κάποιος συγγενής
- Ήταν κάποιος από το ίδιο χωριό
- Ήταν κάποιος φίλος από την πατρίδα
- Ήταν κάποιος Έλληνας φίλος που με βοήθησε
- Είχα δουλεία εδώ
- Άλλος λόγος
- Ποιος:.....
- Αρνούμαι να απαντήσω

3. ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ

3.1 Έχετε κάνει αίτηση για νομιμοποίηση Ναι , Όχι , Δεν απαντώ

3.2 Αν ναι πότε;.....

4. ΔΟΥΛΕΙΑ

4.1 Ποια η θέση στο επάγγελμα σας και ποιος ο τομέας εργασίας σας αυτή τη στιγμή στην Άνδρο;

Εργοδότης ☐	Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία, Αλιεία ☐
Αυτοαπασχολούμενος ☐	Ορυχεία, λατομεία, μεταποιητικές βιομηχανίες, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού ☐
Μισθωτός ☐	Κατασκευές ☐
Μισθωτός (ημερομίσθιος) ☐	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων, μοτοσυκλετών και ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης, μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες ☐
Βοηθός σε οικογενειακή επιχείρηση ☐	Ξενοδοχεία και εστιατόρια ☐
Άλλο. Τι;	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις, επιχειρηματικές δραστηριότητες, δημόσια διοίκηση, άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, υγεία, κοινωνική μέριμνα,

	ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα ☐
Αρνούμαι να απαντήσω ☐	Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικού ή ατομικού χαρακτήρα, ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό ☐
	Άλλο, Τι:.....
	Αρνούμαι να απαντήσω ☐

4.2 Είστε ικανοποιημένος;

- Πολύ
- Αρκετά
- Μέτρια
- Λίγο
- Καθόλου

4.3 Κάνετε κάποια δεύτερη δουλειά; Ναι , Όχι , Δεν απαντώ

4.4 Αν ναι,

ποια;.....
.....

4.5 Τι δουλειά κάνατε στην χώρα σας;

.....

4.6 Μάθατε κάποια δουλειά στην Ελλάδα; Ναι , Όχι , Δεν απαντώ

4.7 Αν ναι, ποια;

.....

.....

4.8 Είστε ασφαλισμένος Ναι , Όχι , Δεν απαντώ

4.9 Αν ναι που;

.....

.....

5. ΚΑΤΟΙΚΙΑ

5.1 Τύπος κατοικίας

- Διαμέρισμα
- Σπίτι
- Προσωρινό κτίσμα
- Γκαράζ/ Αποθήκη
- Ξενοδοχείο
- Άλλο

5.2 Παροχές που έχετε σπίτι σας

- TV
- VCR/DVD
- Πλυντήριο
- Hi-Fi
- PC
- Δορυφορική κεραιά

6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

6.1 Επενδύσεις στην Ελλάδα Ναι , Όχι , Δεν απαντώ

6.2 Αν ναι, τι;

- Αγόρασα σπίτι
- Αγόρασα γη
- Αγόρασα μαγαζί/ επιχείρηση
- Άλλο Τι;.....
- Αρνούμαι να απαντήσω

6.3 Αν έχετε επενδύσει δυσκολευτήκατε να βρείτε; Ναι , Όχι , Δεν απαντώ

6.4 Αν ναι, τι είδους δυσκολίες αντιμετωπίσατε;

.....

6.5 Επενδύσεις στη Χώρα σας όσο είστε εδώ; Ναι , Όχι , Δεν απαντώ

6.6 Αν ναι, τι;

- Έκτισα/ επισκεύασα/ αγόρασα σπίτι
- Αγόρασα γη
- Ανοιξα δική μου επιχείρηση
- Αγόρασα αγροτικό εξοπλισμό
- Αγόρασα επαγγελματικό εξοπλισμό
- Αγόρασα όχημα
- Άλλο Τι;
- Αρνούμαι να απαντήσω

6.7 Κινητές επενδύσεις στην Ελλάδα

- Αυτοκίνητο
Μηχανάκι
Αγροτικό μηχάνημα

7. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

7.1 Πιστεύετε ότι οι Έλληνες παίρνουν τα ίδια λεφτά για την ίδια δουλειά με τους μετανάστες; Ναι , Όχι , Δεν απαντώ

7.2 Έχετε παιδιά στην Ελλάδα μαζί σας; Ναι , Όχι , Δεν απαντώ

7.3 Τι γλώσσα μιλούν τα παιδιά στο σπίτι

- Τη μητρική τους
Ελληνικά
Τη μητρική τους με λίγες ελληνικές λέξεις
Ελληνικά με λίγες λέξεις από τη μητρική τους
Μισά μισά
Αρνούμαι να απαντήσω

7.4 Τι γλώσσα μιλούν τα παιδιά μεταξύ τους

- Τη μητρική τους
Ελληνικά
Τη μητρική τους με λίγες ελληνικές λέξεις
Ελληνικά με λίγες λέξεις από τη μητρική τους
Μισά μισά
Δεν με αφορά
Αρνούμαι να απαντήσω

7.5 Πάνε τα παιδιά σε ελληνικό σχολείο Ναι , Όχι , Δεν απαντώ

7.6 Αντιμετωπίζουν προβλήματα Στο σχολείο

- Ναι , Όχι , Δεν ξέρω/ δεν απαντώ

7.7 Τι είδους προβλήματα; (μέχρι 2 απαντήσεις)

- Γλωσσικές δυσκολίες
Άνιση συμπεριφορά από δασκάλους
Απομόνωση από τους Έλληνες μαθητές
Άλλα Ποια;

.....
.....

- Αρνούμαι να απαντήσω

7.8 Αντιμετωπίζουν προβλήματα εκτός σχολείου

- Ναι , Όχι , Δεν ξέρω/δεν απαντώ

7.9 Αν ναι τι είδους προβλήματα;

.....

7.10 Συναναστρέφονται με παιδιά από την Ελλάδα;

- Ναι , Όχι , Δεν ξέρω/ δεν απαντώ

7.11 Υπάρχει κάποιο μέρος που συχνάζετε με συμπατριώτες σας;

Ναι , Όχι , Δεν απαντώ

7.12 Κατά τη γνώμη σας οι Μετανάστες αλληλοϋποστηρίζονται;

Ναι , Όχι , Δεν ξέρω/ δεν απαντώ

7.13 Πιστεύεται ότι είναι σημαντικό (για εσάς και τα παιδιά σας) να διατηρήσετε από την κουλτούρα σας

Γλώσσα

Ναι , Όχι , Δεν απαντώ

Θρησκεία

Ναι , Όχι , Δεν απαντώ

Τα έθιμα της πατρίδας

Ναι , Όχι , Δεν απαντώ

Τη μουσική και τα τραγούδια του τόπου μου

Ναι , Όχι , Δεν απαντώ

Το όνομα μου

Ναι , Όχι , Δεν απαντώ

Άλλο, Τι;

.....

.....

Αρνούμαι να απαντήσω

7.14 Το ελεύθερο σας χρόνο συναναστρέφεστε κυρίως με

Ανθρώπους από την πατρίδα μου

Άλλους μετανάστες

Έλληνες

Με όλους

Δεν έχω φίλους

Αρνούμαι να απαντήσω

7.15 Έχετε Έλληνες φίλους

Ναι, πολλούς

Ναι, λίγους

Όχι

Αρνούμαι να απαντήσω

8. ΣΧΕΔΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

8.1 Πιστεύετε ότι η κατάσταση στη Χώρα σας θα βελτιωθεί

- Σύντομα/ έχει ήδη
- Στα επόμενα 5 χρόνια
- Στα επόμενα 10 χρόνια
- Στα επόμενα 20 χρόνια
- Αμφιβάλλω
- Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ

8.2 Σχεδιάζετε να επιστρέψετε στη Χώρα σας

Ναι , Όχι , Δεν ξέρω , Δεν απαντώ

8.3 Αν ναι, πότε;

- Σε 1-2 χρόνια
- Σε 2-5 χρόνια
- Σε 5-10 χρόνια
- Μετά από 10 χρόνια
- Δεν ξέρω, δεν μπορώ να προσδιορίσω
- Αρνούμαι να απαντήσω

8.4 Αν ναι τι επάγγελμα θα κάνετε εκεί;

- Το ίδιο με εδώ
- Κανένα
- Αυτό που έκανα παλιά
- Άλλο, ποιο;.....
- Αρνούμαι να απαντήσω

8.5 Τι θα θέλατε να κάνει το Ελληνικό κράτος για τους μετανάστες;(βάλτε τα τρία σημαντικότερα στη σειρά 1,2,3)

- Λιγότερη γραφειοκρατία
- Μεγαλύτερος σεβασμός από τις αρχές και την αστυνομία
- Μεγαλύτερη πληροφόρηση για τα δικαιώματα των μεταναστών
- Κυβερνητικά προγράμματα κατάρτισης
- Δωρεάν μαθήματα ελληνικών για ενηλίκους
- Σχολεία ώστε τα παιδιά να μαθαίνουν τη μητρική τους γλώσσα
- Μέτρα κατά του ρατσισμού
- Τζαμιά ώστε οι μουσουλμάνοι να μπορούν να προσεύχονται
- Δικαίωμα ψήφου στις τοπικές εκλογές
- Ευκολότερες διαδικασίες για την απόκτηση ελληνικής υπηκοότητας
- Άλλο,
- Τι;.....

8.6 Πως σας έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση;

.....
.....
.....

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000091985